MEȘTERUL MANOLE

ANUL II NUMARUL 8-9
AUGUST-NOEMVRIE 1940

MEŞTERUL MANOLE

REVISTĂ LUNARĂ DE LITERATURĂ ŞI ARTĂ

REDACTORI: OVID CALEDONIU, VINTILĂ HORIA, MIRON SURU.

CUPRINSUL:

— ANUL II. NUMĂRUL 8—9, AUGUST—NOEMVRIE 1940 —

Coperta de MICA ŞERBU: (Mama ascultând Beethoven).

Desene în interior, de: MICA ŞERBU, EMIL MEREANU, RYBIZCKA, şi: 2 planşe afară din text, de ION VLASIU.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: LIBRĂRIA PAVEL SURU—BUCUREŞTI, CALEA VICTORIEI, 73 — TELEFON 3.43.56; 4.67.13

EXEMPLARUL 20 LEI
ABONAMENTUL PE AN 200 LEI
PENTRU INSTITUŢII 1000 LEI

Redactor responsabil: MIRON SURU
Inscrisă cu nr. 153/1939 din 11 Ianuarie 1939, la Trib. Ilfov Secţia Comercială, Dosar. nr. 939.

ŞTEFAN THEODORESCU

FUNDAMENTELE SPIRITUALE ALE MIŞCĂRII LEGIONARE

Revoluţia legionară este o revoluţie a Românilor. Raportată la Fascism şi Naţional-Socialism, revoluţia legionară prezintă caractere cu totul speciale. Toate instituţiile culturale, politice şi sociale nefiind la noi produsul unui proces de constituire normală a realităţii, au fost simţite ca un fel de haină străină, care jena sau chiar înstreina substanţa umană de ceeace ar fi trebuit să fie o auto-obiectivare a sa însăşi.

Sunt cunoscute din istoria noastră culturală motivele de critică junimistică ale acestei situaţii.

Procesul de falşificare, provenit din neautenticitatea celor mai multe forme de vieaţă, creiase la noi o suspendare specifică a integrităţii conştiinţei. Vieaţa socială culturală se petrecea într'o serie de ciocniri şi de conflicte cu anumite situaţii tipice: compromisuri administrative, abuzuri, diformări morale şi alte aspecte care răpeau în ultima instanţă realităţii tocmai acel caracter de adeziune şi sinceritate totală. Spiritul şi viaţa păreau cumva radical condamnate la o fatală neautenticitate, producând în cele din urmă reflexe de auto-diminuare, descurajare sau totală neîncredere în substanţa naţională.

S'a crezut până acum că aceste deficienţe ţin de natura obiectivă a dispozitivelor instituţionale şi s'a încercat remediul prin fel de fel de reforme, mai mult sau mai puţin complecte, ale aparatului de stat. Astfel am fost surprinşi de actuala revoluţie.

Se credea, de ex., că adevărata cauză a deficienţelor noastre constă tocmai din lipsa de consolidare a ceeace în Europa trebuia depăşit.

În realitate însă, ele proveniau dintr'o adâncă şi fatală inadecuaţie între spiritul obiectiv şi cel personal.

Caracterul cel mai descurajant al stilului de vieaţă balcanic, constă în lipsa de autentic a situaţiilor fundamentale, în care se petrece vieaţa, fie personală, fie politică, fie socială. Această condiţie implica atâtea compromisuri, care fragmentau evoluţia normală a unui individ, până la o desfigurare sau caricaturizare, familiară în toate criticile aduse stilului nostru de vieaţă. Condiţia supremă a asanării şi reabilitării vieţii în ţara noastră o putem deci formula astfel: *dobândirea caracterului de totală sinceritate şi participare a întregei substanţe umane în fiecare situaţie fundamentală şi tipică*, înlăturând deci falşificările de care vorbeam mai sus.

Prin reformele aparatului obiectiv, pe calea pur politică anterioară, nu se putea dobândi acest caracter de autenticitate, atât din cauza insuficienţei generale

a reformelor instituite la noi, cât mai ales din cauza că ele nu atingeau însuși miezul problemei.

S'a observat, în analiza crizei europene, necesitatea suspendării obiectivității spirituale în genere și a reducției tuturor aspectelor vieței, în planul politicului. Justificarea filosofică a acestui proces o găsim în tendințele pur filozofice contimporane, care păstrează din necesități proprii aceeași depășire a obiectivului în existențialism, spre exemplu.

Care poate fi soluția corespunzătoare situatiei noastre? Cum putem obține, trecând prin toate regiunile existenței și dincolo de problemele pur tehnice, această autentică „situaționalitate" pe care o socotim, conform ultimilor cercetări filosofice europene, drept condiție supremă a creației culturale? *Printr'un act eminamente creator cu caracter de răscumpărare și reabilitare a diformărilor inerente până acum stilului nostru de vieață.* Acest act eminamente creator este opera lui Corneliu Codreanu și a organizației creiate de el.

Trebuiau consumate printr'o totală experiență până la epuizare ultimele reziduri a ceeace constituia piedeca radicală a oricărei redresări. Spre deosebire de ceilalți indivizi care după primele ciocniri cu conflictele, rezultând din situațiile critice, mai sus menționate, ale vieții românești și după câteva momente de revoltă mai mult sau mai puțin adânci sfârșiau prin a recunoaște un caracter de fatalitate acestor situații, pactizând în cele din urmă și primind a-și face „o situație", Codreanu a avut alt destin.

Printr'un fel de trăsătură a caracterului său pe care Dostoewski o numea „cumplită hotărire", el era predestinat să străbată toate situațiile de groaznică diformare a stilului nostru de vieață dela mizeria balcanică până la imposturile pseudo-inteligenții dar mai ales până la neumanele abuzuri la care era nevoit să recurgă statul prin mijloace pur polițiste spre a-și menține minimum de autoritate.

Ce însemnează trăirea hotărâtă și sinceră a tuturor acestor situații? Presupune în primul rând o imensă suferință și o capacitate de iluminare și răscumpărare prin suferință. De aceea, statuiază Codreanu drept una din condițiile primordiale ale vieței legionare, într'un mod surprinzător pentru străini, acceptarea suferinții.

De sigur, nu e vorba de un motiv pur emoțional specific caracterului său. Nu e vorba de suferință ca un Pathos oarecum de simplă aderență psihologică. Suferința își are un caracter obiectiv constitutiv; și aceasta din cauza diformărilor structurale fatale ale stilului nostru de vieață provenite, precum am spus, din împrumutul culturii europene și a inadecvațiilor fatale, care s'au produs în existența noastră, cu acest prilej.

Cunoaștem din problematica modernă, în special din analizele psihologice care au adus o nouă perspectivă în cercetările actelor emoționale, ale lui Max Scheler, și mai târziu rolul constitutiv acordat actelor emoțional-transcendente în filosofia lui Hartmann, importanța experienței afective nu ca simplă rezonanță postumă la participarea obiectivă într'o situație ci ca un act de eminentă revelație a realității. Fusese o greșală a vechei psihologii de a vedea în simț o simplă aderență.

Al doilea caracter al suferinței considerată drept componentă a trăirilor fundamentale este acel caracter de purificare, de împăcare pe care îl cunoaștem mai ales din celebra problemă a Katharsisului aristotelic. În filosofia culturii moderne a fost des speculat acest motiv: În concepția orgiastică a culturii (Maximilian Beck) ca și în speculațiile asupra așa numitului „spațiu trăit" sau „teama de spațiu" cunoscute din Worringer sau Spengler.

Noi socotim deci, că problema eminent filosofică a sensului și constituției suferinței capătă prin statuarea programatică a necesității ei, prin legionarism, o nebănuită actualizare.

Caracterul de revelație antică nu de simplu simptom al emoțiilor se poate studia în mod exemplar, în anumite motive din doctrina legionară. Era apoi o reabilitare neașteptată și o valorificare a uneia din cele mai adânci trăsături ale caracterului românesc: o excepțională sensibilitate și subtilitate afectivă de mare importanță pentru stilul nostru de vieață. Atât în specifica sfiiciune a țăranului, cât și în coloritul plin de nuanțe originale al sentimentelor din poezia eminesciană, găsim un material de cercetare psihologică, de o bogăție, adâncime și capacitate de revelație umană rară și cu totul specifică rasei noastre. Dacă până acum, toată această bogăție afectivă a sufletului nostru se pulverizează în sentimentalism și într'o enormă risipă, pentru care căpătase un caracter minor, prin experiența lui Codreanu și a Gărzii, sensibilitatea românească dobândește un caracter de dimensiune majoră, de monumentalitate, în noul stil de viață.

Specificul obiectiv al acestor experiențe proprii vieții noastre constă însă tocmai în desvăluirea diformațiilor tipice ale culturii europene, provenite din operația de împrumut și mai ales în așa numitele pseudo-morfoze culturale. Cercetările științifice și filosofice din Apus, n'au abordat încă această temă, fiind preocupate mai ales de culturile primitive sau de problemele culturilor așa numite majore.

Diformările din spiritul obiectiv, obiectivat sau personal, care ar trebui studiate sistematic, se petrec toate într'un fundal ontologic sau existențial, cu foarte specifice caractere de situaționalitate, în sensul cel mai pregnant al cuvântului. Descoperirea și analiza acestor diformații presupune o dislocare constitutivă, o reformare a straturilor pseudo-obiectivate.

Această operație, deși se efectua într'o zonă de pseudo-obiectivare, creiază totuși o specifică luciditate, cunoscută în special din exacerbarea simțului critic și prin aceasta un grad specific de suferință conștientă. În acest înțeles postularea programatică a suferinței ca experiență fundamentală și necesară, însemnează crearea unei perspective proprii pentru elucidarea adevăratului caracter al nepotrivirilor și pseudo-morfozelor culturale.

Codreanu descrie în cartea sa o sumă de situații prin care a trecut și care i-au revelat realitatea românească. Sunt situații tipice prin care a cunoscut durerea provocată prin nedreptate, mișelie, trădare, neputință, arbitrar, etc. Atât de exemplară este analiza dată de el și atât de revelatorie, încât fără greutate se poate reconstitui geneza existențială și evoluția caracteristică a marelui său destin.

Două mari epoci trebuesc deosebite: 1. Faza pe care am putea-o numi katabazică, a descensiunii din superficialitatea problemelor politice curente până la

revelaţia din închisoare şi hotărîrea de a găsi fundamentul mai ales, în prefacerea etică a omului; 2. Istoria propriu zisă a închegării şi desvoltării organizaţiei legionare.

În vieaţa lui Corneliu Codreanu s'au efectuat prototipic toate marile prefaceri sufleteşti şi spirituale necesare pentru răscumpărarea radicală a defectelor existenţii noastre. Aceasta este cea mai zguduitoare impresie, pe care ţi-o comunică cunoaşterea vieţii acestui om: nu atât conţinutul obiectiv al afirmaţiilor sale pe care de altfel nici nu le-a putut desvolta în condiţii optime ci însuşi faptul trăirii de către el într'un mod cu totul paradigmatic a tuturor suferinţelor tipice şi necesare inerente existenţei noastre, constitue actul eminamente creator al operei sale.

Găsim iarăşi unul din motivele cele mai noui din filosofia modernă: Caracterul constitutiv, ontologic şi ireductibil al trăirii, problema desbătută în special dela Dilthey încoace. Astfel că raportul dintre personalitatea şi vieaţa lui Codreanu capătă o semnificaţie în sensul cel mai pur „eroică": aşa precum definea Max Scheler pe conducător drept un „Vorbild" a cărui influenţă şi putere de conducere nu constă atât în programul teoretic cât în trăirea concretă şi exemplară. Participarea la trăirea prototipică se face apoi prin acea iradiaţie charismatică, despre care vorbeşte însuşi Codreanu, denumind-o putere de influenţare a conducătorului. E un raport de pură contaminare ontologică între două personalităţi, a conducătorului şi a celui condus, pe care Max Scheler o explica cu ajutorul concepţiei actualiste a spiritului.

Vom încerca cu alt prilej o analiză completă şi sistematică a acestor probleme. În cele ce urmează menţionăm numai calelalte motive principale de trăire şi gândire care constituesc potenţialul doctrinii legionare. Conştiinţa genezii prototipice a suferinţelor, a fixat-o Codreanu în schiţa simbolică a itinerariului legionar: Muntele suferinţei, Pădurea cu fiare sălbatice şi Mlaştina desnădejeii. „Numai acela care a trecut cele trei examine, adică, peste muntele suferinţei, prin pădurea cu fiare sălbatice şi prin mlaştina desnădejdii şi a reuşit, este legionar adevărat". (punctul 60, pag. 60, cărticica Şefului de cuib) iar Victor Gârcineanu, încerca să descrie acelaşi lucru într'o schiţă intitulată: „Patru noi comunităţi româneşti: Cuibul, tabăra, temniţa, legiunea", în care noi surprindem un început de psihologie socială a situaţiilor fundamentale din vieaţa legionară.

Acceptarea suferinţei ca o necesitate ba chiar căutarea ei presupune convingerea că există un sens în toate actele vieţii, fie chiar şi acela de expiraţiune. Corneliu Codreanu spune că a cunoscut deseori desnădejdca totală. In drumul său, a mers adesea până la marginea prăpastiei. I se părea că totul este de prisos, nimic n'ar mai fi de îndreptat în viaţa politică a ţării, gândindu-se chiar la un moment dat să emigreze, Ce l-a ajutat să treacă peste acest abis al desnădejdii, unde nici acceptarea suferinţei nu-l mai putea ajuta? Aci descoperim alte două motive din viaţa şi din gândirea sa. Şi-ar fi putut întrerupe şirul experienţelor, ancorând într'una din situaţiile care nu i-ar fi fost refuzate. A intervenit însă acea „cumplită hotărâre" de care vorbeam mai sus, In sensul cel mai modern al radicalităţii existenţiale, vieaţa lui Codreanu a fost dominată de ceeace el numeşte, a trăi cu gândul morţii. Uşor putem indentifica aici unul din marile

motive ale metafizicei moderne, cunoscute din analizele lui Jaspers şi Heidegger: „Die Entschlossenheit" şi „Das Sein zum Tode", a căror aplicare la preblemele noastre poate fi deosebit de rodnică.

In faţa desnădejdei provenite din întâlnirea cu neantul lipsei totale de sens Heidegger construeşte radical cunoscutul său pragmatism metafizic; merge pe urmele filosofiei nietzscheene şi acceptând lupta cu creştinismul se îndreaptă către un fel de mitologie ontologică cu mari rezonanţe din Hölderlin. In faţa aceleiaşi situaţii, în care adus de nihilismul radical Nietzsche şi Heidegger au spus „Nu", Codreanu va spune: „Cred în Dumnezeu". El rămâne deci într'o poziţie cu totul imanentă creştinismului şi statuiază necesitatea credinţei absolute pentru orice legionar. Nu putem continua aci analiza acestui extrem de important act, din care decurge tot coloritul religios al mişcării legionare.

După suferinţă şi credinţă, celălalt mare motiv al trăirii legionare este iubirea. Deosebit de impresionant şi revelator, afirmă odată Codreanu, explicând nevoia cântecului legionar, fiind la închisoare şi neavând material teoretic de discutat cu ceilalţi camarazi, cântau. Nu era comunitate ideologică de oameni care aveau aceleaşi teorii şi gânduri ci de oameni care „simţeau la fel"; era deci o comunitate afectivă, de iubire, O analiză mai adâncă a semnificaţiei şi a rolului eminamente creator al iubirii în viaţa şi opera lui Codreanu, s'ar efectua cu şanse enorme, aplicând în special experienţa marilor psihologi din ultima vreme. Pe fundalul constituit de aceste trei motive, care formează pivotul experienţei legionare, Corneliu Codreanu şi camarazii săi au schiţat într'o literatură extrem de interesantă o concepţie întreagă de reformă a vieţii şi a statului. Codreanu statuiază în broşura sa „Cărticica Şefului de cuib", o capodoperă a literaturii legionare, o serie de sisteme etice, practice, pragmatice, şi chiar psiho-tehnice prin care legionarul este îndrumat în toate împrejurările vieţii politice şi 'sociale. O sumă de virtuţi sunt enumerate şi în chipuri diferit combinate. construind experimental fragmente din ethos-ul românesc. Aşa de exemplu, Codreanu cere dela un şef să fie: înţelept, blând, voios, drept, curagios şi hotărît, etc. O analiză a acestor fragmente va fi foarte rodnică cu condiţia de a fi făcută într'o strictă reducţie la situaţiile fundamentale şi concrete din care s'au născut. Se vor găsi momente extrem de importante, politice, etice, practice, psihologice, religioase şi chiar de autentică problematică existenţială modernă.

Părerile creatorului Legiunii despre marile instituţii: Stat, Cultură, Religie şi diferitele forme ale lor, Democraţie, Liberalism etc., sunt tot atât de impresionante, deşi în general numai în treacăt schiţate. Foarte caracteristic pentru geneza şi carecterul pragmatic existenţial este opinia lui Codreanu despre democraţie; nu o combate teoretic, politic sau metafizic, ci spune: „I. Democraţia ne sfărâmă unitatea neamului. II. Face din jidani cetăţeni români, III. E incapabilă de continuitate în efort, IV. Pune în imposibilitate pe politicieni să-şi facă datoria, V. E incapabilă de autoritate şi VI. Este în slujba marei finanţe". Nu e desigur, o epuizare teoretică a problemei statului democrat, cum uşor se poate găsi în orice operă de specialitate; este însă o magistrală fixare a celor mai tipice aspecte concrete ale problemei democraţiei româneşti, aspecte care pot deveni obiectul

unei analize extrem de rodnice tocmai prin caracterul lor de situaţiunii tipice ale destinului românesc. O analiză existenţială şi fenomenologică găseşte în afirmaţiile lui Codreanu, asupra acestor puncte, adevărate momente de creaţie politică. Extinderea concepţiei sale fundamentale asupra naturii, rasei, poporului, naţiunii, sunt tot atât de simptomatice şi dă rezultate izbitor de originale.

Precum afirmam, nu în obiectivitatea conceptuală, în ideologie sau program, constă originalitatea lui Codreanu. Părerile lui despre aceste realităţi au căpătat atâţi adepţi şi acea maximă eficienţă prin altceva decât aspectul lor pur tematic; actul său revoluţionar constă într'o fundamentală eminent existenţială ontologică a acestor realităţi, precum vom dovedi cu alt prilej, întâlnindu-se astfel şi tendinţele ultime ale celor mai avansate concepţii de viaţă europene.

Remarcăm, în încheere, caracterul uman al întregei sale revoluţii, aşa cum observasem dela început.

Pe când revoluţiile fasciste şi naţional socialiste se efectuiază cu un efort specific de simplificare ba chiar de unilateralizare cu o anumită finalitate a naturii umane (specializare extremă, transformarea individului în instrument total la dispoziţia Statului) şi se menţin într'o specifică adversitate faţă de umanism, liberalism şi creştinism, revoluţia legionară prezintă aspectul unei restituiri a omului în sensul cel mai întreg al cuvântului. E surprinzător într'adevăr pathos-ul uman al multora din afirmaţiile lui Corneliu Codreanu şi camarazilor săi. Explicarea acestui lucru o găsim însă în caracterul profund specific al „omeniei" româneşti, care ar trebui să facă obiectul unei cercetări sistematice speciale. Al doilea motiv constă în situaţia specifică a istoriei noastre politice şi sociale; marile instituţii, împrumutate odată cu cultura modernă, optimau mai degrabă prin neautenticul trăirii lor substanţa umană şi diformau individul silindu-l să treacă prin situaţiile tipice expuse mai sus. Inlăturându-le, mişcarea legionară a efectuat adevărata eliberare a omului.

Codreanu vrea să facă o ţară românească în care *toate virtuţile omeneşti* să se desvolte la maximum. Cine nu se gândeşte la Humboldt citind rândurile de un pathos uman atât de pur scrise de Căpitan, asupra acestei teme? Expunerea doctrinei legionare va trebui să culmineze în totala valorificare a acestui motiv al omeniei, în care se îmbină în chipul cel mai surprinzător şi original românesc, tradiţia nobililor Traci cu rezultatele istoriei europene.

Tot în acest sens, se explică şi trebue înţeles aspectul exhatologic al „Invierii", în care Codreanu vedea ultimul sens al vieţii popoarelor. E o superbă depăşire a tot ceeace formează balastul materialist, faustic sau demonic, din cultura europeană.

ION FRUNZETTI

P O E M E

COLIND

Colind irosit pe la toate ferestrele
Sufletelor câte n'aştern ospăţ:
— Ne daţi ori nu ne daţi îndărăt florile dalbe
Ale vieţilor noastre troenite de singurătăţi?

Suntem noi, degeraţi, înşii, iobagii
Nomazi ai durerii (iesle nevrednice de niciun Iisus
Şi de orice răsuflet blajin, de bou, ocolite.)
Suntem noi, stele pornite să-şi caute magii.

Cântec ne sângeră îngheţul gingiilor
Rănite de pesmeţii visului, tari.
— Sculaţi, sculaţi boeri mari
Lacrimile noastre frăţeşti să ne 'nmoaie pâinea urgiilor

În vetre (noi singuri ne suntem rugul şi vetrele!)
Ardem — lignit — nepăsările voastre: stânjeni de ger.
Hai Leru-mi Doamne Ler.
În vetrele noastre-şi găsesc odihnă caldă şi pietrele.

Şi iată, ne 'ntâmpin lăcăţi
La câte suflete batem.
— Ne daţi ori nu ne daţi înapoi vieţile noastre,
Vieţile celor goniţi dela orice ospăţ?...

ELEGIE SCITĂ.

La fel sărutam pleoapele sălciilor: fragil argint
Tremurând sub bruma buzelor mele lunare.
La fel îmi plimbam pe grumazul mestecenilor
Alintul palmelor alb (adieri de lumină).

Obrajii tot aşa mi-i lipeam
De crengile lor ca de braţele tale
Şi'nduplecam milostiv sufletul vântului
Să-şi culce pe umerii schimnici ai prunilor, fruntea.

Mi-e teamă să nu fii sora copacilor mei:
În sălcii sărutul creştea pecingeni de lut;
Amintirea ciumase mestecenii
Şi prunii — şi plânseseră'n ierbi, ochii vineţi.

Curând şi ţie-ţi va fi
Pieptul mormânt de crânguri onirice.
Curând, poemele lui argintii?
Poemele mele — argintii or să le sângere.

Sărută pietrele svârlite de oameni
Şi iartă oamenii ce le-au mânjit cu păcate.
Sărută inima pe care ţi-o svârl, mânjită de oameni,
Şi iartă durerea ce-ţi fac, cât a pietrelor toate.

MANTICA.

Paşii sau privirea prin arinişti
Plumb de umbră ţi-i îngreun, şi te'ntuneci.
Parcă somnul prin văzduhuri ţi-l aluneci
Doldora, ca palmele de linişti.

Nu-ţi anini în vârf de-arini căutătura
(Trist pândar de culmi), — şi nu te'ncrunţi?
Dorul să-şi sloboadă norul peste munţi
Şi miresei lese-i strânsă'n plâns, făptura.

Cine-ar şti citi nuntiri sau moarte
Scrise'n roşi buşteni de carii'n arabesc?
Cine'ncolăceşte şarpele trupesc
Pe icoana ta, Regină de departe?

Taina e aici şi vrea să mă 'ngenunche
Când sub peristilul arborilor uzi
Serile-şi rotesc augurii, şi-şi înjunghe
Soarele, prin pajişti, mieii ierbii cruzi.

AUBADE.

O, de câte ori, de câte ori
Mi-asfinţi fruntea pe colinele braţelor tale!
De câte ori tremurară în golful
Palmelor tale-azurii, pânzele gândului!

Ţie nici când nu-ţi scăzu
Albastrul festiv al atâtor maree.
Niciodată nu ţi-ai retras apele
Ca mările ce-mi îndrăgeau, de mult, Tristeţea

Şi cât de cinstit, cât de pur se scufundă
Planetele 'n golul ce nu le reflectă...
Te simt uneori chihlimbarul străvechiu
Ce mă cuprinde lin, ca pe o insectă.

ION VLASIU

TOATE LE-A FĂCUT DUMNEZEU

După această întâmplare, primăvara s'a copt repede. Mai erau câteva zile și arșița verei avea să năpădească și în pivnița mea. Dar n'am mai așteptat-o. Într'o zi, mi-am adunat câteva lucruri și am plecat. Dar nu la Ogra.

Am plecat cu prietenul Teo la Geoagiu. După câteva zile el s'a întors la Cluj, iar eu am rămas singur. Nu cunoșteam pe nimeni și îmi rămânea timp destul să mă gândesc la toate: la mine, la prieteni, la sculptură. Satul era așezat între dealuri păduroase. Mă sculam de dimineață și mă pierdeam prin păduri. Vorbeam cu arborii. Vorbeam într'adevăr. Ei mi se păreau și mai buni și mai înțelepți decât oamenii. Nu-mi era urât. Dimpotrivă, mă simțeam bine și mă liniștеam. Mi se limpezea inima.

Mai în jos, la poalele dealului, era o mare grădină cu meri bătrâni. Mă urcam în trunchiul desfăcut al vreunuia și stăteam ore întregi între crengile lui. E atâta viață într'un pom. E ca un spectacol muzical. Nu se mai isprăvește. Când începi să umbli, parcă umblă pomul cu tine. Crengile cresc din sufletul tău, se înmulțesc una din alta. Ești o grădină, ești o pădure, ești un deal.

Nu, hotărât, omul a fost făcut să trăiască în natură. Fiindcă noi suntem trup din trupul ei, mlădiță mai vie și înțeleaptă, dar purtăm o frântură din cer în inimă, soarele și pământul în mădulare și apele ne curg în priviri. Cum am putea fi fericiți între zidurile reci și uscate ale orașelor? Aici e tâlcul vieții noastre, aici în pământul acesta, din care cresc arbori și flori. Toate înțelesurile vieții de aici isvorăsc și se întorc aici. Cerul, poate, e însuși chipul Domnului, în care ne putem oglindi. El ne învață să zâmbim, să fim încrezători și buni. Ar trebui să mutăm aici orașele. Poate orășenii s'ar face și ei mai buni, poate înțelepciunea lor s'ar încălzi puțin. Despre aceasta ar trebui să le vorbească o sculptură, o poesie, sau o pictură.

Zile întregi, gândul îmi poposi aici, la încrucișarea acestei idei cu viața. Încetul cu încetul, pomii începură să se schimbe în gândul și în inima mea. Cutare trunchiu se despărțea la înălțime de un stat de om și se făceau două triunchiuri. Creșteau unul din altul, fiecare pentru sine, dar și pentru celălalt. Erau parcă doi prieteni. Aveau fiecare faptele lor, crenguțele, prin care mai sus se întâlneau și își vorbeau. Merele lor se alăturau unele de altele, astfel că nu se puteau deosebi. Păreau că vor să și le schimbe, să și le dăruiască unul altuia. Da, grădinile și pădurile începură să capete un înțeles nou și mi se părea că descopăr un lucru mare. Ochii îmi creșteau de mirare, ca la un copil. Ei da, îmi ziceam, aici sunt toate înțelesurile vieții... S'ar putea să descopăr pe aici și înțelesul sculpturii?

Nici vorbă, nu e destul să miști mâinile, să faci cu ele tot ce se nimerește. Totul e să știi ce să faci și mai ales cum să faci, pentru ca mâinile tale mișcându-se, să nu se miște împotriva firii. Dacă omul cu sufletul lui, cu mâinile lui, e legat de tot ce-l înconjoară, se zice că viața lui curge din acelaș izvor și că nu are altă lege decât a izvorului. Judecam eu așa copilărește și întrebam pădurea. Arborii îmi răspundeau și îmi dădeau dreptate. Pădurea îmi spunea: Uită-te la mine, uită-te bine. Arborii nu sunt toți la fel, dar seamănă. Seamănă, de parcă i-ar fi făcut o mână.

Mi-am adus aminte de Mureș și de pietrele depe marginea lui. Ce mult semănau cu arborii! Fiecare altfel și totuși la fel. Parcă toate ar fi eșit de sub dalta fermecată a unui singur meșter.

Deci e limpede: arborii și pietrele trebue că sunt făcute de unul singur. Unul singur, Dumnezeu. El are deci taina ascunsă de a face. De a face lucruri noui. Și mi se păru că am descoperit meșterul dela care să învăț sculptura. Și mi se păru aceasta limpede din cale afară. Mi se păru că Dumnezeu e alături de mine, pe pământ, în pădure, în apă și că îmi vorbește.

Dălți aveam cu mine. Erau colo în sat la Badea Ion. Două săptămâni n'am eșit în pădure. Dar aveam o pădure în inimă și alta în triunchiuri uscate, împrăștiate prin curte. Nu, nu oameni voiam să fac acum. Nici cai năzdrăvani, nici idoli nici alte bazaconii. Voiam numai să învăț meșteșugul. Să învăț ce este o linie, ce e o formă, să învăț cum cresc acestea în aer, cum se reazimă în spațiu. Legănarea aceia a arborului, care se smulge din pământ și crește spre cer, ca un cântec dureros și calm, mi se părea mai de preț decât capul oricărui împărat.

Această legănare am botezat-o ritm. Și fiindcă ritmul se năștea din pământ, din soare și din apă, i-am zis ritm cosmic. Și m'am speriat gândindu-mă la filosofie. Cuvintele mi-au părut reci, dar înțelesurile erau calde. În orice caz ele laolaltă formau un țăruș, de capătul căruia înodasem firul unui gând.

Luna aceia a trecut peste mine, ca un vis lung și frumos. În ziua în care aveam să plec din Geoagiu, m'am sculat foarte de dimineață și urcam în sus spre pădure, să-mi iau bun rămas. De după o creastă, soarele se înălțase roșu și cald. Aburii se ridicau din lucerna cosită, peste brazdele căreia pășeam încet. M'am oprit să-l văd. Căldura lui îmi săruta obrajii. Parcă era la o svârlită de băț. M'am întins pe o brazdă de lucernă și nu m'am mai gândit la nimic. Mi se părea că nici nu mai sunt. Eram lucernă, eram soare, pământ, pădure. Dumnezeu îmi bâzâia in ureche... Am pus degetul pe el și l-am prins.

— Bâz, bâz...

— Cine ești tu, semn cu punctulețe galbene? Nu ești Dumnezeu?

— Bâz, bâz...

— Cine ești, mânca-ți-aș bâzu?

Era o mămăruță cu aripi roșii punctate, ca o boltă cu cer de stele. Am prins-o cu două degete, am așezat-o apoi pe dosul palmei, am ridicat mâna în bătaia soarelui, așa cum făceam când eram copil, și cu seninătatea lui am început să cânt:

Mămă-ru-ță... ruuță!

Suu-e-mă'n căă-ru-ţă!
Uu-n-de-i sbu-ra,
Acol'm'oi în-sura!

Şi mămăruţa a sburat spre Ogra.

Din sborul acesta am înţeles că Ogra mă îndemna să mă întorc acolo pe marginea Murăşului, singurul loc în care inima mea se putea odihni cu adevărat.

Coboram în jos păşind peste brazdele de lucernă. Şi mă simţeam atât de mare, cu soarele pe umeri, cu pădurea pe urmele paşilor mei. Da, într'acolo şi-a luat sborul mămăruţa, încolo spre Soare Răsare. Acolo în sus, de unde curge Murăşul. Satul creştea în gândul meu ca un pământ al făgăduinţei, mănos de gânduri pline şi de singurătatea rodnică. Şi gândul că voi mai putea lucra o vară întreagă, acolo în şopronul cu stupi cu mintă, cu măgheran şi cu mătăcină, mă ameţea.

Acum va fi altfel îmi ziceam eu. Acum ştiu bine ce am de făcut. N'am fost decât un meşter care făcea chipuri de oameni, chipuri cioplite. Va fi altfel... Artă, ce cuvânt mare! Imprejurul meu cresc înţelesuri şi bucurii pe care nu le-am aşteptat şi n'am ştiut că sunt. Doamne, ce fericire mi-ai hărăzit. Să te înţeleg pe tine, să-ţi desleg tainele şi să le fac înţelese oamenilor.

Ajuns în grădina cu meri, m'am oprit ca la un semn venit de dincolo de mine. Atâta suflet plutea în aer, atâta limpezime în fremăt, şi soarele, soarele cu lumina lui mistuitoare... toate, toate mă învăluiau ca într'un imn măreţ, născut pentru mine atunci întâia dată, din luţerna cosită, din pădure, din grădina cu meri.

Da, acum ştiu bine ce e sculptura, acum ştiu... E mâna lui Dumnezeu coborită din înălţimi peste tristeţea oamenilor. peste noaptea vieţei noastre. E ochiul care luminează munţii şi pădurile, este vederea cea a tot cuprinzătoare, vederea cea mai adâncă a lumii. Formele, formele,... ce rotiri de conştiinţă şi fericire lăuntrică, ce drumuri spre tine Universule, vecinicie de linişte şi poesie. Şi mi s'a deschis mie graiul acesta de necrezut, mie păcătosul şi umilitul, mie cel mai mărunt dintre muritorii pământului.

O, pentru cine să îngenunchez, cui să-i mulţumesc pentru această trezire în poveste. Doamne auzi-mă, glasul meu e curat ca al gândacilor, pasul îmi este uşor ca al furnicilor. Măreţia Ta a coborît peste mine şi m'a uşurat. Sunt nou născut şi atât de departe de nopţile mele trudite, de visele mele cu şerpi şi cu balauri.

Mi-ai dat mie pădurile şi merii din grădini, mi-ai dat glasul ascuns al râurilor şi pietrele mi le-ai făcut fraţi. Doamne, nu mai sunt singur. Mamă, mi-ai dat pământul şi prieten soarele. Vor fi cu mine ori încotro mă vor purta vremurile şi voi crede că m'am născut sub semnul tău, ca un bob de sămânţă sub bulgăre.

Stam acolo in grădină cu mâinile lăsate în jos, privind înainte. Merii grădinii erau chipuri vii şi le citeam bucuria mea în frunzele care clipeau mărunt, ca nişte ochi buni.

Singurătatea... Da singurătatea mea m'a purtat încoace. Nu m'au vrut oamenii, voi m'aţi chemat şi v'aţi deschis braţele. Sunt fratele vostru, întors din fuga lui prin lume. Acum mă întorc ca fiul risipitor şi sunt fericit ca nimeni altul. Inima mea bate altfel, ochii mei privesc mai adânc, şi aerul, aerul din prejurul nostru, e ca o băutură de tinereţe şi de foc. Uite, mâinile mele se ridică în aer, cresc spre bolta de lumină a aerului, vântul se opreşte în cupele lor şi îmi spune încet cât sunt de fericit... Ca iarba care se mlădie lin, ca sămânţa desghiocată, ca mugurii Şi ce bucuros voiu fi când mă voi întâlni cu murăşul? Îi voi spune:

— Acum te înţeleg! Şi el va murmura:

— Umblă încet şi gândeşte mult. Vieaţa va fi lungă, lungă, să nu treci peste ea şi să-ţi pară rău.

Am să-i strig:

— Murăşule de unde vii şi unde te duci?

El îşi va scutura argintul pe sub umbrele malului, mă va cuprinde în rotirea unui vârtej, voi uita de mine şi voi coborî cu el în adâncul lucrurilor. Când mă voiu trezi, voi şti atât de mult despre el şi despre viaţă, că mă voi umili eu însumi de atâta cunoaştere.

Apoi îmi voi lăsa îmbrăcămintea lumească pe ţărmure şi voi intra în apele lui. Mâinile mele se vor cuprinde de flori şi se vor trezi într'o altă viaţă. Viaţa mare a naturii, viaţa pământului, a soarelui. Voiu înnota şi voiu fi neştiutor ca păsările cerului, ca peştii.

Şi noaptea, noaptea cu stelele din Ogra, cu luna din Turnu Bisericii. Când va coborî noaptea, voi sta întins pe laviţa din stupină, lemnele şi pietrele cioplite îmi vor privi veghea, ca nişte sfetnici cuminţi şi buni. Voiu simţi în obraji miezul copt al merelor, busuiocul îmi va trimite nori de parfum, iar albinele vor bâzâi harnice în căsuliile lor de ceară.

Şi voiu uita, voi uita tot ce n'ar fi trebuit să ştiu.

Fragment din volumul de amintiri „Drum spre oameni".

DIN CICLUL „NOSTALGII"

TOAMNA SUFLETUL VOSTRU

E toamnă, de-acuma voi prieteni ce stați
Cu mâinile 'ntinse pentru rugăciune?
Sau poate, în taină, să-și scuture-așteptați
Liniștea întreagă o stea ce apune.

Frunzele căzute, încet, spre nicăieri,
Sunt, poate, azi iubirile voastre ce vin.
Eu prieteni sunt azi, acelaș de ieri
Un cântec, o slavă, noptatec pelerin.

Voi toți cu mine aveți tristețea, povară,
Și sufletul vostru, e-o toamnă târzie.
Pe unde cărarea cerului coboară.
Acolo, prieteni, fruntea să ne fie.

De veștede frunze mâna să se umple
Și lungile ceasuri să doarmă curând.
E toamnă, de-acuma, răcoare pe tâmple,
Veniți lângă mine, cu toții, pe rând.

Să sune-aurora străbătutului drum
Când urma mi-o luați să cântăm împreună.
Cad crengile toate, e toamnă de-acum,
Și urcă aceeaș melancolică lună.

IA-MI, DOAMNE ACUM, TRISTEȚEA

Ia-mi, Doamne-acum, tristețea, întinsă, grăitoare
Și șterge-mi urma-adâncă a pașilor târzii.
Intunecă-mi și steaua și cine noaptea oare
Va plânge, lângă arbori, când zorii s'or ivi?

Dar ochii-aceștia albaștri, treziți în depărtare,
Sub nu știu care ceruri de frunze scuturate,
Și mâna obosită ce-apasă fruntea mare,
Nu mi le lua că toate-s prea tinere, curate.

Grădina ta pustie va sta mereu sub stele
Și ploaie nu va da ca toate să 'nverzească.
O, lasă-mi doar privirea și mâinile mele
Cu care 'nsemn lumina ta dumnezeiască.

Și casa ta de rodii și toamne va fi plină,
Un vânt aromitor, pe rând, le va străbate.
Vezi cerul străveziu și fața mea senină
Tăcutul meu tovarăș de singurătate?

SUNT MARELE CÂNTEC

Sunt marele cântec ce-o să vă cuprindă
Sfioșii mei frați de doruri, de moarte,
Cerul ce-și scutură astăzi în tindă
Frunzarul de liniști, pe-o toamnă, departe.

Pe-aici mereu trec, bătrânii osândiți
În noapte trudiți să vânture taine.
O zare-i înveșmântă dar voi o să fiți
Crengi înverzite să vă pună la haine.

Pășesc după ei sub înaltele stele
Ce tremură 'n noi, încet, ca nici-odată.
Sunt verzile tăceri pe urmele mele
Când fruntea mi-o ridic să fie mai curată.

Sunt marele cântec, dece nu cântați,
Azi, largile poteci de singurătate ?
Voi treceți prin ape și-o clipă mai stați
Să iasă din neguri și ultimul frate.

CÂNTEC IUBITEI ÎNDEPĂRTATE

Tăcută noaptea urcă în mine tot mai des
Cu rădăcina ei, din cer, sub ploi, ce înverzește.
Ești liniștea mea 'naltă și fructul meu ales
Și rup miezul iubirii ce nu mai veștejește.

Gonit de timp în mreaja întinsă a unei stele
Cântarea mea rămâne, tomnatecă mereu.
Dar dela fruntea ta la depărtările mele
A semănat lumină, odată, Dumnezeu.

O noapte fără lună, întreagă, nesfârșită
Mă cheamă, pretutindeni, să-i spun încet și rar
Că părul tău din ea e, însingurata mea iubită,
Și-l cântă, totdeauna, un tânăr făurar.

VEZI, DOAMNE, FRUNTEA IUBITEI E CLARĂ

Vezi, Doamne, fruntea iubitei e clară
Ca stropul de lumină și vântul din zări.
Și-o calmă tăcere pe mâini i se presară
Spre cer când privește, când umblă pe cărări.

Iubirea ei mare, în somn, tot vorbește
De nopțile lungi când ornicul sună.
Eu stau lângă ea și simt cum îi crește
Intreaga-i făptură, tulpină, spre lună.

E-aceeaș mereu, sub pronia ta
Ca frunza toamna, ce cade și sue,
Și totuși e alta, nu o uita.
Vrăjește-i și visul lângă mine când nu e.

MIRCEA STREINUL

FRAGMENTE

DUPĂ AMIAZĂ LÂNGĂ CERNĂUŢI

Pe la amiază, Filip ieşi pe jos din oraş, luând-o prin strada Romană. Când ajunse la bariera Horecii, se opri, ca să privească oraşul care oferea o perspectivă haotică de piatră. Casele luceau alb în soarele unui cer fără nici un nor. Mitropolia părea o cetate şi Filip îşi aminti de-un tablou al lui Zuloaga: Barrès în faţa unui imens oraş spaniol, a cărui piatră cotropea zările. „Câtă asemănare între forţa oraşului din tablou şi aceea a Cernăuţilor... Aceeaşi luptă titanică şi zădarnică a pietrei împotriva cerului." Un autobuz roş trecu, stăruind nouri de praf. Filip o luă încet din loc. Lăsă în urmă imaşul şi un deluşor şi, deodată, o vale nesfârşită se desfăşură în faţa lui. Departe — se vedeau, aburite de-azur, dealurile de peste Prut, sburlindu-şi pădurile; mai încoace, comunele Jucica. — Veche şi Mahala; pe stânga, cimitirul. Verdele proaspăt al fâneţelor flutura în talazuri uriaşe. Porumbiştile gălbui curgeau ca dintr'un corn al abundenţei. Până hăt încolo, nici o casă. Privirile lui Filip plutiră spre-o dumbravă sălbatică, prin care curgea un părâiaş. Locul era ferit de câteva ridicături de pământ. „Ce privelişte frumoasă... Poussin ar fi fost fericit s'o poată picta..." Deşi cerul se menţinea senin, vremea era cu plăcute valuri de răcoare, căci plouase până în ajun. Fără să vrea Filip înainta tot mai mult în câmpie. Fâneţele unduiau ca într'un cântec fluierat de Pan. Totul părea viu, şi Filip avu impreia că regăseşte vechi prieteni în fiecare plantă.

— Iată cimbru! — recunoscu el planta aromată; luând între degete o frunză, o strivi şi aspiră parfumul amărui; mai încolo, câteva fire de sulcină; apoi un potop de albăstrele.

Insecte cu aripi verzui sau bronzate ieşiseră la soare şi furnicile umblau repede-repede — ca nişte gospodine grăbite să facă o mulţime de cumpărături în piaţă. Câte-o pasăre sărea grăbit de sub picioarele omului, ca să se afunde sub vre-un tufiş din hat.

Filip se uită din nou la cer. Câţiva nouri răsăriseră de-nu-ştiu-ude — ca şi cum ar fi vrut să-l salute pe pământean. Unul din ei veni aproape de tot şi numai că nu-i întinse lui Filip mâna — o mână argintie de brumă.

— Noroc! — par'că spuse nourul.

— Noroc! — îi răspunse înveselit pământeanul.

— Ce faci pela noi?

— Am venit să-mi regăsesc prietenii! — strigă Filip spre cer.

— Iartă-mă că trebuie să te las... Sunt grăbit... În Basarabia e nevoe de ploaie şi suntem chemaţi cu toţii într'acolo... Ordin dela sfântu Ilie — şi nourul se tot duse-dus până dispăru undeva dincolo de Boian.

Apoi, veni un iepure; destul de politicos, Filip îi dădu bineţe, însă se părea că şi iepurele era foarte grăbit, căci o sterse în cel mai pur stil englezesc. Omul zâmbi îngăduitor şi se întinse la pământ, jucându-se cu un spic bogat de grâu. Zumzetul albinelor umplea văzduhul cu o muzică diafană ca un văl de mătasă. Uneori, câte-un bondor bâzâia mânios că nimeni nu se sperie de el. Dupăce făceau câteva viragii în jurul lui Filip, bondarii îşi duceau aiurea supărarea. O păpădie îşi trimetea în depărtare seminţe la sburătoare, iar albăstrelele îşi tot şopteau ceva tainic. Pe haturi, merii sălbateci binecuvântau ierburile şi lanurile, cari primeau cu aplecări de spic larga binecuvântare a pomilor.

Deodată, din tufişul de lângă părău, se ridică un trup gol, arămiu înconjurat de razele soarelui, cari îl băteau ca'ntr'o statuie. Necunoscutul îşi înălţă către cer braţele, de par'c'ar fi invocat astrul care voia să-l îmbrăţişeze, ca, apoi să-l distrugă în focul lui. Filip era fascinat de-această apariţie: par'că un zeu ar fi irupt din matricea pământului, ca să-şi spele în azur umerii largi.

„De unde-a răsărit această minune?"

Necunoscutul porni un cântec — sau un fel de cântec; părea, mai degrabă, un chiot, însă foarte melodios, aşa cum Filip nu auzise niciodată.

Tânărul Timoteu se tupilă cum putu mai bine în iarbă, ca streinul să nu-l vadă, şi se hotărî să-l observe. Necunoscutul cercetă zările. Undeva, pe-un hat, ochii lui ageri descoperiră o fată. Imediat străinul se repezi ca un hultan într'acolo. Fata se'nălţă speriată, însă străinul îi vorbi ceva şi Filip putu să vadă cum ea se lăsă cu totul în voia braţelor arămii, cari dădeau într'un fel de aur ciudat. Amândoi se răsturnară în holdă. Valurile de grâu îi acoperiră ca valurile unei mări. O pace fără margini se lăsă peste toate.

— Marele Pan! — spuse tare Filip — Marele Pan şi Geea! Acum incepe o nouă lume. Marele Pan însămânţând cu stele pe Geea!

Soarele parcă-şi creştea mereu lumina.

Necunoscutul se ridică din holdă. Întâiu el, inalt, puternic; apoi ea sveltă albă, agăţându-se ca o iederă pe umerii lui.

Filip îşi plecă fruntea în iarbă.

„Trebuie să fie ca o moarte, ca să poţi cunoaşte atâta fericire erotică, o moarte cumplit de dulce..."

Când îşi înălţă iarăşi capul, nu mai văzu pe nimeni; flăcăul şi fata dispăruseră ca un abur împrăştiat de vânt; soarele însă mai strălucia şi holdele aveau un fel de lumină ca din lăuntrul lor.

— Totul a fost ca o legendă, — murmură Filip.

Spre seară, părăsi cu mare părere de rău câmpia. Ajunse în oraş odată cu primele stele; când răsări luna, umbra îi căzu albăstrie pe caldarâmul argintiu, zidurile oraşului se înălţau ca un imens decor de teatru. Străzile păreau goale. Filip avea impresia că intră pe-o scenă, să joace un rol greu şi tragic, un monolog care se va sfârşi cu o îngenunchiere în moarte.

— Hai, începe, domnule Filip Timoteu! — şi râse încet, împrăştiind un gest larg către stele.

Lângă locuinţa sa, Filip se-opri brusc. Observase o femee, care se dăduse repede în umbră. Aşteptă câtva timp, dar femeea nu se mai arată.

— Aş putea jura c'a fost Veronia... — spuse tare, ca şi cum ar fi vorbi cu Mafteiu.

Urcă turburat treptele la odaia sa.

„Ce caută Veronia pe uliţa asta?

Deschizând fereastra, cercetă cu atenţie împejurimea, însă nu descoperi pe nimeni.

„Totuşi, a fost cineva, a fost Veronia, cu siguranţă!"

Se lăsă obosit pe pat. Luna pătrundea în valuri mari prin fereastra deschisă. Rumoarea oraşului ajungea slab până'n această uliţă singuratică, prin care treceau mai multe pisici decât oameni.

Dupăce se odihni câteva minute, făcu lumină şi'ncepu să citească. Se simţea foarte bine. Răcoarea serii era înviorătore ca o apă de isvoar; o tăcere reconfortantă domnea în întreaga casă. Când lăsă pentru câtva timp cartea din mâini, ca să-şi aprindă o ţigară, Filip îşi spuse că nu s'a simţit nici odată atât de fericit ca'n această seară.

ZANCHIRA

Trecură ani — unii buni, alţii răi după voia lui Dumnezeu. Mafteiu rămânea mereu acelaş, reuşind să se ridice printre primii oameni din sat. Zanchira intră fără părere de rău în bătrâneţe. Când Mafteiu, ars de sângele său de bărbat în puterea vârstei, se ducea noaptea la Varvara, femeea nu se jeluia ci închidea îngăduitore ochii, spunânduşi liniştită: „Inima lui e încă tânără şi are nevoie de Varvara... „Dealtfel, Mafteiu îi arata Zanchirei cel mai adânc devotament şi-o respecta cu toată sinceritatea. În sat se cam glumea pe seama ei, însă fără răutate, căci oamenii erau îngăduitori şi pe deasupra, deşi uneori îl găseau prea hapsân pe Mafteiu, îl iubiau, totuşi, pentru hărnicia şi pricepera lui de gospodar.

Rareori se'ntâmpla să-l bârfească vreo inimă pestriţă; nimeni nu-l lua în seamă pe îndrăsneţul pismătareţ, chiar dacă aceasta aducea aminte oamenilor că Mafteiu s'a născut dintr'un tată spânzurat pentru ucidere şi-o mamă aşa şi aşa. Bine'nţeles, oricine se ferea să aducă asemenea vorbă în faţa lui Mafteiu Timofteiu. Nici un sătean nu s'ar fi încumetat să şăguiască astfel cu el, căci soţul Zanchirei avea pumn greu al dracului! aşa stând lucrurile, Camena şi-l alese de primar şi domnii cei mari din Cernăuţi întăriră cu peceţile lor alegerea, dar dânsul se mulţumi în curând de această cinste, căci ea îl împedica dela treburi.

În cele din urmă, Mafteiu s'ar fi putut astâmpăra, căci avea de toate; îşi cumpărase pământuri până sub Cuciurul Mare, grajdul îi număra cinci cai unul şi unul, cârciuma îi mergea ca fermecată cu iarba norocului, ograda gemea de orătănii,

cu strămoşi tocmai de prin ţara Neamţului dar el muncea mai departe încăpăţânat fără hodină şi tăcut — de se 'nspăimânta Zanchira uneori.

— Mai linişteşte-te, bărbate! — îl mustra dânsa. — Unde vrei s'ajungi? Că ne-ar fi destul şi pentru o mie de ani ceeace avem!

Mafteiu o privea ca trezit din altă lume şi-i răspundea încurcat, chinuindu-şi mâinile:

— Unde vreau s'ajung? Nu ştiu... Zău că nu ştiu... Dar ce însemnătate are asta? Nu eşti bucuroasă că, astăzi, suntem cei mai bogaţi oameni din sat? Cine se poate măsura cu noi? Suntem mai bogaţi ca părintele Grigorencu! Ca mâne l-om întrece şi pe Hilwig din Cuciurul-Mare.

— O fi cum spui, bărbate... — se resemna Zanchira, căreia, în fond, îi plăcea că are un soţ atât de răsbătător.

Veronia, însă, îl urmărea cu ochi tot mai ciudaţi. Într'o Duminică de toamnă albastră cu soare de argint îngheţat, femeea luiVasâli Combra îi şopti ca să audă numai dânsul:

— Degeaba, Mafteiu! Sudoarea frunţii tale nu va spăla sângele depe mâinile cu cari l-ai ucis pe Trifon. Numai lacrimile ţi-ar putea spăla mâinile. Roagă-l pe Dumnezeu să-ţi trimită o pedeapsă. Cu cât mai repede, cu atât mai bine, căci, dealtfel, bătrâneţile ţi-or fi iad, nu alta!

Mafteiu o privi ca şi cum n'ar fi înţeles'o. Trifon era atât de departe! Tot atât de departe ca şi Gora.,. Şi, apoi „... l-am ucis în luptă dreaptă pe Trifon..." — îşi spuse el. — Dacă nu-l omoram eu mă omora dânsul! Asta-i limpede ca „lumina zilei!"

Dumnezeu nu-i trimitea nici o încercare lui Mafteiu. Dimpotrivă, îl dăruia cu belşug şi fericire în casă, Băiatul împlinise zece ani şi, acum, tatăl său se purta cu gândul să-l dea la o şcoală mai înaltă. Când Mafteiu i se destăinui Zanchirei, dânsa aprobă planul şi o certă pe Varvara că plânge din pricina asta.

— Ce? Tu nu vrei ca Anton să ajungă domn mare? Ce fel de mamă îi eşti? C'amuş mă supăr! Ca să nu se simtă prea singur între străini, l-om da şi pe Paul la şcolile cele înalte. Ş'apoi ce? Suntem la doi paşi de Cernăuţi, aşa că-l poţi vedea şi'n fiecare zi dacă vrei! Hai, nu mai plânge!

Veronia era în al noulea cer pentru faptul că şi băiatul ei va merge la ghimnaziu şi-i sărută Zanchirei mâna. Maftei muncea cu şi mai mare drag, şi. în toamnă, îi duse la Cernăuţi pe cei doi băieţi, pe cari îi dete în gazdă la un profesor în pensie, recomandat călduros de părintele Grigorencu.

Tot a doua sau a treia zi, Zanchira lua drumul oraşului interesându-se cu deamănuntul de progresele elevilor; ajunse, astfel, să înveţe la bătrâneţe o mulţime de lucruri, de cari nici habar n'avusese. Când copiii terminară cu bine clasa întâia, gazda îi spuse clipind a glumă din ochi:

— Dumneata îi ştie amù tot atâtea năzdrăvănii ca şi plozii... Nu m'aş mira să-mi grăeşti latineşte într'o bună zi...

— Oiu ştie dece să nu ştiu? Că, slavă Domnului! minte am şi de dat la alţii! — şi-l ghionti cu degetul între coaste pe domnul Filipaş, care, gâdilicios cum era, trebui să facă haz de necaz.

Paul se ţinu bine şi'n clasa doua; Anton, însă, dădu îndărăt. Cu toate acestea, intrară amândoi într'a treia. Feciorul lui Mafteiu crescuse împlinit ca un copac de pădure. Avea mâini tari şi agitate de om cu poftă de muncă fizică, iar în ochi îi lucea o lumină de oţel, care nu se prea potrivea cu cărţile şi caietele şcolăreşti. Deşi abia terţian, Anton fuma acù şi umbla după fetele dela pedagogiu. Paul era cu totul altfel şi prefera o carte de literatură unei escapade cu conşcolarul său. La sfârşitul semestrului al doilea, Zanchira află cu groază că Anton e ameninţat de repetenţie. Ce mai umblete, atunci, pe la profesori! O lacrimă la cel de latină, un curcan la cel de germană, plânset mare la director... — aşa că Anton se văzu promovat în clasa a patra.

— Mai stai pe-acasă! — îi spuse Mafteiu Zanchirei într'o crâncenă dimineaţă de iarnă — Ai să te îmbolnăveşti tot alergând pe-o vreme de viscol ca aiasta la Cernăuţi...

— Nu mă'nvăţa tu pe mine! — îl repezi ea şi, apucând traista din cuiu, o luă prin vifornița care ameninţa să prăpădească lumea.

— Se duce Zanchira la şcolèrii ei... — grăia câte-un ţăran privind-o de după geam. — Amarnică femee! Ştie înfrunta viscolul, nu şagă! O femee ca asta îl bate şi pe diavolul!

La Cernăuţi, domnul Filipaş o întâmpină cu neprefăcută uimire, când ea intră cu o iarnă întreagă pe spate în curtea troenită:

— Îra! D'apoi pe-aşa viscol te-apuci mata să vii? Ai să te răceşti mătuşă hăi! Ce atâta grijă pentru băieţii aieştia? Le dă mustaţa pe la nas şi mata îi tot moşeşti...

Într'adevăr, Zanchira răci şi căzu la pat.

— Nu ţi-am spus, femee? — o dojeni îngrijorat Mafteiu, văzându-i obrajii aprinşi şi ochii duşi în fundul capului.

— Lasă, că nu mi-o fi nimic! Ştiu eu cum să mă lecuesc! Veronia m'o freca pe spate şi mi-o trece. Ia trimite-mi-o încoace...

Dar Veronica nu-i ajută mare lucru, după cum nu-i ajută nici moaşa satului, care se pricepe la de toate. Mafteiu văzu că Zanchira s'a'mbolnăvit deabinelea şi-aduse un medic din Cernăuţi. Acesta o boncăni, îşi puse urechea la pieptul ei şi dădu îngrijorat din cap.

— Femeea dumitale are aprindere de plămâni, bade. Trebuie îngrijire mare... La anii ei, asta-i o boală grea. Şi-ai şi venit cam târziu după mine...

A doua zi, Zanchira ceru să fie adus preotul. Spre seară, Veronia aprinse o lumânare. Bolnava voia să moară după obiceiu. Cu glas limpede şi liniştit, dădu diferite instrucţiuni — cum să fie îmbrăcată după ce va muri, câte stări să i se facă, totul îndeamănunt. Apoi, îi trimise afară pe toţi, oprindu-l numai pe Mafteiu.

— Bărbate, — îi spuse, — după ce va trece anul, să te însori cu Varvara, m'ai înţeles? Băiatului tău îi trebue un tată după lege. Ţi-am dat bogăţie. Ai fost vrednic şi-ai mărit-o. Mi-ai fost drag şi nu-mi pare rău de nimic. Băeţilor să le spui că m'am gândit şi'n ceasul morţii la ei. Pe Paul să-l ţii mai departe la şcoală. Nu cumva să-ţi întorci faţa dela dânsul! Aşa. Acuma, lasă-mă şi tu, că mai am şi eu nişte socoteli cu mine însămi... Să te'nsori cu Varvara, auzi?

Mafteiu o sărută pe frunte şi ieşi pe vârful picioarelor. Umbra Zanchirei se zugrăvea uriaşă pe albul peretelui. Uneori, flacăra lumânării pâlpâia şi, atunci, umbra se turbura ca şi cum s'ar fi topit într'o apă. Afară, ningea liniştit. Mafteiu, Vasâli şi cele două femei stăteau în bucătărie, prin întunerec, şi tăceau privind în jarul care se stingea auriu în vatră. În odaia ei, Zanchira se gândea la Anton şi la Paul. Târziu, când un câine urlă prelung în ogradă, Mafteiu se ridică repede şi-alergă la bolnavă.

Se'ntoarse încet şi le spuse celor din bucătărie:

— A murit.

— Dumnezeu s'o ierte! — murmurară cu piatră pe inimă ceilalţi.

— A fost o femee bună şi vrednică, — adause Veronia.

— Fragmente din „Drama casei Timoteiu" —

VINTILĂ HORIA

POEME

ÎN AMURG AM UCIS

In amurg am ucis o pasăre mare
Cu aripi de sânge pe dealuri întinse
Şi penele grele-au căzut tot mai stinse
Şi noaptea, din ele, s'a rupt peste zare.

Cum cântă trecutul în fundul veciei!
— O buhnă ciudată şi lacomă foarte —
Târziu, cu încetul, din stelele sparte
A curs peste mine uleiul poesiei.

A fost noaptea ceea prea tristă şi grea
Ca'n versul acesta întocmai s'o pun.
Nici astăzi din cioburi nu pot să adun
Prea cruda, prea 'nalta, prea limpedea stea.

Am ucis în amurg o pasăre sură,
Cu aripi de sânge, cu ochi de 'ntunerec
Şi caut şi astăzi în van să desferec
Pecetea de taină ce-mi stă peste gură.

CÂND UMBRA VA CPURINDE...

Când umbra va cuprinde fruntea mea
Vei şti şi tu atunci că v'am fost zeu
Şi că iubindu-te aşa ca azi, mereu
Îmi era scris să lunec într'o stea.

Şi ochii verzi şi mâna care-a stat
De-atâtea ori în mâna mea de lut,
M'au încântat şi totuş n'au durut
Căci clipele din tine într'una au sunat.

Aşa cum noaptea noastră s'a sfârşit,
Aşa cum ziua în perdea a nins,
Aşa, cândva, din noi se va fi stins
In marea umbră dorul de iubit.

Şi voiu fi singur, ca o altă lună
Şi mă va arde setea de pământ,
Voiu fi o plânsă aripă de vânt
Şi voiu sufla spre stele'n noaptea brună.

Pe cerul mare rezemat voiu sta
Şi'n tristul vid tăcut te-oiu căuta,
Iubita mea, iubita mea,
Voiu fi în spaţii ca un fulg de nea.

Hai, iartă-mi ca şi ieri melancolia.
Ulciorul lunii umple iar potirul,
Să căutăm în perne zenitul şi nadirul
Şi peana mea s'o 'nghită veşnicia

VATES

Ne fură macii daţi pentru uitare,
Surâsul fetelor pentru iubit într'una
Şi nici fecioara asta albă, luna,
Nu-şi plecă'n van găteala peste mare.

Vreo rimă poate că suntem şi noi
La lucruri sau la sufletele toate,
La flori, la frunze, la'nserări sau poate,
Murim in umbra noastră ca'ntr'un sloiu.

Ce mări albastre făurim din vise!
Ce albe caravele lung plutiră
Împinse'n larg de trista noastră liră
Spre ţărmul unde-a tras cândva Ulyse

Vezi cocotieri între tăceri sihastre
Şi lacuri prunduite cu coral,
Femei de soare cadenţând pe mal
Furtuna grea a dorurilor noastre...

Şi când să prinzi sub buze sânii goi,
Când cade'n unde soarele 'nsetat
Atunci şi visul cade'n inserat
Ca un hulub cu aripile prea moi.

Atunci de ce visăm cu fruntea grea?
Poate că totuş nu suntem o rimă
Ci doar un cântec singur, o sublimă
Şi 'ncântătoare trecere de stea.

RADU STANCA

P O E M E

ZI DE TOAMNĂ

Ce tristă zi de toamnă! Să stai şi să priveşti
Cum trec pe dinaintea ferestrelor cocorii.
Tristeţea iar se pune pe suflet. Osteneşti,
Şi nicăeri o pată de cer n'arată norii.

Luminile-s mai scunde şi totuşi cercetezi
Prin întuneric rândul transcris adineaurea,
In inimă simţi iarăşi un fel de ceaţă. Vezi,
Ţi-am spus c'o să se-aprindă — şi s'a aprins — pădurea.

Ce-a mai rămas în urmă din tot ce-a fost şi ce
S'a mai păstrat pe ramuri din vechea primăvară?
Tot mai adânc păleşte — amintirea ta — Ehe
O să se şteargă toată până la urmă. (Ceară)

Acum mi dor de-o carte cum n'am citit de mult
Şi de-un amurg în care s'ascult la foc tăciunii,
Ce tristă zi de toamnă! Mai este oare mult
Până s'arată iarăşi pe lacuri faţa lunii?

MĂ VA GĂSI DE-ACUMA

Mă va găsi de-acuma şi noaptea tot aici
Cu-aceleaşi ne 'mplinite dorinţi duminicale.
Cu-acelaş dor de viaţă şi zări albastre. Nici
Mai trist ca altădată şi nici mai plin de jale

Ci tot la fel. S'ar spune că 'nsetoşat de scris
Şi 'ndrăgostit de-o viaţă ştiută'n călimară
Mă lupt mereu cu dorul de-a 'nvinge-un manuscris
Şi de-a incheia o carte sălbatică şi rară

Când mie tot una: marea o voiu străbate'n 'not
Sau voi pluti-o, cu-alţii la cârmă într'o luntre,
Când le privesc pe toate strein şi când socot
Că lucrurile lumii sunt cele mai mărunte.

N'ai ce să faci. Trecutul rămâne în trecut
Chiar dacă într'o vară pot multe să se întâmple.
Ba uneori e bine şi — aşa. Şi-i chiar plăcut
Să poţi visa cu mâna adusă lângă tâmple.

Că o să treacă anii în felul ăsta şi
Odată, cine ştie, sburlind cu mâna părul
Voi intâlni 'ntre palme şuviţe argintii
Şi voi pricepe, iată, într'o clipă adevărul

Ce-mi pasă când în faţă am numai dorul meu
Şi'n mintea asta numai icoane dulci se plimbă,
Ce-mi pasă dacă vremea aleargă ca un râu
Şi fiecare clipă ceva din mine schimbă...

DESNODĂMÂNT

M'am săturat de mine prieteni până'n gât.
Nu mă mai vreau, stau singur şi rece în pustie
Să mai visez alături cu moartea mi urât
Şi-s obosit de parc'am trăit o veşnicie.

Am douzeci şi ceva de ani. Atât de mult
Încât o lume 'ntreag'aş putea să o cutremur,
Dar tot mai mult mă'nbie pădurea s'o ascult,
Mi-e silă lângă oameni să'nnot şi să mai tremur.

Dela cuvinte nu mai aştept nimic. Sătul
Mă simt de toate — aceste sărmane oseminte.
Nu mai deschid nici tomuri, nici nu mai cânt. Destul
Mi-am fost şi rod şi frate şi duşman şi părinte.

Acum mă'ntorc la alte'ndeletniciri: să mor
(Să mor încet, sfielnic şi fără remuşcare)
Nu vreau să mă ajute niciun sicriu să sbor,
Vreau să mă 'nduplec singur să intru'n depărtare.

De celălalt din mine ucis să nu-mi tocmesc
Nici catafalc, nici ciocli. Tot sunt sătul de nuntă.
Doar după tihna apei de munte mai tânjesc,
Urăsc zădărnicia oglinzilor cu funtă.

Nu-s oare cel din urmă poet de pe pământ?
Să nu-mi croesc atuncia măreaţă'n mormântarea?
Prieteni buni! veţi pierde cu mine poate-un sfânt
(Poeţii n'au pe lumea aceasta 'ngemănarea)

Că sunt sătul de mine să nu vă pese, nu?
Mai bine ocoliţi-mi mormântul cu citanii,
Învins de lutul sarbăd spre care merg acu
M'oiu răzbuna de-acolo 'nvingând cu sete anii.

PERICLE MARTINESCU

ÎNTOARCEREA FIULUI NECREDINCIOS

Pentru a doua oară în istoria Europei, problema evreiască a căpătat importanţa unei crize, devenind centrul preocupărilor şi îngrijorărilor capitale din civilizaţia noastră. Întâia oară această problemă devenise tot atât de îngrijorătoare în Evul-mediu, când programurile în serie şi persecuţiile religioase forţaseră Evreii să se retragă în ghetto-urile construite în marile centre europene, în mijlocul cărora se creiaseră adevărate colonii de rit mozaic, despărţite de restul lumii de invincibile frontiere religioase şi spirituale. În Evul-mediu însă problema evreiască se reducea numai la o prigoană religioasă. Lumea întreagă europeană trăia atunci sub zodia unui clericalism înverşunat, aceasta fiind epoca de consolidare a creştinismului în luptele cu elementele miturilor şi idolatriilor barbare importate în Europa de năvălitori. Creştinismul, în care trebue să recunoaştem principalul factor în crearea civilizaţiei şi culturii europene, începuse în Evul-mediu marea luptă contra factorilor antiprogresivi ai unui păgânism depăşit şi de sensibilitatea şi de exigenţele materiale ale rasei noastre. Ei veneau cu un suflu nou de viaţă, cu o concepţie mai senină şi mai înaltă despre existenţă, cu perspective mai nobile pentru destinul omului, dorind să-l descătuşeze din ghiarele superstiţiilor şi miturilor primitive ce influenţaseră toată spiritualitatea de până atunci. Spiritualitatea creştină punea bazele nu numai ale unei noui culturi şi civilizaţii, dar şi ale unei noui poziţii a omului faţă de forţele absolute ale naturii. Stăpânit până atunci de instinctele oarbe din el sau de puterile misterioase şi înfricoşetoare ale naturii, omul a descoperit în creştinism acea linişte interioară şi armonie definitivă dintre el şi lume care reprezintă echilibrul victorios al culturii şi civilizaţiei moderne. Astfel se explică pentruce, date fiind meritele şi promisiunile pe care creştinismul le oferea omului, n'a fost greu ca, în decurs de două secole un continent, stăpânit de atâtea concepţii religioase păgâne, să devină în întregime creştin ca printr'un miracol.

Dela această unanimă convertire la creştinism s'au exclus, cu o ciudată forţă de rezistenţă, Evreii. Primatul teologiei fiind o realitate a epocii, lupta cea mai neînduplecată ce se desfăşura în straturile societăţii medievale, era o luptă religioasă. Antisemitismul, a cărui existenţă constitue o problemă dela începutul civilizaţiilor şi va exista, probabil, până la sfârşitul lor, căpătase în Evul-mediu o explicaţie şi o nuanţă pur religioasă. Cele dintâi manifestări antisemite, dirijate de faraonii egipteni sau de regii chaldeeni, aveau la bază o justificare de ordin material: echilibrul numeric dintre rase, sau tendinţa de predominare a uneia ori a alteia asupra celeilalte. Faraonii Egiptului începură să persecute poporul semit în momentul când acesta înmulţindu-se peste măsură, ameninţa însăşi stabilitatea seminţiei egiptene. Unul din Faraoni dăduse odată chiar un ordin draconic ca toţi copiii evrei

de sex masculin să fie aruncaţi în Nil şi numai cei de sex femenin să fie lăsaţi să trăiască; aceasta dovedeşte tendinţa de a împiedeca dezvoltarea poporului iudeu ca o primă măsură de securitate a rasei indigene. Antisemitismul antic, aşa dar, se explica prin nota politică ce caracterizează poporul iudeu. Cu totul alta a fost cauza antisemitismului în lumea creştină europeană. Cruzimile persecuţiilor evreilor din Evul-mediu nu erau provocate decât de reacţiunea extraordinară a iudaismului faţă de creştinism. Aceasta se vede limpede din felul cum Evreii s'au instalat în civilizaţia europeană, de unde n'au putut fi isgoniţi aşa cum se întâmplase şi în Egipt sau aiurea. Motivul persecuţiei medievale nefiind unul material, Evreii n'au fost înlăturaţi din structura socială a popoarelor, ei au fost înlăturaţi însă din lumea spirituală. Hotărât, mai lipsiţi decât astăzi de mijloacele materiale care să le permită emigrarea şi imigrarea dintr'o ţară în alta, singurul lor refugiu l-au descoperit Evreii în acele îngrămădiri de populaţie semită ce formează ghettourile, clădite din mizerie, suferinţă şi răbdare, în inima marilor metropole europene. Nepunându se încă problema unui pericol numeric al Evreilor, Europenii n'au căutat să extermine poporul iudeu din lume, dar au luptat cu îndârjire împotriva influenţei nefaste pe care ritul mozaic o putea prezenta pentru creştinism. Evreii au fost lăsaţi să trăiască aşa cum vor putea în ghettourile lor, dar au fost sistematic excluşi dela o participare directă la desvoltarea spiritualităţii europene. Cu toate acestea, ghettourile au devenit dealungul civilizaţiei şi culturii europene insule şi focare de spiritualitate evreiască din care au evadat dealungul secolelor idei, oameni şi curente revoluţionare ce au străbătut lumea în toate sensurile, tulburând-o din adâncuri.

Câteva secole, problema evreiască nu s'a mai pus în Europa cu intensitatea cunoscută în Evul-mediu. Cel puţin dintr'un punct de vedere, cel religios, lumea părea a se fi convins că singura rezolvare a acestei probleme este renunţarea de a o mai rezolva. Pe o distanţă de circa şase secole — până în secolul XIX — Europa n'a mai cunoscut tulburări produse de antisemitism, cu toate rarile cazuri individuale de filosofi sau politicieni ale căror principii antisemite întâlneau un atât de stins ecou. Pe această distanţă de şase secole însă, gettourile şi-au deschis porţile largi spre civilizaţia şi cultura europeană, zidurile clădite cu atâta furie în Evul-mediu au devenit simple curiozităţi istorice, iar populaţia evreiască a început a se răspândi în lume, punând în circulaţie o energie şi o forţă spirituală oţelită bine în închisorile sumbre şi clocotind de vitalitate ale ghettourilor medievale.

Dintre toate produsele asvârlite în lume de aceste ghettouri este unul a cărui influenţă a fost considerabilă în civilizaţia creştină, şi anume: revoluţionarul evreu. Fiind un popor esenţialmente mesianic, dar care s'a refuzat cu o neînfrântă îndârjire creştinismului, în mijlocul căruia se găseşte adevăratul Mesia, poporul evreu a fost sortit să joace dealungul secolelor un rol subversiv de agitator, atentând permanent la ordinea stabilită de principiile statului creştin. Din moment ce a evadat din ghettoul lui răspândindu-se în lumea organizărilor sociale moderne, Evreul, prin definiţie sau mai bine zis prin destin revoluţionar, a devenit un element de dezagregare, căutând pe toate căile să răstoarne, oriunde şi oricum, ordinea realizată dincolo de principiile spiritului şi sângelui său. Problema religioasă nemai având acum gravitatea şi actualitatea pe care o căpătase în Evul-mediu, Evreul păstrân-

du-şi religia lui cu sfinţenie, s'a putut mişca liber, a putut activa, a putut lupta în mijlocul lumii creştine în toată libertatea. Ceva mai mult chiar el a început să lupte pentru o înfăptuire socială a mesianismului său coborând conceptele dogmatice pe plan social spre a-şi reabilita, spiritualmente cel puţin, poporul pus la index de societatea medievală. De unde, deci, în timpul prigoanelor religioase, Evreul nu rămânea decât cu speranţa într'o continuitate spirituală a rasei, mai târziu începe să nădăjduiască şi să realizeze chiar bunuri economice, sau să lanseze idei ce presupun o transformare radicală a lumii în favoarea neamului său.

Deşi în secolele XVII şi XVIII, premergătoare revoluţiei Franceze, antisemitismul nu exista ca fenomen social, totuşi ideile revoluţionare ce aveau să atingă o isbândă strălucită în 1789, erau provocate aproape exclusiv de spiritul revoluţionar iudaic. Doctrinarii oficiali ai Revoluţiei n'au fost decât instrumente admirabile ale acestui spirit care activa în spatele lor. Astfel Revoluţia Franceză — ca şi Revoluţia Rusească — nu e decât opera spiritului semit. Evreii conştiincioşi recunosc lucrul acesta pe faţă. Un rabin întrebat de un anchetator ce este Mesia, a dat următorul răspuns: „Mesia este perfectibilitatea nedefinită a umanităţii." Cu alte cuvinte, pentru Evreu, Mesia nu este un om, un profet, sau un simbol, ci un concept de permanentă revoluţie spre stări mai bune care, fireşte vor servi în primul rând poporul său. Un alt rabin dăduse la aceeaşi întrebare un răspuns mai elocvent: „Mesia, afirmase el, e triumful justiţiei, regimul Fraternităţii şi Libertăţii. Acest regim a început cu Revoluţia Franceză." (Vezi: *Les Juifs et nons chretiens* de M. O. de Ferenzi, Paris, *Plon, 1937)*.

Iată, prinurmare, confirmat de înşişi conducătorii spirituali ai Evreilor, caracterul iudaic al Revoluţiei franceze. Dealtfel, universalismul, umanitarismul, fraternitatea şi libertatea absolută, idei aruncate în lume de această revoluţie, nu pot fi acceptate în întregime decât de un popor sortit să pribegească pe toată planeta persecutat şi prigonit de peste tot de cei ce se simt în drepturile lor. Prin Revoluţia dela 1789. Evreii şi-au realizat una din liniile ideologiei lor eterne. Dar acest succes nu avea să le servească prea mult. Căci abia dela Revoluţie încoace a început a doua epocă de persecuţie serioasă a Evreilor. Antisemitismul contimporan a cărui criză s'a declarat pe faţă abia în urma războiului mondial, istoriceşte s'a început odată cu Revoluţia, continuându-se dealungul sec. XIX, declarându-se acum o problemă tot atât de gravă, dacă nu chiar mai gravă, poate, decât în Evul-mediu.

Spre deosebire însă de criza Evului-mediu, când problema evreiască era provocată de imperative strict religioase, antisemitismul contimporan are cauze mult mai complexe şi diverse. Evident, criza aceasta, la rândul ei, nu e decât o consecinţă a timpului îndelungat dintre Evul-mediu şi sec. XX, interval în care Evreii, fiind oarecum lăsaţi în pace, au evadat pe nesimţite din ghettourile medievale şi s'au răspândit pe tot globul, strângând cu aviditatea lor recunoscută capitaluri imense, prin care dispun într'o largă măsură de viaţa economică a globului şi creiază chiar amestecuri de sânge în detrimentul rasei ariene. In privinţa aceasta mai ales, este explicit fragmentul din discursul lui Rosenberg, ţinut la Nurenberg în 1933, unde spunea: „Recunoaştem că rasa iudaică are legile ei proprii şi dorim ca în domeniul care-i este rezervat, ea să desvolte o cultură corespunzătoare su-

fletului ei rasial; însă ne ridicăm împotriva tezei de întreţesere a raselor disparate. Legile naturale, după cum se manifestează în viaţa plantelor şi animalelor, se verifică şi la speţa omenească: amestecul raselor nu creiază o naţiune nouă ci produce un haos etnic." Cei dintâi vizaţi în acest pasaj, ca producând un haos etnic, sunt Evreii, fiindcă ei neavând nici patrie, nici limbă, se răspândesc cu uşurinţă şi se infiltrează printre celelalte popoare fără nici o teamă că îşi pierd origina etnică pe care nici n'o au.

Această deslegare de anumite contingenţe etnice le creiază Evreilor unele avantagii care stârnesc gelozia celorlalte popoare şi în cele din urmă, chiar ura lor. Ne fiind o rasă legată de un pământ şi de o climă oarecare, poporul iudeu şi-a însuşit din vechi timpuri facultatea de a se adapta. Ceeace printre animale reprezintă cameleonul, reprezintă printre oameni Evreii. Cu o uşurinţă extraordinară, se adaptează oricărei situaţii, însuşindu-şi legile, moravurile, limba, tradiţia oricărui popor în mijlocul căruia sunt nevoiţi să trăiască. Fără patrie şi fără idealul unei patrii stabile, trăind împrăştiaţi în toată lumea, în permanentă nesiguranţă şi mişcare, Evreii reprezintă „elementul cosmopolit al patriei umane," pentru ei patria este acolo unde se simt mai bine. Deaceea Evreii sunt cei mai buni naţionalişti din câţi există în lume, dar naţionalismul lor nu are nici un fundament patriotic, fiindcă e cu totul străin de sentimentul patriotismului. Patria lor e una spirituală sau economică, lipsită de graniţe spirituale şi materiale, ceeace le creiază avantajul unei libertăţi, mai mari de care ceilalţi oameni nu se pot bucura; această libertate îi face mai activi, mai întreprizi, în timp ce, deobiceiu, un om care poartă în sângele lui nostalgia unei patrii părăsite nu are această libertate. Aici se poate găsi una din explicaţiile succesului material al Evreilor şi totdeodată a aversiunii creştinilor faţă de ei. In faţa unui Evreu care, bunăoară, are un unchiu în Polonia, un frate în Franţa, un văr în Anglia, o rudă în America sau un fiu în Palestina, ori care Român oricât de bine situat ar fi şi oricât de inteligent, se simte puţin inferior faţă de acest om cu relaţii atât de universale. Se ştie că relaţiile creiază în primul rând situaţia unui om în societate; or, Evreii având, în majoritatea cazurilor, relaţii internaţionale şi putându-se uşor desprinde dintr'un loc şi stabili în altul, au faţă de ceilalţi oameni acest avantaj ce le creiază posibilităţi mai vaste de existenţă.

Acest „avantaj" aduce însă după sine o primă cauză a atitudinii de ostilitate pe care o ia creştinul de oriunde faţă de Evreu. In afară de asta, oricare creştin patriot se întreabă — şi pe bună dreptate — dacă Evreul poate, şi în ce măsură poate, să se integreze aspiraţiilor colective şi precise ale naţiei în care trăeşte. Am văzut că el se poate *adapta* foarte uşor locului şi moravurilor unde trăeşte, *adoptând* tot atât de uşor felul de viaţă spirituală şi economică al oamenilor din jurul său — dar aceşti oameni sunt îndreptăţiţi să-şi pună întrebarea dacă această *adaptare* echivalează sau nu o etnicizare completă a Evreului.

E problema pe care o atacă în termeni foarte judicioşi şi Jacques Maritain într'un substanţial studiu, intitulat „Imposibilul antisemitism." Maritain, a cărui poziţie catolică e prea bine cunoscută, privind problema dintr'un unghiu etic, face în acest esseu un adânc şi foarte serios studiu asupra caracterului ereditar al Evreilor şi a însuşirii lor ancestrale. Privind în destinul acestei rase o tragedie spirituală

din care derivă toate calitățile și defectele ei. Maritain reduce problema evreiască la o deosebire de structură religioasă. Tragedia Evreului, spune el, e tragedia luptei omului cu lumea, și a lumii cu Dumnezeu. Creștinul a rezolvat acest dublu conflict prin acceptarea *Credinței*, căreia Evreul i s'a refuzat. Prin credință, creștinul s'a ridicat deasupra lumii, în vreme ce evreul a rămas tot în mijlocul ei, victimă a rătăcirilor și a zădărniciilor ei. Din această cauză ura și persecuția pe care o importă Evreul în lume i se par lui Maritain, catolicul prin excelență, singura glorie de care se poate bucura Evreul. Această situație îi procură o stare psihologică deosebită, unde nu numai rătăcirea, dar și neliniștea, îndoiala, spaima în fața propriului său destin, fac din evreu o ființă sbuciumată, cu o intensitate de viață spirituală sporită, cu un destin mai bogat. In special, ceeace caracterizează pe Evreu, e *instabilitatea* lui considerată nu numai ca fenomen fizic, ci și spiritual, rezultată din lipsa unei vocații în fața destinului și din acea neliniște ce constitue pentru el o supremă forță de stimulare. Maritain face deosebire între *stabilitate* și *asimilare* la Evreu. Asimilarea e un fenomen de natură politică și socială. Un Evreu poate foarte bine să fie „asimilat," însă, în realitate, el tot Evreu rămâne. Fiindcă asimilarea nu presupune „instalarea," adică rezolvarea celuilalt fenomen, al *instabilității*, de natură pur spirituală. In civilizația greacă, spaniolă, sau germană chiar și cu atât mai mult în cea franceză, Evreii au fost infiltrați în civilizația și cultura acestor popoare până în măduva oaselor. Cu toate acestea, caracterul lor spiritual a rămas intact: Evreul nu s'a *instalat* niciodată într'o civilizație sau cultură spre a rămâne acolo pentru totdeauna. In momentul când el ar deveni *la fel cu ceilalți* și-ar vedea peirea cu ochii și atunci destinul lui Israel s'ar sfârși pentru totdeauna. In felul acesta, spune Maritain, al cărui esseu este mai mult decât favorabil Evreilor, asimilarea nu constitue o rezolvare a antisemitismului. Antisemitismul este irezolvabil, e o problemă „imposibilă," atâta vreme cât Israel ține la destinul său penibil și trist.

In favoarea tezei lui Maritain, găsim o mărturie clară în autobiografia lui Iacob Wassermann. Scriitorul acesta de origină iudaică, cel mai mare romancier al rasei, un Dostoievski al Evreilor, a fost poate cel mai asimilat, cel mai german dintre scriitorii germani, cu toate că în opera lui spiritualitatea evreiască, cu acea structură specifică plină de ecouri maladive, îndoieli și neliniști exagerate, se lasă permanent observată. El s'a asimilat, dar nu s'a instalat în cultura germană. Conștiința originii lui rasiale a rămas totdeauna trează, deasupra operii sale, unde nu se întâlnește nicăeri vreo aluzie la situația sau tragedia spiritului semit, așa cum se întâmplă la alți scriitori din aceeași categorie. In autobiografia sa, însă, Wassermann, cu o sinceritate impresionantă, arată toată drama intelectualului evreu, care se știe și se simte totdeauna inspectat de ceilalți și ajunge la concluzia sfâșietoare a destinului său tragic. Iată cum privește el situația lui de intelectual evreu în mijlocul lumii creștine: „Să invoci, în numele gânditorilor și preoților săi, poporul gândirii și al poesiei? E zadarnic. Prejudecățile pe care le credeai moarte vor naște alte mii de prejudecăți, ca puroiul din care nasc viermii. Să întinzi obrazul drept după ce ți-l-au pălmuit pe cel stâng? E zadarnic. Ei nu vor fi nici mișcați, nici dezarmați. Te vor pălmui simplu, și în dreapta, ca și în stânga. Să scoți în mijlocul sudălmilor o vorbă de bun simț? E zadarnic. Ei vor spune: Indrăznește să ne scuipe în față. Inchideți-i gura!" Dacă dai totdeauna dovadă de o credință exemplară, ei vor spune: „Nu știu nimic, n'am auzit nimic, n'am văzut nimic." Dacă te retragi în umbră, ei vor spune: „Se ascunde lașul! Trebue să aibă conștiința pătată." Dacă te îndrepți spre ei cu brațele deschise, ei vor spune: „Ce indiscreție, se recunoaște jidovul cu tupeu." Dacă îi ajuți la necaz, vor spune: „Cât a luat?" Să le fii credincios în răsboi? E zadarnic. Ei vor spune: „Poate să facă orice, e un poteu." Să trăiești pentru ei? Să mori pentru ei? E zadarnic. Totdeauna vor spune: „E Evreu, a fost Evreu, va fi Evreu!"

Citatul acesta trădează un lucru: în dosul operii unui Evreu, oricât de „asimilat" ar fi el, există totdeauna conștiința destinului său, care-l înarmează cu o serioasă doză de scepticism și rezervă în fața... celorlalți. Conștiința că este Evreu îi creiază până la urmă și *spaima* de a fi Evreu, având totdeauna convingerea că „ceilalți", creștinii, nu se gândesc la altceva decât cum să-l persecute mai aspru pe el. Deaceea, dacă în citatul de mai sus există mult adevăr, există însă și multă exagerare. Evreul își complică singur existența, exagerându-și drama.

Această complicație și exagerare îi creiază apoi orgoliul de a fi Evreu și tăria de a suporta toate asprimile, făcându-l ca, în loc să se apropie de mentalitatea creștinului, să se adâncească și mai mult în straturile ancestrale ale sângelui semit. Într'o bună măsură nu este greșit, deci, dacă se afirmă că primii provocatori ai antisemitismului, sunt Evreii înșiși prin atitudinea lor de neîncredere, care atrage după sine suspiciunea „celorlalți".

* * *

Pentru cine privește din punct de vedere creștin antisemitismul, problema este irezolvabilă. Nu este numai o incompatibilitate de structură spirituală, dar și o imposibilitate trecerea unui Evreu la creștinism, singurul lucru care ar rezolva, pentru el acest conflict. Este o întrebare, dacă un iudeu trecut la creștinism din convingere își va găsi în această ipoteză o mântuire, sau își va creia o suferință mai mare. Și iată pentruce. Creștinismul se fundează în primul rând pe credință. Toate celelalte semne și manifestări exterioare sunt cu totul secundare. Ori, dacă acestea pot fi adoptate mai ușor, credința se câștigă foarte greu, ca fiinb *revelată* sufletului omenesc. Și ea nu poate fi revelată decât credinței. Și odată cu credința, creștinul își desvoltă toate celelalte sentimente ce alcătuesc mistica lui spirituală. De pildă, în fața suferinței, creștinul nu poate să aibă o atitudine de indiferență, chiar dacă suferința o încearcă un om de altă religie. Pentru creștinul adevărat, bunăoară, care e martor la tragedia Evreului de azi, problema aceasta devine o dramă care îl preocupă și frământă și pe el, uneori într'o măsură poate chiar mai mare decât pe Evreu. Nu sunt, într'adevăr, puțini acei dintre creștini cari sufăr pur și simplu fiindcă în lume există această problemă a Evreilor. Conștiința lor ascuțită și frecventarea atentă a textelor creștine nu-i pot lăsa indiferenți în fața acestei probleme, după cum nu-i pot nici împinge să ia o atitudine potrivnică Evreilor. Aici se dovedește odată mai mult, superioritatea și marea capacitate sentimentală

a creştinului care e capabil nu numai să comunice cu suferinţa Evreului, dar chiar să şi-o însuşească. Care Evreu ar fi în stare să sufere fiindcă în lume *există* un rău, nu fiindcă acest rău îl priveşte personal?

In faţa antisemitismului universal de astăzi, Evreii, poate din constrângere, din imposibilitatea de a găsi altă soluţie, ce complac într'o resemnare plină de stoicism. Ai impresia că s'au obicinuit cu persecuţia aceasta continuă, care nici nu-i mai înspăimântă nici nu-i mai descurajează, ci aşteaptă doar măsurile drastice ridicate împotriva lor. Uneori te fac să crezi că fiecare zi trecută fără să li se întâmple ceva e o victorie pentru ei, după cum fiecare an pe care-l mai petrec în mijlocul lumii creştine se pare că-l socot un câştig. Ei se aşteaptă să fie ori când expulzaţi din umanitatea creştină, ceeace nu li se va părea niciodată o surpriză. Totuşi, pentru a nu fi găsiţi absolut nepregătiţi, din vreme s'au gândit să-şi aleagă un loc de refugiu, să-şi caute o patrie pentru vremurile grele când vor fi nevoiţi să se *retragă*. Aceasta este raţiunea de a exista a *sionismului*, primul lor început de *instalare*. Căci antisemitismul nu-şi poate găsi soluţie decât într'o *instalare*, a Evreilor, atât politică şi socială, cât şi spirituală, într'o ţară care să devină apoi patria lor. Această instalare încep să şi-o realizeze în Palestina. Zeci de mii de Evrei emigrează în fiecare an din Europa spre această mică ţară unde poporul rătăcitor îşi transplantează suferinţa milenară şi nădejdile de renaştere. Tineri şi tinere evreice, părăsind universităţile, birourile, întreprinderile industriale şi familiile europene, se îndreaptă spre Palestina cu nădejdi proaspete, hotărâţi să înceapă acolo o viaţă nouă, austeră, muncind cu braţele sau cu creerul pentru prosperitatea şi indepedenţa „patriei" lor. Când şi-au însuşit perfect limba şi au deprins rostul treburilor de acolo, aceşti proaspeţi cetăţeni palestineni trimet Evreilor din continent scrisori cu următorul conţinut: „Trimiteţi-ne băieţii şi fetele voastre să-i dăm la şcoală aici. In trei ani ei vor atinge vârsta însurătoarei şi vor putea deveni proprietarii pământului pe care-l puteţi cumpăra chiar de pe acum. Dv. rămâneţi acolo unde vă găsiţi; câştigaţi cât mai mulţ bani în comerţ şi, peste câţiva ani, când guvernele fasciste vă vor da afară, fiii şi ficele dv., căsătoriţi în ţara noastră, vă vor putea primi şi oferi o casă în care să vă sfârşiţi în linişte bătrâneţile". Tonul acestei scrisori este impresionant, dar autentic. Asemenea scrisori primeau cu regularitate Evreii din Polonia şi România cărora li s'au rezervat în Palestina loturi speciale pentru colonizări şi împroprietăriri. Sume de bani venite din America, Anglia, Franţa şi Germania, alimentau băncile din Tel-Aviv şi ajutau, până în preajma războiului desvoltarea industriei şi civilizaţiei evreeşti. (Nu s'a construit, oare în Palestina, cel mai mare muzeu şi laborator de Ştiinţe-Naturale din lume?).

D. Robert Montagne, din care am luat şi fragmentul scrisorii de mai sus, (vezi: *Le probléme politique du sionisme*, Paris, 1937), făcând o călătorie prin noul stat palestinean a rămas impresionat de suflul de activitate ce stăpâneşte oamenii de acolo. In primul rând, după datele obţinute până acum, se pare că Evreii încearcă în Palestina realizarea unui stat comunist totalitar, spre a redresa experienţa încercată în Rusia şi eşuată în Europa şi pornită dintr'o inspiraţie mai mult s'au mai puţin iudaică. Peste tot se observă, spune reporterul nostru, o muncă încordată, modestă în pretenţii până la sacrificiu, care garantează succesul

şi proprietatea socială a Evreilor. Ajungând în mijlocul unor locuitori care îşi făcuseră o stare destul de frumoasă, d. Montagne îi întrebă: „Ei acum nu vreţi să trăiţi mai uşor, să vă cumpăraţi un patefon, câteva cărţi? — Nu, răspunseră cei întrebaţi. Vrem ca toate beneficiile noastre să fie intrebuinţate în aşa fel, încât să poată face să trăiască alăturî de noi şi alţi Evrei veniţi aici de curând. Această viaţă simplă ne e deajuns, n'avem nevoe de lux."

Acest răspuns dovedeşte îndeajuns spiritul de activitate şi solidaritate ce conduce noua naţiune evreiască în efortul de reclădire a patriei ei. După o experienţă atât de lungă şi penibilă, de rătăcire prin lume, poporul iudeu se vede acum mai mult decât oricând, constrâns să-şi reclădească un cămin al lui, să-şi adune toţi fiii răspândiţi în cele patru colţuri ale lumii şi să înceapă o viaţă nouă, organizată, într'o ţară, care să intre în comerţul celorlalte ţări ale globului. Poate că în această acţiune de redresare politică şi socială este însuşi începutul sfârşitului suferinţei milenare ce a bântuit această rasă.

* * *

Privind dintr'un unghiu superior şi detaşat de contingenţele imediate, problema şi destinul Evreilor care îşi caută astăzi o patrie în locul pe care l-au părăsit cu două milenii în urmă, sensul unei parabole pare că se desprinde din experienţa plină de nenorociri şi mister a poporului iudeu. Şi anume, parcă vedem aici reeditându-se parabola fiului risipitor — cu singura deosebire că Evreii n'au fost numai nişte „fii risipitori", ci mai curând, credem, nişte *fii necredincioşi*. In fond, antisemitismul şi toată tragedia Evreilor din decursul vremurilor, e o problemă spirituală, o dramă sădită adânc în sângele acestei rase, şi nu una politică sau economică, aşa cum ar reeşi dintr'o privire superficială a acestui fenomen turburător. Această dramă îşi are origini adânci şi poate fi urmărită până în paginile textelor sfinte, de unde sensul ei se desprinde mai uşor şi mai limpede decât din toate spinoasele teorii moderne. Iată, luăm mărturie textul Evanghelistului Matei, singurul care ne indică cu precizie origina persecuţiei Evreilor din lumea creştină. E vorba de drama de pe Golgota, la care Evreii n'au participat decât ca element de acuzare, nevoind să recunoască în Iisus pe Mesia trimes de Dumnezeu: „Atunci Pilat le zise: Dar ce voi face cu Iisus ce se chiamă Christos? Răspund cu toţii: Să se răstignească! A zis iarăş Pilat: Dar ce rău au făcut? Ei însă mai cu prisos strigau şi ziceau: Răstignească-se! Deci, văzând Pilat că nimic nu foloseşte, ci mai mare turburare se face, a luat apă, s'a spălat pe mâini înaintea mulţimii şi a rostit: Nevinovat sunt eu de sângele acestui drept. Voi veţi vedea. Dar tot poporul a răspuns şi a zis: Sângele lui să fie asupra noastră şi asupra copiilor noştri!" (Matei 27, 22).

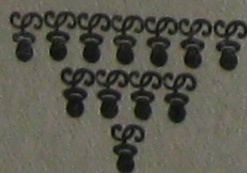
„Voi veţi vedea", i-a avertizat Pilat pe acuzatorii lui Iisus, iar aceştia neluând în seamă avertismentul lui şi-au asumat toată răspunderea actului lor, luând asupra lor şi asupra copiilor lor responsabilitatea uciderii lui Iisus. Şi intr'adevăr, sângele vărsat pe Golgota a trebuit să fie răsplătit, timp îndelungat, cu sângele celor ce au comis nelegiuirea. Din momentul în care Pilat s'a spălat pe mâini şi ei şi-au

luat răspunderea gestului lor și sângele lui Iisus a curs pe cruce, a început și drama lui Israel. Din acel moment poporul iudeu și-a pierdut busola și a rămas pradă vânturilor rătăcirii ce l-a purtat până acum prin lume, fără nici un rost și fără nici o bucurie. După ce au distrus Templul în care coborâse revelația credinței, după ce au batjocorit pe Mesia care propovăduise mântuirea și transformarea omului prin puterea credinței, Evreii, nemaiputând rămâne în locul unde se întâmplaseră atâtea drame a căror semnificație ei nu și-au putut-o însuși, și-au luat lumea în cap, probabil pentru a găsi aiurea o salvare a crizelor de orgoliu și de scepticism ce caracterizează acest popor. In rătăcirile lui dezaxate, n'au întâlnit decât suferință și dispreț, întărindu-i și mai mult scepticismul, agravându-i orgoliul și egoncentrismul și înarmându-l în contra vieții cu o ironie ușoară dar amară, în dosul căreia se ascunude arsenalul de argumente negative ce face din Evrei un popor în permanentă dezidență. Ceeace este extraordinar la acest popor, este enorma lui capacitate de suferință; și aceasta nu se explică decât prin duritatea blestemului original. A rătăcit două milenii prin lume, dar nu s'a putut atașa de nici un loc, de nici o tradiție; a suferit două milenii prigoana, dar n'a putut fi nici învins, nici izgonit din rândul celorlalte popoare; a căutat două milenii credința, dar sufletul său a rămas tot sclav al îndoielii: Israel, Israel, ai cumpărat fiecare picătură de sânge de pe Golgota cu veacuri din propria ta existență!...

In momentul de față Evreii — forțați de împrejurări — sunt nevoiți să se întoarcă în patria strămoșească, cu armele necredinței ruginite și cu tezaurele spirituale epuizate. Patria îi reprimește cu indulgență, oferindu-le posibilitatea să-și clădească un templu nou sau să și-l reconstituiască pe cel vechiu, a cărui catapeteasmă fusese ruptă în două de propria lor desbinare sufletească.

Păcatul de a fi nepotrivit învățăturii Mântuitorului, l-a plătit poporul lui Israel printr'un destin amarnic ce l-a purtat două mii de ani prin lume, pentru a-l întoarce acum din nou în locul unde s'a întâmplat *Minunea*. Această întoarcere a Fiului necredincios va fi oare în stare să-l facă a vedea — măcar acum — în profilul nimbat al Golgotei singura salvare și singurul isvor de viață vie al omului?...

Numai astfel s'ar putea rezolva una dintre cele mai mari drame ce-au existat în sânul omenirii!

Portret

Ion Vlasiu

Ion Vlasiu

Avram Iancu
Studiu

ORIZONTURI

VINTILĂ HORIA

CUVINTE PENTRU ALT INCEPUT

Niciodată, ca astăzi, „Meşterul Manole", nu a fost mai aproape de adevăr. Legenda sa se confundă până la obsesie cu istoria patriei. *A birui prin sacrificiu* nu e deci numai formula estetică a unei vechi legende rimate sau a unei reviste de tineri romantici, dar şi cheea de boltă a unui sistem istoric pe care România il reprezintă prototipic. Visasem prea mult contururile unei mari Românii şi le realizasem prea puţin, intocmai acelui *meşter* din poveste, orgolios şi titanic, care vede prăbuşindu-se în fiecare noapte zidurile imensei catedrale la temelia căreea nu aşezase decât un plan abil şi o idee indoelnică cu care voia să înfrunte eternitatea.

E inutil să mai facem procesul acestui trecut recent care a cerut azi nevinovatei noastre generaţii un sacrificiu pe care ea nu-l merita, însă pe care neamul trebuia să-l suporte ca pe o pedeapsă şi ca pe o umilinţă din care să se ridice transformat şi demn, curăţat de păcate şi conştient de acum înainte de responsabilităţile istoriei. O singură acuză gravă putem aduce, acum, şi anume impotriva generaţiei care ne-a precedat şi care a săvârşit impietatea de a suporta un regim şi o orientare politică ale căror triste roade le culeg azi nu vinovaţii, ci noi, copiii de acum zece ani cari asistam neputincioşi la mascarada democraţiei iar dacă indrăzneam să ridicăm cuvântul, eram pălmuiţi şi aruncaţi in inchisori. Te întrebi nedumerit, în faţa paginilor copioase ale acestei sinistre istorii, unde a fost românismul din oamenii aceia? Cum au putut asista cu atâta laşă nepăsare la o prăbuşire elocventă în fiecare din spasmurile ei? Dece n'au reacţionat decât prin palide cărţi de aşa zisă dectrină naţionalistă şi prin sunătoare articole de gazetă? Să-i judecăm astăzi depe catapeteazma sfărâmată a tinereţii noastre şi să le aruncăm în faţă, ca pe nişte palme târzii, faptele lor, ruşinile lor, slăbiciunile şi greşelile lor? Ar fi prea multe de spus, prea multe bărbi ar trebui puse la zid şi noi, azi, nu avem vreme de cuvinte, nici măcar pentru a blestema, nici măcar pentru a ne justifica copilăria şi adolescenţa suferindă şi torturată de spaime pe cari „bătrânii cuminţi" nu le-au priceput. Dacă a existat o tinereţe turmentată de nedumeriri, însetată de claritate şi de justiţie, chinuită de idealuri cari se prăbuşeau nu în faţa realităţii ci a neînţelegerii criminale, acea tinereţe a fost a noastră, a tuturor visătorilor din „agora" sau din biblioteci.

„Meşterul Manole" a pornit la drum din certitudinea unei superiorităţi spirituale in care nimeni până la noi nu a crezut şi care numai prin noi a început să se afirme dincolo de graniţele ţării. Când am strigat în paginele revistei

noastre superioritatea aceasta românească, ne-a întâmpinat surâsul ironic și suficient al acelora cari se mulțumeau cu „fericirea" fostei Românii. Ni s'a aruncat în față argumentul *celebrității* și al *maturității* lor, cari se căsniseră în van să devină europene. Le-am azvârlit înapoi surâsul și argumentele ca pe niște mere putrede și am trecut mai departe, siguri, nu de maturitatea ci de tinerețea noastră, nu de celebritatea ci de puterea noastră. Cei cari au luptat pe tărâmul politic au făcut la fel. Iar dacă azi invingem împreună, între hotarele unei Românii înjumătățite, să nu ne mirăm și să nu ne întristăm prea mult: căci chipul cel adevărat al României, chipul neamului și al geniului său, care trăiește întreg între imutabile și eterne hotare spirituale, a ieșit de-asupra și a reintrat în ceea ce numește spiritul european. Căci întâi trebue să existe și să se afirme *spiritul întreg* al unei țări și pe urmă conturul geografic, care e o concluzie și o recompensă. Iar azi *spiritul întreg și rotund al României există!*

Cine a trăit departe de țară zilele tragice dela începutul toamnei acesteia, în orice colț al globului s'ar fi aflat, a suferit mai mult decât merită trupul și sufletul unui om, căci a suportat durerea singur, în mijlocul bucuriei sau a indiferenței din jur. Dar a putut să tragă și unele concluzii pe cari le-aș numi optimiste dacă clipele acelea nu m'ar fi sfâșiat prea mult. Căci a fi fost Român în clipele de atunci, înseamnă a fi trăit pe acele „culmi ale disperării" cari te învață să privești și să judeci pe de-asupra frunților din jur. O încordare neomenească îți impune să fii superior, te silește să aduci în lumină omul bun și vrednic pe care fiecare dintre noi îl poartă cu sine, te conjură să te apleci asupra celorlalți, ca să le cântărești lipsurile și posibilitățile. Și cred că niciun Român în clipele acelea nu s'a îndoit de superioritatea lui și de aceea a neamului pe care-l reprezintă.

A fost noapte și biserica rău clădită s'a dărâmat. Între pereții ei însă a fost zidit trupul suferinței și al jertfei noastre, această *Ana* pe care nicio vijelie n'a putut-o opri și al cărei plâns îl auzim încă dintre zidurile țării și din lăuntrul sufletelor noastre. Biserica României se va înălța, piatră cu piatră, sprijinită de miracolul acestei jertfe, cimentată de credință, stropită la temelie de atâtea lacrimi și de atâta sânge tânăr. Peste trupul bătrân al Europei, „Meșterul Manole" clădește, în spirit și în fapte, cupola celei mai mari Românii.

Roma, Oct. 940.

OVID CALEDONIU

DESTINE SCRIITORICEȘTI

Nu ne-am împăcat, niciodată, cu concepția romantică, visătoare a scriitorului și n'am pledat pentru acea umilă încrucișare a brațelor în fața existenții. Nu ne-am împăcat, tocmai pentru faptul de-a nu fi în contradicție cu însăși structura, în sine, a creatorului și cu cerul, deci cu Dumnezeu. Scriitorul trebue să consentreze în el toate aspirațiile semenilor săi, toate bucuriile și tristețile neamului său din care face parte, să fie cu'alte cuvinte, în înțelesul mai larg al cuvântului un profet. S'a vorbit în legătură cu scriitorul atâta, dar nu s'a accentuat asupra acestei mari și extrem de interesante probleme. Ea nu este una de cultură, ci una de esență pur națională, una care poate să revoluționeze, odată toată concepția de azi și de mâine a țării tale și a întreg neamului tău. Imperativul categoric al conștiinței omului creator nu trebue, prin ordinea firească și necesară a lucrurilor, să se atenueze să se pervertească în detrimentul atâtor oameni. Ni se vor cere exemple spre a întări cele spuse. Ele sunt atâtea și atâtea, că la un moment dat roșești.

Scriitorul este copilul cel mai curat pe care l-a dat neamul, sufletul veșnic vrăjit de puritatea cerului în care gândurile trebue să găsească o realizare măreață și utilă.

Poți avea oricât de mare talent, oricât de multă energie, dacă aceste forțe nu sunt jertfite, așa ca o ofrandă nației tale, toate lucrurile sunt zadarnice, toate așteptările desorientate și invinse. În măsura în care vei dovedi a fi imaginea cea mai perfectă și integrală a nației tale, a veleităților ei, in măsura aceasta ea îți va recunoaște meritul tău, faptele tale împreună cu toate vorbele risipite așa, fără să te gândești la consecințele de mai târziu. *Țara nu-ți va ierta niciodată o greșeală pe care tu ai înfăptuit-o împotriva sentimentelor ei mari și frumoase. Dacă șovăi în fața destinului istoric al nației tale, șovăi chiar în fața omului curat și mare din tine.*

Dacă nu meriți toate acestea, aici pe pământ n'ai dreptul nici la bucuria cea mare, dincolo de timp. Orice scriitor, conștient de valoarea sa și mai ales de poziția sa spirituală, trebue să fie el însuși un chinuit de durerile acestor vremuri și tot odată să privească cu cea mai mare încredere la tot ce se face, ce se creează. Am spus de atâtea ori și în altă parte, că scriitorul trebue să lupte, să regenereze energia creatoare a Țării, să cucerească noui poziții pentru dreptul la viață al neamului. Să vibreze în el toată splendoarea și energia unei noui Românii. Singurătatea pe care acești oameni pretind că o caută, pot să o găsească oriunde.

Unde este acel patetism, acel idealism pornit din curatele sentimente ale tinerilor scriitori? A pierit oare încrederea în steaua lor și a neamului? Unde este energia lor, unde le este glasul și scrisul patetic și grandios pe cari toți îl promiteau? Avem chiar, acum, toate motivele să credem că acel turn de fildeș nu este decât o născocire a celor mulți, o josnică și răuvoitoare realitate în care se visa eternitatea la flacăra „inspirației" lor. Căci, până acum, mulți scriitori luau forma unui ursuz și insuportabil cameleon care jongla pe seama destinului care le da mari posibilități de perspectivă, după împrejurări. Acum nu rămâne decât fapta, nu bombasticismul vremurilor trecute. Cu aceste convingeri, și aceste mari crezuri să pornim pe drumul pe care ni l-am trasat odinioară.

CORIOLAN GHEȚIE

INSTIGATORI DINCOLO DE NORI

Nu știu dece-mi plac scriitorii cari au făcut scandal, uluitor scandal printre filistini, printre oamenii mediocrii cu un vaporos orgoliu faustic sau printre cei încărcați de vicii cari le disperează și trupul ca o lepră. Scriitorii nereglementari, cari n'au stil de salon sau proză standard.

Filfizonii în scris mă exasperează.

Poate fiindcă nici vremurile aceste grele ca strigătele lui Isaia nu pot avea deferență pentru oameni cari numai printr'un accident sunt oameni.

Uneori m'aș întoarce în istorie, pe ulițele triste de atâta păcat ale Italiei, să mă amestec în mulțimea *înspăimântată* după ceruri în fața furiosului Savonarola.

Să-l aud pe Savonarola. Și să mă înspăimânte.

Veți spune că ispitele aceste nu sunt normale, adică nu sunt de rând. Și eu spun la fel. Dar generația aceasta care a refuzat cărțile de *amuzament*, care a iubit înflăcărat pe Papini, care s'a invoburat în atrocitățile literare ale lui Léon Bloy, care a preferat Catilinarele lui Cicero, cărților *interesante* ale lui Pitigrili; generația aceasta nu e o generație de rând.

Suntem *instigatorii* unei prăbușiri și ai unei convertiri.

Scriitorii aceștia cari urlă după noi văd mai de vreme candelabrele aprinse.

Și parcă te obligă să te anexezi lor. Fiindcă ei s'au apropiat. Și pe oamenii mari Dumnezeu parcă nu-i dispensează de sateliți. Singuri în imensitatea lor. E prea teribil. Ei ne comunică tulburarea de a fi prea de parte de poalele întinselor mediocrități.

Imi plac scriitorii cari fac scandal pentrucă ei dărâmă liniștea vagetală a indiferenților, a negociatorilor fără tâmple arse, a lor;...

Și tineretul acestor vremuri se simte mai bine în frământarea, în sbuciumul înfrigurat pentru probleme și procese sufletești de mărimea celor din evul-mediu. Acolo pe maluri abrupte se *vede* prăpastia, nu se *povestește* despre ea, acolo se simte suveranitatea înaltului cer. Acolo, lângă spaima de a cădea, lângă furtună, se trag clopotele să se deșire norii. De ce plângea Bach când compunea?

Evanghelistul Ioan îl făcea *complice* în patimile Mântuitorului. În inima lui după ce se înoptau simțurile, cum ar scrie Sf. Ioan al Crucii, se coborau patimile, se *auziau* durerile. Bach auzea durerile așa cum Mathias Grünewald le vedea îngrozitoare. Nu știu cum presimt că nu mă pot *consola* până-mi voiu putea înlăcrima tot sufletul în fața Marilor Patimi. Ca Maria din Magdala. Leon Bloy când intra în Biserică plângea ca un exilat care-și revedea din depărtare patria. Așa scrie el: „vărsam lacrimi".

Ernest Hello a blestemat parcă pe mediocri, pe indiferenţi. Aceştia poate nu pot tulbura nici păcatul. Sunt inutili în destinul dramatic al omenirii.

Uneori simt durerea acestor scriitori şi mai gravă. Ei sunt sortiţi să nu înţeleagă cât suntem de mici chiar şi în obişnuitele noastre drame. Ne chinuim prea mult în drame spaţiale.

Scriitorii aceştia care instigă cerurile şi ne invită gotic, vertical, ne văd că noi abia putem să ne *întindem* tragediile. E prea multă geografie în omenire. Priviţi răsboaiele in istorie şi veţi vedea de cele mai multe ori un monstru al geografiei.

Horia Sima vorbea la Braşov despre hotare spirituale. Dar ce au înţeles Ungurii arpadini din această răsturnare magnifică de valori?! Ei işi poartă blestemat ciardaşul în sânge.

Sau câţi înţeleg *direcţia* eroismului din Ronsard: a-ţi da viaţa „pour l'honneur de Dieu".

Trebue să fii cavaler medieval cum a fost Ionel Moţa, scandalul lui Ionel Moţa, care putea să fie „ministru", spuneau filistinii.

Dar, toţi aceştia au râs în decursul timpurilor de confesiunile sfântului Augustin, de Bossuet de Massillon, de Pascal şi de atâţia alţii.

Fiindcă scriitorii aceştia şi inalţii predicator. nu au înţeles *compromisul.*

Ce compromis puteţi găsi în Imitaţiunea lui Christos de Thoma din Kempen: Deus meus, amor meus, tu totus tuus. Dilata me in amore, ut discam interiori cordis ore degustare quam suave sit amare et in amare liquefieri et natare".

În Pascal veţi întâlni şi această «dialectică»: „Certitude. Certitude. Certitude".

Vă mai miraţi dece ar provoca atâta scandal şi râs filistin, Pascal şi ceilalţi la Monte-Carlo sau printre râme?!

MIHAIL ISBĂŞESCU

HANS CAROSSA

Genul lecturilor din propriile scrieri este foarte puţin frequent la noi. Publicul cetitor nu ia contact decât cu opera, trecând cu totul pe planul al doilea persoana fizică a scriitorului. Puţini dintre cetitorii noştri ştiu cum arată cutare sau cutare scriitor român sau străin, şi chiar dacă o ştiu, numai din fotografii căzute întâmplător în mână. Cu totul altă concepţie domneşte în rândurile publicului cetitor din Germania. Acolo toţi scriitorii şi poeţii în viaţă, pornesc în fiecare an, timp de câteva săptămâni şi ţin în toate oraşele, mai ales în centrele universitare, un fel de „Dichterabend"-e, în cursul cărora dau lectură la fragmentele pe care le socotesc mai caracteristice din opera lor, ilustrând sonor gândurile ascunse în fiecare rând. Serile acestea, după care autorul respectiv imparte autografe pe cărţile sale — şi aproape fiecare ascultător din sală vine cu una sau alta din cărţile scriitorului — sunt adevărate evenimente, nu numai în oraşele mici, ci chiar şi în cele mari, cari au o bogată viaţă culturală şi teatrală. Rostul acestor seri ce mijlocesc între poet şi cetitor, este de-a educa pe cel dintâi până la punctul de-a simţi şi înţelege opera respectivă, nu numai de-a o ceti şi a rămâne intrucâtva la suprafaţa ei. Se stabileşte în felul acesta o comunitate sufletească şi una de aspiraţii şi gusturi intre unul şi celălalt. Tot astfel şi lectura făcută de Carossa a desvăluit cetitorului nostru unul din aspectele sale, pe care cu neputinţă ai fi putut să-l descifrez! doar din înşiruirea de cuvinte şi gânduri ori sentimente: latura profund omenească, fluidul puternic pe care-l simţi — într'o mai mică măsură — şi in cursul simplei lecturi, dar pe care vocea mlădioasă şi plină de inflexiuni şi modulaţii calde şi vibrante şi-l poartă până în cele mai adânci cute ale sufletului. Statura lui impunătoare, nu atât ca mărime, cât mai ales prin maiestatea-i olimpică, faţa tăiată ca în granit, impasibilă, dar totuşi extrem de expresivă, şi având ceva din eroicul vechilor germani gesturile puţin nervoase, dar respirând vivacitatea şi prospeţimea reacţiilor instinctive ale paserilor sălbatice, toate acestea sunt lucruri care contribuie la întregirea imaginei cetitorului despre poet şi totdeodată uşurează înţelegerea operii sale, prin lumina ce-o aruncă asupra firii sale specifice, din care au isvorât produsele fantesiei şi talentului său. Dar să revenim la poetul Carossa.

Scriitorul Hans Carossa, doctor in medicină şi doctor honoris causa in filosofie, este socotit în cel de-al treilea Reich, drept unul dintre cei mai reprezentativi şi mai talentaţi purtători ai făcliei muzelor Euterpe şi Caliope.

Într'o perioadă de dureros decadentism literar, perioada anilor de după răsboiul mondial din 1914—1918, când orice fragment şi orice rând al unor simpli pseudo-gazetari, lipsiţi de talent şi când până şi comentariile ultimelor evenimente politice sau mondene, erau intitulate cu deosebită pompă „literatură", figura luminoasă a lui Hans Carossa trezeşte, atât în cetitori cât şi in lumea literaţilor, adevăratul simţ literar şi dovedeşte lumii încă nedesmeticite ce este adevărata literatură, cum este adevărata poezie.

Carossa nu stă însă complet izolat în aceste timpuri. Literatura germană are la baza ei un element arhitectonic, care se repetă foarte des în decursul evoluţiei ei: elementul dualismului, al polarităţii. Niciodată un geniu, care a luminat firmamentul literaturii germane, nu a fost singur: lângă fiecare trebuia să apară un altul, de o valoare aproape egală, dar reprezentând întotdeauna tendinţa contrarie, polul opus, întregind şi totdeodată înlocuind pe acela. Astfel găsim alături de un Reinmar der Alte, cântăreţul iubirii pure, idealizate, şi neîmpărtăşite, pe un Walther von der Vogelweide, heraldul iubirii profund omeneşti, care respiră viaţă şi fericire; pe acelaş soclu pe care tronează epicul Wolfram von Eschenbach, premăritorul echilibrului dintre cavalerism şi credinţă, dintre viaţă materială şi cea spirituală, se inalţă şi pătimaşul Gotfried von Strassburg, care ridică un imn de slavă păgână iubirii atotputernice, care urmăreşte pe om mai presus de orice alte legi ori legături; lângă multilateralul şi atotcuprinzătorul spirit prin excelenţă clasic al lui Goethe stă sufletul sbuciumat de revoluţionar şi romantic al lui Schiller, la care echilibrul Goethean nu poate fi realizat, în ciuda multiplelor încercări. Pretutindeni, unde privim în istoria literaturii germane, găsim geniile două câte două, ca doi poli de magnet, atât de diferite între ele şi totuşi atrăgându-se şi legându-se strâns intre ele. Acelaş dualism îl găsim şi în timpurile mai recente, când alături de Stefan George nu putem să nu ne gândim şi la Rilke, după cum amintindu-ne pe Carossa ne revine în minte de-îndată şi Rudolf Binding.

Polaritatea acestora doi este cum nu se poate mai evidentă. Binding este un clasic în creaţiile sale şi un fanatic al formei plastice închise; Carossa însă, este un maestru al formei deschise desăvârşite, al formei sincere, cuprinzătoare a intreg universul. Binding este un realist în adevăratul înţeles al cuvântului: el stă cu un simţ al clarităţii, cum rar întâlneşti, faţă în faţă cu materialitatea existenţii, în timp ce Carossa este tipul perfect al omului cosmic, sclav al melodiei propriului său suflet ce vibrează şi răsună în infinit. Franz Koch, în a sa istorie a literaturii germane, relevă adânca inrădăcinare şi trăinicia idealismului lui Carossa, pe care nu l-a putut desprinde şi sdruncina ori transforma nici măcar trăirea intensă a răsboiului mondial şi a tuturor grozăviilor lui. Şi aceasta pentrucă trăirea lui Carossa, deşi bogată şi amănunţită, nu este o oglindire exactă şi reală a evenimentelor exterioare, ci este mai de grabă o refractată imagine a acestora pe fondul sensibilităţii sale sufleteşti.

Carossa, împreună cu R. Binding şi Wilhelm Schultz, este dintre acei scriitori care-şi sorb inspiraţia din mijlocul şi din caracteristicul poporului, potenţându-l până la gradul de caracter al operii creiate, dar cărora totuşi nu li se poate da fără oarecare şovăială şi restrângere atributul de poet populist sau etnicist (volkhafter Dichter). Opera acestor scriitori are un caracter mult mai adânc, este de o factură mult mai complexă. Natural că şi ei pornesc dela trăirea personală şi dela o concepţie proprie, dar ei plăsmuiesc apoi fundând totul pe individ, şi pe conduita acestuia. Dar, in opera lor creiatoare, ei nu pot face abstracţie de conştiinţa individului că aparţine unei colectivităţi etnice, faţă de care răspunde cu însăşi persoana şi viaţa lui. Şi opera lui Carossa poartă foarte limpede pecetea trăirii personale, dar această trăire personală se altoieşte pe aceia a neamului său. Ca motto al operii lui, ca şi a celorlalţi doi, se poate pune: „Dem Volke dienend, vollende ich mich" (Slujind poporului, mă desăvârşesc). Concepţia aceasta de integrare totală şi absolută a individului în colectivitatea, în care trăieşte şi numai în mijlocul căreia se poate desăvârşi prin folosul pe care i-l aduce, este una dintre pietrele de temelie a întregii ideologii politice a statului naţional-socialist, şi totdeodată caracterul general al intregii litearturi germane din ultima vreme.

Carossa este o natură puternică de visător, care la prima vedere pare atât de singur şi strein faţă de toată epoca lui. El este însă — după ce-l cunoşti mai bine şi-l aprofundezi — un adevărat şi caracteristic fiu al timpului său şi mai cu osebire al ţinutului său natal. Sclav supus şi credincios al meseriei sale — azi este

medic într'o mică localitate, Seestetten, lângă Passau,—meserie pe care o poartă în sânge ca o otravă de care nu te poți "despărți și care, din subconștientul pe care-l stăpânește, i-a plămădit sufletul și-i modelează fantasia. În toate operele sale el realizează, adesea cu o sinceritate de autobiografie sau jurnal personal, meseria de care este îndrăgostit. Toate scrierile sale poartă această pecete, în centrul tuturora găsim medicul și meseria sa: doctorul Bürger, Gion, Angermann, toți sunt medici.

Hans Carossa s'a născut la 1878, în orășelul de provincie Tölz, din Bavaria, ca fiu al unui medic emerit, luptător îndârjit contra tuberculozei. Primii ani ai copilăriei îi petrece într'o atmosferă de trecut întârziat, în atmosferă ca de basm a peisagiilor subalpine din sudul Germaniei, iar prima educație o capătă la gimnaziul de stat din orășelul Landshut. Acești primi ani ai vieții sale s'au imprimat adânc în sufletul copilului, care este el însăși un întârziat din vremuri apuse. Dar prin firea sa ereditar combativă, Carossa este totodată și un fiu crepuscular al unei aurore incipiente, conștient de timpurile ce vin, de pericolele și greutățile rezervate generației sale, și totodată și de soarta întârziatilor. Trăsătura principală a caracterului său, înclinarea spre visare, reprezenta pericol însemnat pentru el, dar știe s'o înlăture, înlocuind-o cu idealul, ca unitate de măsură a prezentului și viitorului real. Trăind în atotputernicia prezentului și adaptându-se lui, el nu pierde, nici-o clipă măcar, contactul cu trecutul, cu copilăria sa și cu amintirile scumpe, din care împrumută foarte des elemente pentru a completa insuficiența prezentului.

Carossa a transpus în opera sa, toate idealurile făurite în fantesia și dorința sa, idealuri ce depășesc viața reală și aspectele ei. Toate evenimentele trăite de el se oglindesc fidel în opera sa în care n'a transpus decât propriu-i ciclu de viață. Scrierile sale au o latură, mai mult sau mai puțin accentuată, auto-biografică și sunt în ordine cronologică ca niște cercuri din ce în ce mai largi, toate având acelaș centru în Eu-l și sufletul său. Activitatea sa literară, concretizată în scrierile sale, nu este în realitate altceva decât auto-cercetare, meditație, luminare: luminarea copilăriei și adolescenței sale, luminarea soartei tuturor, a răsboiului și mai ales a epocii postbelice.

Dar această iluminare, curată și de-o vrajă poetică cuceritoare, depășește larg limitele individualului", ale „personalului", și devine universal simbolică, semnul unei alte vieți în vremuri noi. Pentru Carossa viața sa nu este decât punctul inițial și totodată punctul de sprijin dela care pornește și pe care reazimă concepția sa cosmică, care caută să se desprindă de antagonismele o r d i n e-desordine, suferință-plăcere, boală-vindecare, și tinde către o armonie superioară. În procesul acesta vast de înălțare către sferele superioare, până și limba nu mai rămâne un simplu instrument de exprimare, ci devine o forță creatoare și evocatoare de ordine și armonie.

Debutul și l-a făcut în poezie cu „*Stella Mystika*" (1907), după care dă un volumaș de versuri lirice „*Gedichte*" (1910), în care toarnă în versuri dragostea sa de Dumnezeu, de lume și de oameni. Din versurile acestea se desprinde, ca un văl diafan ce învăluie tot parfumul liricei lui Stefan George și a lui Rainer Maria Rilke.

Ciclul operelor sale epice îl deschide cu romanul „*Doktor Bürgers Ende*" (Sfârșitul doctorului Bürger, 1913), un fel de mărturisire voluntară poetică. Romanul acesta, care poartă subtitlul „*Letzte Blätter eines Tagebuches*" (Ultimele file ale unui jurnal), ascunde sub masca personagiului titular însăși personalitatea și viața lui Carossa. Doctorul Bürger, fiul unui doctor de plămâni—aceiași situație cu a poetului—merge la moarte din dorința de-a desăvârși opera tatălui său. Dar relativismul meseriei lui și imensa depărtare până la realizarea scopului propus—vindecarea tuberculozei—îl zdrobesc sufletește, deoarece vede într'una doar boala și moartea fără a le putea înlătura. Partea aceasta este mai mult o mărturisire a sufletului, a sbuciumului gândurilor și idealurilor, ce vor să cuprindă lumea întreagă, dar se lovesc de limitele rigide al omenescului și imposibilului.

Un epilog al acestui îl cuprinde „*Gedicht aus Dr. Bürgers Nachlass: Die Flucht*" (1916. Poezie din moștenirea doctorului Bürger: Fuga); conține o împăcare cu viața și meseria doctorului care a ajuns să se îndoiască de ele aceasta în momentul în care vede credința puternică în Dumnezeu a unui copil grav bolnav.

Scrierea sa în versuri „*Eine Kindheit*" (O copilărie, 1922) este mai luminoasă și povestește primii ani din viața poetului, petrecuți la Königsberg și Kading în Bavaria. Toate elementele mediului înconjurător iau proporțiile unei trăiri pure și originale în sufletul copilului. Copilăria este pentru Carossa un simbol al vieții, un simbol pentru evoluția spiritului în om.

Acelaș sens îl are și „*Verwandlungen einer Jugend*" (1928, Transformările unei tinereți), care consemnează simbolic valorile ce capătă lumea și elementele mediului înconjurător în cursul evoluției copilului către tânăr, apoi către poet și medic. Aceste două cărți arată latura pozitivă a lumii, cea care posedă un înțeles, în contrast cu prima sa carte, care deplângea nonsensul lumii, lipsa de înțeles și justificare a suferinții fără motiv ori vină.

Între „Eine Kindheit" și „Verwandlungen einer Jugend" se situează în timp jurnalul său de răsboi „*Rumänisches Tagebuch*" (Jurnal românesc) apărut în 1928, și care în ultimile ediții a apărut sub titlul modificat „Tagebuch aus dem Kriege". Carossa a făcut răsboiul ca medic al unui regiment pe care-l însoțește de pe frontul de Vest către cel de Est, în Ardeal. Cartea aceasta care este alcătuită din notițele făcute în zilele de răsboi, ne desvăluie acelaș medic, dornic să ajute și să vindece, care detestă profund răsboiul sub latura lui producătoare de suferinți și infirmități, dar care nu fuge de el, ci îl privește bărbătește, deși îndurerat, în față. Sufletul său, de-o sensibilitate puțin comună și totuși atât de robustă, nu se pleacă sub greutatea grozăviilor măcelului, dar răsună straniu și într'un mod cu totul personal, la fiecare dintre scenele văzute, întocmai ca strunele unei harfe eoliene, din care adierea brutală a uraganului scoate melodii stranii și dureroase. Firea lui adânc umanitară în care dragostea de aproape se înfruntă cu datoriile patriotice îl face să închine totuși pentru omenesc, pentru sensibilitate.

Sinceritatea desăvârșită a revărsării sale sufletești din „Rumänisches Tagebuch" dispare în cartea următoare „*Der Arzt Gion*" (Medicul Gion, 1931), care este mai mult un edificiu retoric al speranțelor într'o vreme nouă, după epoca imediat postbelică. Fără indulgență, Carossa aduce o critică aspră a decadenței ce-a urmat înfrângerii din răsboi, și schițează trăsăturile unei lumi noi nimbate de speranțe aurii. Doctorul Gion, ca și celelalte personagii, nu mai apare ca medicul Bürger, o creație a lumii ideilor, ci el este o realitate de carne și sânge, o figură desprinsă din viața de toate zilele. Tot astfel și Emeranz, fata dela țară, care nu înțelege salvarea propriei vieți cu sacrificiul unei alteia și care cu seninătate și hotărîre moartea, numai pentru a da viață copilului ce purta. În doctorul Gion se ascunde „Eu-l mai tânăr" al lui Carossa: nu medicul impetuos, dornic de realizarea necondiționată a scopului propus, ci simplul alinător de suferințe, care pregătește și așteaptă în tăcere, vindecarea corpului și mântuirea sufletului. Toate vârstele, dela sugaciu și până la bătrâna copleșită de ani, alcătuiesc fresca umană a acestei povestiri. Magia simbolurilor învăluiește toate personagiile, dela soldatul mort la datorie și păstrat veșniciei prin monumentul eroilor, și până la bietul adunător de hârtiuțe și la nenorocita mercenară a străzii, ambii victime ale nebuniei omenești, și dela magnifica figură a bătrânei și eroica arătare a fetei Emeranz, până la medicul Gion și artista Cynthia, care-i devine soție.

Cu opera următoare „Führung und Geleit" (1933) Carossa ne dă un memorial al propriei lui vieți, un album al tuturor figurilor întâlnite în cale, în toate epocile vieții sale, figuri ce i-au înrâurit, într'un fel sau altul, evoluția sufletească. Găsim alături nume celebre — Stefan George, Rilke, Bertram—și nume necunoscute, ori chiar persoane fără nume. Valoarea acestei cărți este de neprețuit, atât pentru cel care dorește să-i cunoască evoluția sufletească, cât și pentru biograful și istoricul literar.

Ultima sa carte, tot un gen intermediar între roman și jurnal personal, a apărut în 1936: „*Geheimnisse des reifen Lebens*" (Secrete ale vieții mature) și poartă subtitlul „Aus den Aufzeichnungen Angermanns" (Din „însemnările lui Angermann). Cu această carte Carossa trece într'o lume nouă, aceia realizată în Germania național-socialistă. Carossa părăsește serviciul exclusiv al vieții și trece în acela al națiunii. Aici ridică un imn de slavă comunității alcătuită strâns din indivizi fără niciun contact între ei în aparență.

Firea sensibilă și profund lirică a lui Carossa a găsit ca formă de exprimare și poezia. În 1923 a adunat într'un volum, pe care l-a completat în 1929 („Gedichte"), toate realizările sale de acest fel, publicate anterior în colecții ma mici. Carossa este un liric ca și Binding, poate chiar în mai mare măsură decât el. Poeziile sale au ceva din tonul recules al poeziilor de bătrânețe ale lui Goethe, trădând și trăsături din ideologia și filosofia vieții a acestuia, dar posedă

și elemente din lirica lui Rilke; cu toate acestea însă, lirica lui Carossa este atât de profund personală, atât de originală.

Opera sa atât de cuprinzătoare, cu perspective atât de largi asupra vieții și morții, cu rădăcini atât de adânci în ultimele tainițe ale sufletului și cu acea densitate posibilă numai în sânul poeziei etniciste — trăind în mijlocul poporului, Carossa creiază inconștient din sânul lui — toată opera sa poartă pecetea unei modestii sublime. Ca om chiar, Carossa este de-o simplitate și modestie cu adevărat magnifice; dorința de liniște l-a făcut să fugă de publicitate și să se retragă într'un orășel, Seestetten, în apropiere de Passau.

Dar prin maturitatea gândirii sale și prin puritatea și simplitatea formei de exprimare, Carossa poate fi comparat—cel dintâi între poeții Germaniei de astăzi—cu clasicul Goethe, cu a cărui medalie a fost și distins în 1938, când a ținut, cu ocazia ședințelor Societății „Goethe-Gesellschaft", o cuvântare asupra „Influențelor lui Goethe în prezent" *(Wirkungen Goethes in der Gegenwart)*. În 1939 i s'a decernat și premiul „San-Remo" pentru literatură.

VIAȚA CĂRȚILOR

ION ȘIUGARIU

POESIA TÂNĂRĂ

PENTRU CEI CE SE SUPĂRĂ

Însemnările noastre despre poesia tânără au avut norocul să stârnească interesul unor confrați în așa măsură încât, de câtva timp încoace, primim fel de fel de scrisori de protest și de indignare, ba chiar unele amenințări cu bătaia, fără să ne sesizăm de numeroasele notițe anonime sau semnate, de prin diverse reviste, care ne proclamă suveran incompetența. Mărturisim că ne măgulește acest interes deosebit ce se dă modestei noastre activități și ne bucură în același timp, pentrucă el invederează cât de mult se deosebește revista noastră de celelalte reviste tinerești ce apar la noi și cât de necesară era în literatură, o atitudine criticistă și serioasă în care nimeni nu mai are nici un fel de atitudine. Au fost treziți domnii poeți tineri din comoditatea unui perfect servilism reciproc, care le asigura deopotrivă și fără greutate succesul (!) și s'au supărat foc pe nechemații cari se amestecă în această a lor orânduire. În general, obiecțiunile ce ni se aduc sunt următoarele:

1. Vârsta nu ne permite să ne „erijăm" în „sfătuitori și critici";

2. Nu e frumos să ne ridicăm autoritar deasupra celor cu cari „am plecat odată la drum";

3. Ar trebui să existe o mai strânsă legătură

şi o mai mare înţelegere între scriitorii acestei generaţii; etc. etc.

Unii ne mai amintesc că scriitori consacraţi au avut o părere bună despre ei, şi prin urmare, concluziile noastre defavorabile sunt o adevărată obrăznicie.

Răspundem pentru totdeauna acestor obiecţiuni, cu durere în suflet că ele se mai pot face într'o epocă cum e a noastră:

1. Factorul „vârstă" nu are ce căuta în chestiunile de literatură, adevărul estetic fiind independent de aceste contingenţe. Iar dacă e necesar cu orice preţ să ne amintim că suntem tineri, atunci nu poate fi decât în favorul nostru faptul că la o asemenea vârstă putem să avem o atitudine precisă, când ceilalţi confraţi de generaţie nu au niciuna.

2. Că am plecat odată la drum şi că la un moment dat unii dintre tovarăşii noştri de început au rămas înapoi, nu e vina noastră. E o chestiune de întrecere aici, de concurenţă. Numai aşa poate ieşi la iveală lucrul bun şi rămâne în umbră lucrul rău. In ceea ce priveşte cuvântul „autoritar", el ar putea fi înlocuit cu cuvântul „violenţă". Intr'adevăr maniera noastră este violentă. Dar totdeauna convingerile sunt violente, altfel n'ar mai fi convingeri. Domnii poeţi însă, n'au înţeles nici acum că a trecut demult timpul defensivei şi al toleranţei înţelegătoare. Ostilitatea, ofensiva, îndrăzneala sigură este semnul vremii pe care *Meşterul Manole* l-a înţeles şi l-a acceptat. Este una dintre marile lui mândrii şi caracteristica lui de bază. Acestea sunt convingerile noastre, oricare ar fi părerea altora despre ele. De altfel, noua orientare a României tinere ne întăreşte în aceste convingeri şi ne verifică.

3. Da. Ar trebui să existe o mai strânsă legătură între scriitorii din această generaţie. Dar nu în sensul dorit de aceşti domni poeţi. O înţelegere şi o legătură sufletească în a fi mai buni, mai perfecţi, mai conştienţi de ceeace trebue să facem. Nu tolerându-ne reciproc scăderile, păcatele, neadevărurile ci, scoţându-le la iveală, desbătându-le pentru a fi îndreptate, vom dovedi că suntem o generaţie unitară, demnă de vremurile în care trăim.

Să nu vă supăraţi aşa dar, domnilor poeţi dacă în această muncă a noastră pentru promovarea lucrului bun şi pentru reprimarea celui rău, am adoptat violenţa. Ea este caracteristica necesară a vremii şi noi socotim că este binevenită. Totdeauna toleranţa minoră este o slăbiciune. Noi suntem însă o generaţie care nu are dreptul să fie slabă. Numai aşa vom putea să ne ridicăm peste producţiunea minoră, de orice fel, care ne caracterizează. Pentru că, cu orice risc, noi credem tot atât de puternic ca la început, că datoria noastră este să tindem către perfecţiune.

VIRGIL CARIANOPOL: SCARĂ LA CER

Dela *Frunzişul toamnei mele*, ultima carte de poeme a lui Virgil Carianopol, n'au trecut nici doi ani încheiaţi şi iată că, poetul *Scrisorilor către plante* ne trimite o nouă culegere publicată în aceeaşi colecţie a *Universului literar*. Volumul cuprinde 58 de bucăţi, grupate în următoarele cinci cicluri: *Scară la cer*, *Tudor Vladimirescu*, *Teatru*, *Către ai mei* şi *Viaţă fără moarte*, împărţire nemotivată, arbitrară, ca toate împărţirile de acest fel.

Faţă de culegerile anterioare, cartea aceasta nu aduce nimic nou, poetul apărând definitiv format, cu o manieră şi o formulă proprie, retorică şi directă, bine cunoscute de toţi cititorii noştri de poesie. Acelaşi Virgil Carianopol, umil şi totuşi revoltat, cu şira spinării îndoită şi totuşi drept, aceeaşi resemnată plângere pe marginea unei vieţi banale, inutile, cum sunt toate vieţile noastre, şi acelaşi minunat refuz în faţa morţii, a trecerii iremediabile, pe cari le cunoaştem de atâta vreme în opera acestui poet şi cari i-au asigurat o popularitate rară pentru aceste vremuri apoetice, popularitate pe deplin meritată, se desprind şi din această carte.

O astfel de revenire, nu constitue însă o deficienţă, ea fiind necesară pentru a rotunji şi a definitiva o atitudine poetică personală. Chiar dacă această carte nu aduce nimic nou, nici ca fond şi nici ca realizare formală, ea accentuează şi împlineşte o formulă poetică originală, proprie lui Virgil Carianopol.

Atitudinea lui în faţa vieţii este destul de paradoxală. Acelaşi poet care neagă totul, care ajunge să se nege şi pe sine însuşi, după ce s'a luat de gât cu oamenii, cu vremea, cu Dumnezeu, ne apare în unele poesii încrezător în sine, mândru de destinul său înalt, deosebit, veşnic. Atitudinea aceasta inegală este foarte bine exprimată în următoarele două versuri, cari rezumă toată cartea de faţă:

Am trăit de-andoasălea: în loc să strig,
Am trecut prin umilinţa mea fudul.

(**La cap de tinereţe**, pag. 45).

Într'o altă poesie, intitulată scurt şi autoritar: *Eu*, această conştiinţă a destinului propriu creator, este dusă atât de departe, încât poetul nu se sfieşte să declare că tot ce există, iubire, lună, moarte, chiar Dumnezeu, este creaţia sa, rezultatul unui dar deosebit, cu care numai el este miruit:

Eu sunt părintele şi eu sunt creatorul;
De n'aş fi eu, n'ar exista nimic.

(**Eu**, pag. 12).

Am greşi fundamental atribuind acestor versuri un înţeles metafizic, reminiscenţe ale unor sisteme filosofice potrivit cărora tot ce există, nu există decât pentrucă existăm noi ca să percepem conturul, forma, etc. La Virgil Carianopol, preocupat mai mult de aspectele imediate ale vieţii, de latura ei socială, nu e decât o superbă revoltă în faţa implacabilului, a neputinţei noastre umane. Dacă viaţa pe care a trăit-o a fost tristă, dacă a fost umilit, retras, inacomodabil, sărac şi nefericit, are cel puţin mângâierea amară că ar fi putut fi *altfel* decât ceilalţi, că posedă o părticică din forţa creatoare a dumnezeirii.

Poate fi continuă o astfel de atitudine? Cartea ar fi atunci un minunat poem al mândriei împlinite. Mândria lui Virgil Carianopol este însă amară, impusă, *voită*, o revoltă zadarnică în mijlocul unei vieţi nenorocite. Poetul simte că se stinge, că se apropie de moarte, fără să fi fost altceva decât un biet om, pur şi simplu şi atunci exclamă inciudat, haiduceşte:

Ah, de mi-ar ieşi 'nainte Dumnezeu,
Cum L-aş jefui de veşnicie.

(**Haiducul**, pag. 47).

* * *

Încolo, numai tristeţe, plângere, resemnare. *Scara la cer*, sub simbolul căreea apar aceste pagini, nu este decât o scară voită, căutată. Viaţa cea adevărată, trăită, este însă aici jos, galben frunziş de toamnă.

Accentele naţionaliste, sociale, ce se desprind din unele poesii, ca: *Tudor Vladimirescu*, *Ion*, etc. sunt singurele cari strică unitatea acestei cărţi, poetul nereuşind să le ridice până la valoarea poetică a celorlalte motive ale sale.

ÎNSEMNĂRILE LUI AUREL MARIN

D-l Aurel Marin este unul dintre cei mai de seamă poeţi pe care îi avem astăzi. De o fecunditate surprinzătoare, cu toată tinereţa lui încă în plină desfăşurare, D-sa este autor a opt volume de poeme, dintre cari, despre ultimele două ne ocupăm aici. E vorba de culegerea *Însemnări despre lume, prieteni şi moarte*, apărută în editura Fundaţiilor Regale în anul acesta, precum şi de *Viaţa în munţi*, sau *A doua carte de însemnări despre lume, prieteni şi moarte*, apărută tot în anul acesta şi tipărită în ediţie restrânsă de 200 exemplare, la Braşov, „socotindu-se numărul tuturor cititorilor, la care s'a adăugat acel al prietenilor autorului". Total 89 de poeme.

Poesia lui Aurel Marin este atât de unitară şi atât de sobră, încât autorul pare să fi ajuns la deplină maturitate poetică. Fondul ei este cel mărturisit clar în titlu: însemnări despre lume, prieteni şi moarte. Mai ales despre moarte. În singurătatea sufletească care-l caracterizează, Aurel Marin a înţeles că destinul omenesc este trecerea, îmbătrânirea, moartea şi s'a recules într'o înaltă resemnare şi aşteptare a sfârşitului. Resemnarea lui este tristă, e drept, dar nu disperată, pentrucă destinul acesta este atât de general şi atât de uniform în întreaga lume, încât orice revoltă e inutilă. Este destinul oamenilor, al animalelor, până şi destinul munţilor, atât de dragi lui Aurel Marin, pentru singurătatea şi măreţia lor. În acest fel trebue înţeleasă poema *Destin*, atât de sobră şi de definitivă în unitatea ei:

Munţii alungă triştii lor arbori prea bătrâni,
Încolăcindu-i aspru 'n sălbătăcite plante;
I-acopere cu frunze, i-apropie de pante
Cu repezi coborişuri,—spre oamenii hapsâni.

Sbârcite trunchiuri, brațe zadarnice spre cer,
Așteaptă o fărâmă de clipă să le 'ngroape,
Le mângâie doar vântul în nopți târzii. Aproape,
Bat joagăre de ape, cu sgomot surd de fier.

(**Destin**, pag. 8).

Nimic nu ne consolează pentru această trecere. Totul este ca mai nainte, nu se întâmplă nimic din cauza dispariției noastre, natura, lumea, prietenii, totul rămâne încremenit în cercul în care se învârte, într'o totală indiferență. Nici chiar amara îndeletnicire a poesiei nu schimbă nimic din acest destin atât de independent de sforțările noastre. De aceea, poetul nu-și pune mare speranță în artă. Ea nu este de cât un exercițiu personal, o îndeletnicire necesară pentru a umple golul unei existențe zadarnice. El felicită și invidiază pe acei cari sunt în stare să umple acest gol cu lucruri mai plăcute, mai ușoare:

Anii nepăsători mi-au adus
Aspra neliniște a versului.
Ca un inevitabil apus
În sgomotul ritmic al mersului.

Cei mai dragi, cei mai înțelepți,
Rămân cu lumea și vinul,
Fără de griji, că 'n răi și 'n drepți
Vremea-și strecoară veninul.

În sgomotul ritmic al mersului,
Ca un inevitabil apus,
Aspra neliniște-a versului
Ani nepăsători mi-a adus.

(**Anii nepăsători**, pag. 27).

Versurile lui Aurel Marin sunt în general
toate scurte, de 3-4 strofe cel mult. Ele se bro-
dează aproape totdeauna pe o constatare de
ordin general care revine la sfârșitul poemului
pentru a-i accentua sensul. Atât motivele tra-
tate, cât și tehnica de versificație ne amintesc
de Eminescu. Un Eminescu trecut prin expe-
riența unui ciudat anarhism poetic. Apropierea
aceasta am constatat-o și altădată, cu ocazia
unei alte culegeri a D-lui Aurel Marin, *Însemnări*
din vacanță, mi se pare. Aminteam atunci și
suntem în măsură să accentuăm acum, că ea nu
înseamnă câtuși de puțin o scădere. Din contră,
Este semnul unei veritabile maturități poetice.
Este prezent Eminescu până și în rime:

Ridici spre ochii limpezi ușoare mâni și reci
Cu care îmi învălui privirile încet.
În frunze vântul sună arar, nemângâiet.

(**Avem din vremea scumpă**, pag. 40).

Sau în această superbă analogie verbală:

Lumină clară, du-mi pădurea,
Și zugrăvește-mi-o 'n fereastră,
Deasupra ei zarea albastră,
Cu colți de munți, ca nicăiurea.

(**Isvoare**, pag. 12).

Aceste două ultime cărți de *Însemnări* ne aduc așa dar un Aurel Marin matur, definitiv format ca poet, de o profunzime demnă de cea mai înaltă considerație. Pentru noi, prietene scump, ești un poet autentic, de mare valoare

CEI DOI PREMIAȚI:

CONST. VIRGIL GHEORGHIU ȘI MIRCEA BADEA

Premiul scriitorilor tineri al Fundațiilor Regale a fost acordat în anul acesta d-lor Const. Virgil Gheorghiu, autorul broșurii *Caligrafie pe zăpadă* și Mircea Badea, autorul broșurii *Incantații*, amândoi poeți din ultima generație de scriitori. *Caligrafie pe zăpadă* cuprinde 23 de poeme în majoritate publicate încă de acum doi ani cu titluri schimbate, în *Bilete de papagal* și în aprope toate revistele din țară, unde autorul era solicitat. Adunate în volume, ele mărturisesc un poet prin excelelență liric, elegiac, preocupat de viața și destinul propriu, indurând resemnat sau cuprins de revoltă, amara distincție de-a fi poet. În concepția autorului poesia este un păcat o abatere dela destinul normal omenesc și prin urmare prilej de interminabile confesiuni și regrete, după cum ne apar toate bucățile din această carte. În felul acesta se explică și minunatul titlu: *Caligrafie pe zăpadă*, zăpada reprezentând fondul de puritate originară, de înfrățire și înțelegere directă cu arborii, câmpurile, cu natura întreagă. Poesia, căutând să pătrundă și să exprime acest fond originar a prevestit și a pătat unica stare de puritate absolută, copilăria. Iată *păcatul*. Prin poesie trebue să înțelegem ceva mai mult decât o îndeletnicire și o abilitate, trebue să înțelegem însăși viața, durerile și bucuriile de fiecare zi ale poetului.

Nu e numai poemul scris, ci dragostea, așteptările, visele, scrisul, viața, totul. Această cuprindere totală, este exprimată în aproape toate poemile acestei cărți și ea constitue fondul adânc și original al poesiei lui Const. Virgil Gheorghiu. Poesia este indentificată cu însuși viața, iar viața este un păcat, o abatere dela puritatea originară. Acest destin este inplacabil și orice ar fi făcut poetul, el ar fi rămas același:

Mă așez la pupitrul cu stihuri mâhnit.
De nu eram poet mă făceam zugrav de icoane,
Dar și atunci ași fi cheltuit, ca bețivii anii
Și mi-ar fi despuiat pribegia de bucurii și sumane

Șapca ași fi purtat-o peste ochi, pleoșită și-atunci,
În călimară tot așa aș fi turnat rachiu
Iar la Icoana lui Christos și-a tatii cu busuiocul
Lacrămii — la fel aș fi îngenuchiat sara, târziu.

Aș fi umblat îmbrățișat pe drum
Cu plopii strânși în mantăi ca haiducii,
Și mi-aș fi plecat tâmplele, întors acasă
Pe tăblița unde am desenat odată — cățeii și cucii.

Știu bine: de nu scriam stihuri, mă făceam
Caligraf de icoane. Dar și atunci cu vorba peltică
Ași fi sărutat gutuii pe obraz și — tot așa
Mi-ar fi jucat peste inimă fata de pică.

(**Lângă tăbliță**, pag. 17).

Socotim deci, că această carte, este una dintre cele mai bune culegeri de poesii apărute în ultima vreme și ea poate fi preludiul unei frumoase cariere poetice.

* * *

D-l Mircea Badea, ne era complet necunoscut înaintea acestei distincțiuni. Cartea Dsale, concepută pe vechiul și cunoscutul motiv al cântării cântărilor, este un poem de dragoste, o dragoste pasionată, sensuală, fără cea mai ușoară rezonanță interioară. Fiecare bucată este un act de adorație în fața perfecțiunilor iubitei, o adorație largă, pompoasă, orientală. De aceea versul lui Mircea Badea este totdeauna prea lung, prea încărcat ca să încapă într'un singur șir, de aceea frazele sale sunt pline de propozițiuni atributive cuvintele însoțite de interminabile epitete ornante. Valoarea politică a acestor *Incantații* este însă aproape inexistentă, ele neaducând nimic în plus față de mai vechile și mai reușitele poesii de acest fel cartea este plină de expresii banale, de formule stereotipe, demult consumate ca misiunea poetică. O singură bucată excepțională, perfectă:

De căldura dorului mi s'au copt ai sânilor fragi...
Unde-s să-i pască umedele tale buze răcoroase și
[dragi
mândrul meu cerb cu luceafăr de aur în frunte
și glas tânguios ce răsună văile și pădurile din
[munte ?
Mugetu-ți de dragoste, ca vântul dela miazăzi, nu-mi
[adie pe ponoare
apele sângelui și desișul mătăsos al pletelor să-mi
[înfioare,
iar pașii sprintenelor tale glesne nu-i aud apropi-
[indu-se
și carnea, de tropotul lor nu mi-o simt sguduindu-se...
Unde ești ? Unde ești ? domnul, stăpânul și sin-
[gurul meu dor ?
Nu te-a săgetat oare în vreun luminiș, uritul, —
[răul vânător ?
Fugi de cărările tristeții, iubitule, și tupilindu-te
[ușure
ascunde-te în brațele-mi ce te chiamă ca o ocroti-
[toare pădure.

(**Invitație**, pag. 25).

Este atât de frumoasă această poesie de dragoste, încât ea ne împiedică să ne revoltăm că Mircea Badea a fost premiat.

MIHAI BENIUC:

CÂNTECE NOI

Cântecele de pierzanie mărturiseau un poet inegal, nedumerit, plin de cele mai surprinzătoare contradicții. În același timp, un poet de rară bogăție interioară. Era acolo atâta tumult, atâta revoltă și atâta variație tematică, încât cronicele ce s'au scris despre această carte au oscilat între două extremități. Deoparte: laudele cele mai largi; de alta: o completă și categorică defăimare.

De curând Mihai Beniuc a scos o nouă carte: *Cântece noi*. După cum era și firesc, apele ce se rostogoleau sgomotoase și tulburi în paginile de debut, au început simțitor să scadă.
Râul s'a adunat în matcă și curge liniștit și
limpede la vale. Un râu frumos, închegat, bogat
în unde și profunziuni poetice.

Fondul poesiei lui Mihai Beniuc este o continuă și chinuită meditație despre rostul și nimic-

nicia vieţii, a lumii, a tuturor sforţărilor şi râvnirilor noastre. O permanentă şi zadarnică întrebare, o fugă amară şi disperată după certitudinea ce nu se arată niciodată. Şi peste toate, un dispreţ suveran, o măreaţă nepăsare de înger căzut. O ironie crudă la adresa dragostei cu plăcutele ei minciuni de eternitate şi de fericire; a gloriei, a trudei zadarnice de-a deveni nemuritor; a poetului insuşi; a lui Dumnezeu. Intr'o minunată poesie religioasă, in care o concepţie de adâncă şi tristă umanitate este redată intr'o formă nouă, surprinzătoare, găsim aceste versuri:

Fluerând a lene ridicam din umăr
Şi râdeam cum singur fără sens te macini.
Ca să facem pace, 'n rânduri fără număr
Vedeam curcubeul cum il tot îmbracini.

Inzadar, o, Doamne, iertător şi darnic
Incercai cu mine bine să te pui.
Planurile tale le-am stricat amarnic
Şi-am ajuns cu vremea 'n carnea ta un cui.

(Psalmul de căinţă, pag. 74)'

Expresii ca *îmbracini*, sau *Incercai cu mine bine să te pui*, prin vulgaritatea lor de fiecare zi, transformă sentimentul de căinţă intr'o amară ironie la adresa lui Dumnezeu care incearcă zadarnic să cheme omenirea pe drumul adevărului, al umilinţei şi al faptei bune. Şi dacă înseşi sforţările lui Dumnezeu de îndreptare rămân zadarnice, cu atât mai mult sforţările noastre de-a fi mai buni, mai perfecţi, de-a fi nemuritori şi fericiţi, nu au niciun rezultat pozitiv. Lângă toate faptele şi râvnirile noastre, este totdeauna prezentă moartea, iremediabil blestem al destinului. De aceea, ca şi în poesia lui Eminescu, elementul pozitiv al vieţii este totdeauna trecutul, pe care imaginaţia cu darurile ei, poate să-l imbrace in culorile cele mai plăcute. Dragostea fericită este cea trecută, visurile de aur au rămas in copilărie. Vremea a veştejit totul, dureros preludiu al morţii:

Vremelnicia plămădeşte fluturi,
Fragile flori şi visuri ca zăpada,
Măr inflorit, odată de te scuturi
Se umple de petale moi ograda.

Dar printre flori văd câte-o creangă seacă,
Din ce străfunduri intră până 'n vârf!
Otrăvurile morţii ce ineacă.
Viaţa-i coajă tristă pentru stârv!

(Adâncuri, pag. 84).

Uneori insă, poetul se revoltă şi-şi proclamă suveran nemurirea, nestrămutata credinţă in *Ideal*, in *Mai Binele* pe care munca şi talentul il vor aduce:

Eu n'am dansat în jurul viţelului de aur
Şi prea puţin îmi pasă că'n lume trec boem.
Pun mai presus de toate o ramură de laur
Şi mai presus de lauri un viitor poem.

Da, şmecherii vor spune că-i imbecil să lupţi
Adulmecând in vreme cu Idealu 'n frunte,
Cu visuri zvăpăiate şi cu nădragii rupţi,
Când s'ar putea să nască un şoarece din munte.

Ci eu cu pălăria trântită pe-o ureche
Trec fluerând un cântec pe drumul îndrăzneţ,
Privind cum după mine, bolnavă, lumea veche
Se surpă din temeiuri intr'un apus măreţ.

Tai brazdă prin desişuri de îndoeli şi-arunc
Cu buzduganul vrerii hotar departe 'n vreme,
Va merge neamul ăsta spre el din tată 'n prunc
Şi veşnic mai departe hotarul o să-l cheme.

(Peste veacuri, pag. 78).

Doar câteva bucăţi de-o banalitate absolută: *Strada Regală, Ana Kelemen*, etc. Puţin Arghezi: *Ce sunt aceste nelinişti?*; puţin Crevedia:

Dintr'un codru iese luna
Mare cât o mămăligă.

(Calea Moţului, pag. 20).

Totuşi, o carte plină de cele mai aspre nelinişti şi de o surprinzătoare energie verbală

MIRON SURU

ÎNSEMNĂRI PE FILA CĂRŢILOR

UTILITATEA CRITICEI

Vremurile actuale in toată structura pe care o au, impusă de anumite imperative ale momentului, au suspendat, dacă nu total, in parte, critica. Această suspendare insă observăm că merge din ce in ce spre definitivare.

Lucru de care nu ne putem bucura. A suspenda critica inseamnă a suspenda iniţiativele, a ajunge la o stare de lâncezeală, la o sărăcie de producţia remarcabilă, in folosul unei avalanşe de producţii supra superficiale. Critica este imbold la muncă şi la gândire perpetuă până in străfunduri. O dispariţie a criticei ar introna cu încetul în foarte mulţi din acei ce sunt creatorii, sfânta Lene cu tot al ei văl obscur pus pe creier. O epocă lipsită de mari personalităţi critice şi-a avut creatori de glorii mai reduse si-a trăit o viaţă bazată pe foarte multe superficialităţi. Lipsa criticei introneează in chip periculos moravul acela urât al linguşirilor admirative. Naşterea unei asemenea căderi in admiraţie fără discuţii şi argumentări iată marele pericol pe care trebue să-l ocolim fiind boala cea mai grea şi urâtă a unei mişcări culturale atunci când i-s'a amputat dreptul criticei. O mişcare culturală fără privirea critică nu poate dura, se anemiază şi moare cu incetul. Critica este oxigenul care ţine in viaţă şi prin diverse combinaţii dă viaţă gândurilor sănătoase. Discuţiile critice de ideologie in genere, au fost acelea care au creat curentele, schimbând şi innoind perpetuu faţa pământului. Nevoia lui *Nu* şi a lui *Da*, se simte in aceiaş măsură, şi libertatea pronunţării lor trebuie să o aibe fiecare. A lăsa numai pe unul din aceste două, iată o necugetată faptă, o trăire pe jumătate, iar o suprimare totală o inevitabilă moarte.

Pentru aceste motive schiţate aici aşteptăm intronarea libertăţii de a putea spune *da* sau *nu* atunci când obiectiv fiind, cu judecată limpede şi sănătoasă, o crezi de cuvinţă. O mişcare culturală şi creaţii artistice nu pot lua fiinţă, nu se pot inchega dacă nu există in aer acel suflu al judecăţii sănătoase. Cerem tinerilor care merg la drum in vremurile acestea conştiinţa cinstită a acestei nevoi intru existenţa spiritului critic viu şi dinamic necesar unei culturi superioare, tinere in curs de desvoltare.

Dorim să vedem o luptă mare contra a tot ceeace este prostie, ingânfare, superficialitate, lux de idei inutile, complicate şi imbâcsite. Lupta aceasta insă să distrugă, dar nu prin forţă, prin interzicere, ci simplu prin inlocuirea cu valori reale, prin opere desăvârşite, printr'o ţinută de mult dorită a fi curată, vie, simplă, sănătoasă şi in cultura noastră. Critica să-şi aibe adevărata-i misiune să-şi poată spune cuvântul totdeauna, fără şovăire să poată acuza şi susţine cu puteri egale. Aşteptăm pentru cultura românească vremurile fericite in care gândul lor bun şi cinstit işi va căpăta toate libertăţile. Când cu toţii ne vom da seama de utilitatea criticei. Vremurile au venit sunt lângă noi trebuie numai să ne limpezim din haosul trecutului şi să trăim din plin in prezentul realităţilor şi al adevărului.

DORINŢA DE A FI SIMPLU

Astăzi mai mult ca oricând in tot felul nostru de-a fi ar trebui să dorim simplitatea. A fi simplu, adică scuturat de tot ce este strigător la vedere, supărător la auz şi meschin, complicat, inutil pentru suflet. Trebuie să ne lepădăm de stilul bombastic şi mincinos în care am trăit până acuma, să ne desvăţăm a fi superficiali. Vremurile au cerut şi cer şi mai mult dela noi, trebuie să fim conştienţi de menirea noastră in lume. Pentru aceasta nu ne este permis a trăi viaţa aşa cum structura fizică şi sufletească nu ne-o permit, forţând realităţile. Se cere examen al conştiinţelor, să-l facem cinstit şi vom descoperi acolo această dorinţă de a fi simpli.

Descoperirea se face cu greu deoarece era înăbuşită de lianele parazitare a unor porniri exterioare nefericite nouă. Inlăturându-le ne vom

regăsi şi'n vremurile acestea, vom dori liniştea unei case periferice cu glicine in ronturile din faţă şi muşcate la fereştri. Vom dori familia, tată, mamă şi copii in atmosfera curată a d-nei Duminecii după amiază. Vom dori lectura unui roman ca al lui Duiliu Zamfirescu sau Mihail Sadoveanu. Toate acestea pentru a răsbuna agitaţia care ne ţinuse ani de zile in viaţa de fum îmbâcseală şi sgomot a oraşului, plină de svonuri şi de isprăvi neliniştitoare de griji perpetui şi necazuri veşnice fără mulţumiri de nici un fel. In scris, in gând, in faptă dorim a fi simpli renunţând la complicaţii şi expresii deplasate. Totuşi se opun înainte-ne obstacole şi pentru a fi simplu trebue să lupţi cu dârzenie şi poziţia câştigată să-o apere in permanenţă.

Numai renunţând la interesele mărunte şi la bombasticul inutil cu care ne-am ocupat traiul zilnic ne regăsim in întreaga fiinţă cu puteri de muncă noui valabile tuturor timpurilor. O tinereţă folositoare in totul vremurilor noi trebuie, i se cere să aibă această dorinţă, să o cucerească prin luptă, să o păstreze muncind cu folos.

* * *

EMILIA ST. MILICESCU: Delavrancea, om, literat, patriot, avocat, Bucureşti, 1940.

Monografiile despre viaţa şi opera sriitorilor noştri încep să devină din ce în ce mai numeroase, lucru foarte înbucurător într'o cultură care ştie să-şi preţuiască şi să facă cunoscute personalităţile geniale care stau la temelia ei. Ocupându-se de tumultoasa viaţă a lui Delavrancea şi de marea lui activitate literară şi politică Emilia St. Milicescu scrie o carte frumoasă care chiar dacă nu are nimic din pedanteria folosirii abuzive a documentelor — şi este foarte bine că putem spune despre ea acest: *nu are* — reuşeşte să fie plină de adevăruri, de viaţă şi inedit. Autoarea a ştiut să meargă la document scris sau oral folosind o metodă simplă şi personală: a bunului simţ. Cu ceeace a cules s'a ajutat la povestirea încântătoare a vieţii lui Delavrancea. Toate peregrinările, sbuciumările interioare şi faptele mari ale lui Delavrancea, biografia Emiliei St. Milicescu le înseamnă cu un adânc respect şi cu discernământ. Judecând totul autoarea face legături logice între fapte cari ar putea părea izolate şi trage concluzii foarte preţioase într'un judecarea operei lui Delavrancea. Cartea în alcătuirea ei pe capitole cu titluri ca acestea (obârşia, In zori de zi 1857, Mahalaua Orzari 1857-1870, Colţul lui Barbu 1870-1877, Cântând cărarea 1877-1881, In hăţişul civilizaţiei 1882-1883, Lumină nouă 1885, Căminul 1888, Avânturi, Se clatină temeliile 1915, Sfârşirea 1916, A căzut o stea 1918), când se povesteşte viaţa scriitorului are aspectul atrăgător al unei cărţi de proză sau al unei vieţi romanţate care se citeşte cu uşurinţă şi se poate uita asemenea. Numai că Emilia St. Milicescu a ştiut să pună acel ceva fermecător care nu te lasă să uiţi chiar atât de uşor sau de loc viaţa lui Delavrancea şi faptele care i-au îmbogăţit-o. După lectură acestei biografii începi să gândeşti mai aprig să cauţi regăsiri în tine şi porniri bune spre fapte mari şi frumoase. Cartea Emiliei St. Milicescu cu tot tomul ei puţin melancolic în care e scrisă, rămâne cartea doveditoare a unei energii româneşti autentice.

* * *

N. CARTOJAN: Istoria literaturii române vechi, vol. I. Dela origini până la Epoca lui Matei Basarab şi Vasile Lupu. Bucureşti 1940.

Profesorul N. Cartojan a dăruit publicului cetitor una din acele cărţi atât de mult necesare. Publicarea unei istorii a literaturii române de proporţii mari, înt'o expunere clară, amănunţită cu o ilustraţie bogată, era un lucru foarte important întru desvoltarea culturii române prin cunoaşterea trecutului. Profesorul N. Cartojan este acela care începe acest lucru prin a sa Istorie a literaturii vechi, rămânând acum să se găsească cineva care să-l continue lucrând epoca modernă. In acest prim volum al profesorului N. Cartojan materia cercetată şi prezentată clar într'o înlănţuire logică şi elegantă este următoarea după ordinea capitolelor ce alcătuesc cartea. La răspântia a doua lumi: Occidentul latin şi Orientul bizantino-slav (Literaturile romanilor până în veacul XIII-lea; Orientul bizantino slav; Literatura bizantină; Literatura slavilor Sud-dunăneni); Intrarea Românilor în cultura bizantino-slavă; Invazia turcească şi urmările ei pentru cultura popoarelor balcanice; Mânăstirile focare de cultură; Cultura slavă în ţările noastre, Suflet românesc în limba slavă (Literatura religioasă; Istoriografia slavonă în Moldova; Invăţăturile lui Neagoe către fiul său Teodosie); Zorile literaturii române (Textele rotacizante), Introducerea tiparului în Ţările Româneşti (Tipar slavonesc în ţară românească); Tipar românesc. Epoca lui Coresi; Palia dela Orăştie (1582); Epoca poet Coresi-ană. Textele populare (Literatura apocrifă, Bogomilii, Literatura bogomilică, Apocalipse apocrife; Literatura Lagiografică; Literatura didactică, Literatura de prevestire, Romanul popular); Inceputul istoriografiei în ţara românească (viaţa patriarhului Nifon, Cronica lui Mihai Viteazul); Ceeace face atrăgătoare lectura unei asemenea istorii a literaturii este îmbinarea măiastră a datelor străvechi pe care profesorul N. Cartojan le prezintă în tot amănuntul lor, folosind o metodă în scrierea istoriei inedită, de aşa manieră ca totul să se poată ceti cu uşurinţă şi reţine asemenea. Folosirea documentelor şi amănuntelor într'un studiu de istorie într'un fel care să dea viaţă cărţii şi să retrăiască ele înşişi noi şi proaspete este secretul istoriografului artist şi al profesorului N. Cartojan.

* * *

DAN PETRAŞINCU: Junglă, roman, Bucureşti, 1940.

Ne întrebăm de ce oare autorul acestei cărţi a subintitulat al său volum «roman» când în fond cartea conţine patru nuvele dintre care una de o mai lungă întindere dă şi titlul volumului. Să fie oare aceeaşi lipsă de obiectivitate faţă de cetitorul acela de romane căruia i-se prezenta orice numai roman să fie, nu vreau să cred. Şi de aceia îmi explic fapta prin lipsa de cunoştinţe a d-lui Dan Petraşincu care crede probabil că ori ce fragment de proză sau nuvelă de o mai lungă întindere se numeşte roman. Ori nu este aşa, dece? nu o putem acum lămuri deoarece nici locul, nici momentul nu ne-o permit pentru luminarea câtorva întârziaţi într'ale teoriei geniului epic. Volumul d-lui Petraşincu cuprinde următoarele fragmente de proză şi nuvele: Junglă, Planetă moartă, Irina din vis, omul şi fiara. Vom trece în revistă pe fiecare din ele să vedem cum totuşi lângă unele slăbiciuni vădite există în scrisul d-lui Petraşincu bune calităţi de scriitor în proză. «Junglă» aduce un material omenesc interesant prin însăşi faptul că a fost des folosit de foarte mulţi scriitori la noi şi aiurea. Autorul brodează o acţiune mult prea banală dar reuşeşte să ţină încordată o vreme atenţia cetitorului. Stângace şi mult prea fragmentar prezentate toate conflictele. Personagii cari ar fi putut fi interesante prin tot ceeace a fost bun în ele, autorul, cade la un moment dat din lipsa de susţinere, în folosul altora lipsite de orice sevă cari, greşite fiind, se impun totuşi în cadrul acţiunii numai pentrucă însuşi autorul vrea asta. «Planeta moartă» o bună nuvelă cu o acţiune gradată frumos, cu eroii pitoreşti, conflicte valabile dibaciu rezolvate. Străbătută de o foarte uşoară, fină ironie şi un humor asemenea. Este una din cele mai bune bucăţi ale d-lui Dan Petraşincu. «Irina din vis» vrea să fie o încercare de straniu, de ireal de poem. Şi nu reuşeşte să fie decât ceva penibil în extras. «Omul şi fiara» o nuvelă cu multe, foarte multe calităţi în ceeace priveşte materialul, tema pusă chiar dacă ea nu este în totul originală. Tehnica şi lipsa de dinamism iată lucruri mult supărătoare cari o fac să-şi piardă toată valoarea.

* * *

N. BAGDASAR: Istoria filosofiei româneşti, Bucureşti, 1940.

Acest volum nu conţine între copertele lui decât o parte din istoria filosofiei în aşa fel ca împreună cu ceeace lipseşte aici, redactat separat de d-nii S. S. Bârsănescu şi Traian Herseni să alcătuiască cel de al cincilea volum omagial al profesorului I. Petrovici «Istoria Filosofiei Moderne». Cartea însă are o foarte bună alcătuire şi o desvoltare impresionantă ocupându-se de majoritatea problemelor mari filosofice, de disciplinele din cadrul intim al filosofiei şi de curentele, sistmele şi teoriile filosofice care au avut răsunet sau chiar s'au născut la noi. Pentru fiecare din autorii cercetaţi se dă o biografie conştiincios redactată şi apoi consideraţiuni ge-

nerale și de amănunt la marginea apelor și contribuțiilor filosofice în fiecare disciplină, specialitate intimă a filosofiei. Renunțând la a discuta dacă vederile critice filosofice sub care a interpretat pe fiecare filosof în parte d-l N. Bagdasar vom trece la a enumera cuprinsul lucrării și autorii cercetați: Tendințe, Teorii, Sisteme: Filosofie pură (Logică, Epistemologie, Metafisică): Dimitrie Cantemir, Dela Cantemir la Maiorescu (S. Micu, Gh. Lazăr, E. Poteca), Titu Maiorescu, Vasile Conta, C. Rădulescu-Motru, P. P. Negulescu, Ion Petrovici, Șt. Zeletin, Lucian Blaga, Eugeniu Speranția, Mircea Florian, D. D. Roșca, Dan Bădărău, Vasile Băncilă, Nae Ionescu și C. Antoniade. Estetica: Inceputuri Și contribuții, (Radu Ionescu, T. Maiorescu, C. D. Gherea, P. P. Negulescu, A. C. Cuza, P. Cerna, G. Brăileanu, H. Sanielevici, D. Tomescu, E. Lovinescu, Paul Zarifopol, D. Caracostea, Mihail Ralea, Eug. Speranția, Ștefan Nenițescu, Camil Petrescu, Lucian Blaga); Mihail Dragomirescu, Tudor Vianu, Liviu Rusu. Filosofia Dreptului. Inceputuri: Mircea Juvara, Eugeniu Speranța. Filosofia istoriei: Inceputuri: Alex. Hașdeu, B. P. Hașdeu, A. D. Xenopol, N. Iorga Vasile Pârvan, D. Drăghicescu. Filosofia culturii: Contribuții și teorii (M. Eminescu, C. Stere, D. Gusti, Nae Ionescu, Nichifor Crainic), C. Rădulescu-Motru, S. Mehedinți, P. P. Negulescu, I. Petrovici, L. Blaga, Tudor Vianu, Alți gânditori (I. Brucăr, Mihail Rădulescu, I. D. Gherea, Ștefan Lupașcu).

* * *

MIHAIL CELARIAN: Diamant verde, roman, București, 1940.

Scriitorul Mihail Celarian este acum la a treia sa carte de proză Și surprinzător lucru cum procesul de creație la d-sa în loc să câștige în amploare, dinamism Liautentic școala cu fiecare nou volum apărut. Dela «Polca pe furate» care era o carte promițătoare până la «Femeia sângelui meu». Se vede bine cât a dat înapoi d-l Mihail Celarian, iar dela aceasta la «Diamant verde» regresul și micșorarea în totul a vânei de talent de prozator este cum nu se poate mai evidentă. Autorul încearcă să realizeze un roman al stărilor sufletești dar șovăind continuu amestecă nenumărate lucruri în paginile sale și totul rămâne o strădanie zadarnică. Tema principală ar putea oarecum prezenta un frumos interes dar autorul negăsindu-i corespondețele necesare totul este construit în jurul ei subred fără consistență, sec și de multe ori inutil nemotivat. Aceleași slăbiciuni se întâlnesc și în construirea eroului principal pe care din nu știu ce motive autorul după ce îi acordă o întreagă serie de calități în loc să vi-le susție să-l facă a trăi prin ele și pe baza lor, îi dă pe seamă fapte, atitudini, vorbe departe de ceeace toată vremea promitea a fi. Toate acestea supără chiar dacă rămân din paginile cărții imaginile celor trei femei care sunt singurele reușite, singurele aducătoare aminte a promisiunilor ce le făcea d-l Mihail Celarian la apariția «Polcei pe furate». Dialogurile «Diamantului verde» sunt mult prea slabe, jalnice chiar fără susținerea și construcția logică, în majoritate eliptice în cadrul acțiunii de motivarea și justificarea prezenții lor. Incercarea aceasta de roman a d-lui Mihail Celarian suferă enorm și poate ar fi putut fi salvată într'un fel oarecare dacă pasagiile ce tratează. tema principală se țineau strâns unul de altul, ne lăsând să fie intercalate între ele scene, acțiuni secundare fără legături și motivări nu numai cu tema principală dar nici cu vreun alt fapt logic oricare ar fi fost el: «Diamant verde» a vrut să fie o carte complexă și prea puțină convingere și suflu al acelui care a scris-o, nu a reușit să fie de cât o carte regretabilă în activitatea d-lui Mihail Celarian.

* * *

MIHAI EMINESCU: Poesii și variante, ediție omagială alcătuită de *D. R. Mazilu*, București, 1940.

In această însemnare a noastră nu vom încerca a face nici un istoric al edițiilor Eminescu și nici măcar o discuție de ceeace aduce bun sau rău această ediție omagială a d-lui D. R. Mazilu. Vom încerca a-i schița numai cuprinsul și a înființa cetitorilor gândurile editorului cu care a pornit la alcătuirea unei lucrări de proporții monumentale. In acest volum sunt date tiparului ur-

mătoarele poesii ale lui Mihai Eminescu împreună cu transcrierea în întregime a variantelor și în facsimil a ultimei forme păstrată în manuscrise: Epigonii, scrisoarea I, II, III, IV, Doină, Veneția, Luceafărul și dacă fiecare poesie este întovărășită de un destul de bogat istoric și numeroase note. In introducere editarul face mai întâi un istoric al ediției de față apoi discutând Autenticitatea unei poesii prin argumente bine susținute în legătură cu critica și tehnica textelor ajunse la surprinzătoare adevăruri de istorie literară eminesciană. De asemeni sunt cercetate toate modificările aduse poesiilor de către editori, precum și felul de editare al poesiilor și al variantelor.

Această editare ar trebui continuată și pentru alte bucăți ale genialului Eminescu deoarece numai în acest fel credem că se va putea ajunge a se da publicului cetitor, cercetător, iubitor de adevăr frumos ediția științifică, din care vremea și pasionații critici și istoriografi eminescieni vor putea alcătui odată și ediția definitivă. Lucrul este greu tare dar credem mult în puterea de muncă și voința d-lui D. R. Mazilu cum credem și în toată încurajarea Academiei Române care totdeauna a știut prețul și încuraja lucrul de preț. Spunem aceasta pentrucă volumul de Poesii și variante este scos cu sprijinul Academiei Române la îndemnul d-lui Sextil Pușcariu și încurajarea d-lui D. Caracostea.

* * *

NICOLAE TH. IONNIȚIU: Despre carte și slujitorii ei, București, 1940.

In publicistica noastră se simțea de mult nevoia unei lucrări care să înfățișeze viața cărții și a celor cari lucrează întru făurirea ei. Domnul Nicolae Th. Ionnițiu în noua sa lucrare încearcă și reușește să ne dăruiască o scurtă schiță a tuturor faptelor și factorilor care dau viață acestei minunate invenții, arhivă de gând și suflet care este cartea.

Nevoia unei asemenea lucrări vine dintr'o sănătoasă și cuminte dorință de a arăta cetitorului câte gânduri și câtă muncă se depune până când se ajunge la cartea așa cum el este obișnuit să o vadă și să o cerceteze în vitrina și pe mesele librăriilor sau în rafturile bibliotecilor publice.

Dupăce autorul dă o definiție a ceeace este cartea, sunt discutate și se caută a se fixa liniile generale a caracteristicelor: editorului, autorului, librarului, criticei, cetitorului. Pentru aceste capitole, dealtfel foarte scurte și mult prea ușor sau de loc susținute întru adâncirea lor dincolo de superficial am avea unele obiecții în însăși ordinea în care sunt prezentate în capitolul «Considerațiuni generale». D-l N. Th. Ionnițiu vorbește mai întâi de Editor și după aceea de Autor. Iată una dintre cele de mai neiertat greșeli. O carte este mai întâi a aceluia care o scrie, care o duce cu el o viață, care suferă mult până să ajungă a o vedea gata cu «bun de tipar» pentru editor. Drumul de creație al unei cărți este: *autor — editor — librar — critică — cetitor*, și nimeni nici odată nu va putea inversa rolurile. Autorul poate trăi fără ceilalți toți, ceilalți însă nu pot trăi fără autor. Așa că, iată o cumplită greșală făcută nu atât din neștiință, cât suntem convinși, din lipsă de obietivitate. In cea de a doua parte se vorbește despre: Primirea manuscriselor, contractul de editură, cheltuieli, puncte din contract, tipărirea, corectura, coperta, publicitate și vânzare, conturile. Aici amănuntul puțin interesant pentru majoritatea cetitorilor mai depărtați de ceeace înseamnă tipografie și librărie, dăunează restului care ar fi putut deveni o foarte plăcută lectură asupra întregei filiere prin care trece cartea.

CUVINTELE VREMII

PENTRU SUFLETUL ARDEALULUI.— Pentru grupul acestei reviste care a propovăduit totdeauna imperialismul românesc, politic și cultural, pierderea Ardealului de nord a fost o lovitură extraordinară. Ardealul a fost totdeauna un reprezentant de elită al spiritului românesc, conștient de menirea sa deosebită în istoria acestui popor și n'a dezertat niciun moment din destinul său frământat. Caracterul misionar al întregii literaturi înflorite pe aceste plaiuri, acel specific tendențională naționalist pe care totdeauna l-a pus la baza tuturor actelor sale, l-au făcut indispensabil împlinirii istoriei noastre. O Românie fără Ardeal este ca un trup fără cap, o monstruozitate care nu poate fi concepută.

«Meșterul Manole», care a propovăduit încă dela primele sale pagini expansiunea, depășirea și universalitatea, integrându-se unui spirit european evoluat și anticipând multe dintre tendințele și credințele prezente, această revistă îndrăzneață și ofensivă, are astăzi mândria amară de-a fi fost alături de protestul total al sufletului românesc, față de bătrânescul spirit defensiv, de natură democrată, care ne-a dus la atât de jalnică experiență. In paginile ei s'a propovăduit jertfa și riscul, violența criticistă și monumentalitatea românească. In entuziasmul și credința ce-o puneam în toate rândurile noastre, era totdeauna prezentă convingerea că destinul acestei Românii nu poate fi un destin plat, retrograd și minor, ci un destin măreț, impulsiv și tineresc, așa cum ne dă dreptul să fim descendența noastră latină și vitejia strămoșilor noștri.

Această credință și acest entuziast idealism au suferit o groaznică sguduitură prin pierderea Ardealului de nord. Totuși, tinereța și prezența noastră în istorie nu și-ar găsi justificare dacă am înceta să mai luptăm cu dârzenia și puritatea sufletească de mai nainte. Misiunea noastră este mai grea, mai calvarică, dar ar fi prea dureros și prea groaznic pentru noi, dacă ne-am simți atât de slabi încât să dezertăm din idealismul și credința noastră în victorie.

Mai hotărâți, mai aprigi și mai desinteresați, vom lupta și de aici înainte pentru același mărturisit ideal: universalitatea românească.

Meșterul Manole

VIAȚA DE STAT CARE NE TREBUE. — Nu odată s'a vorbit în țara noastră ca și aiurea despre o tragedie a briurocratismului, despre necesitatea întemeierii unei alte vieți de stat și despre înlăturarea lâncezelii funcționărești.

S'au luat măsuri de trimiterea pe teren a celor socotiți lâncezitori. S'a vorbit despre formarea unui alt mod de viață de stat prin suprimarea ambuscărilor prin birouri și a sforărilor de culise. Și s'a proclamat necesitatea simplificării vieții de stat, lichidarea formalismului inutil, legarea vieții organizate cu viața la întâmplare a celor mulți cari nu iau parte la treburile obștești.

S'a uitat, totuși, în toate măsurile sau intențiile reformatoare o serie de lucruri de ordin psihologic cari de fapt constitue adevărata tragedie a biurocratismului și de a căror rezolvare ține, în bună măsură, însăși întemeierea unei alte vieți de stat, mai sănătoasă față de această populație.

Prima problemă ce trebuie avută în vedere este aceea a modului de lucru. Nu în ce privește organizarea, ierarhia și coeziunea dintre organele aparatului de stat — fără de care nu poate fi vorba de un efort colectiv oricât de mic — ci, mai departe de acestea, în ce privește mentalitatea, ritmul de lucru, adâncimea în studiul fiecărei acțiuni.

În orice domeniu al muncii elementul conștient care presupune un act de deliberare și apoi, în execuție, o continuă stare de veghe, cere — înainte de toate, timp. Fără răgazul necesitat de orice act de gândire tot ceeace facem este superficial, improvizat, expus în fiecare clipă la ratare.

Lucrul acesta trebue să-l știe, într'o sărăcoasă viață de stat, înainte de toate funcționarii unii față de alții, începând cu cei mai mari și terminând cu oamenii de serviciu. Dar să nu se confunde această elementară nevoie de organizare a muncii cu o disciplină exterioară și formală care ține pe funcționari în încordări ce-i depășesc puterile, care ignoră necesitatea repaosului chiar în cursul lucrului, independent de repaosul de prânz și de seară.

Un program de lucru trebuie incontinuu pus în concordanță cu posibilitățile reale de acțiune ale funcționarilor, în așa fel încât să nu se sconteze rezultatele cari nu se pot obține, în timpuri record cari, chiar când se realizează, duc la surmenaj și extenuare mai scumpe decât timpul ce mai trebuia acordat pentru o trainică realizare a celor proectate.

Trebuie să intre tuturor în cap că oriunde s'ar găsi, în fața oricărei obligațiuni, un om este preocupat, în același timp pe lângă obligațiunile imediate și de o serie de alte exigențe în legătură cu aceste obligațiuni sau chiar independente de ele. Este o lege a firii noastre omenești această constantă viziune a întregului, care nu poate fi suprimată fără pagube de cea mai automată viață bazată pe un aspru principiu al specializării.

Aceleași considerații de fățișă nu numai tolerată omenie trebuiesc să stea și la baza relațiilor dintre funcționar și cel care vine să solicite ceva. Funcționarul trebuie să învețe a sta de vorbă cu lumea ca un profesor cu elevii săi. El știe mult mai multe lucruri despre serviciul său el are datoria să îndrumeze just, cu desăvârșită înțelegere pe toți cei cu cari vine în legătură. Să se desobijnuiască funcționarul de servilism față de cei mari și de aroganța față de cei mici. El este pus acolo unde este pus nu pentru a se justifica și explica, ci pentru a duce treburile ce țin de el, la un cât mai bun sfârșit.

Pentru aceasta trebuie să aibă condițiuni de lucru care să-l facă în stare a medita atent asupra tuturor lucrurilor ce-i sunt date spre rezolvare: liniște, înțelegere din partea tuturor, răgaz pentru studiul atent al problemelor ce țin de serviciul său.

Fără un ritm echilibrat al muncii viața de stat va fi, în primul rând, superficială și va naște toate neajunsurile cari se cunosc îndeajuns pentru a mai fi repetate aci.

Printr'o completă reducere a funcționarului se va putea realiza și cealaltă mare reformă necesară, educarea particularului ce vine în relații cu viața de stat, pentru a realiza perfecta înțelegere dintre viața de stat și viața particulară.

Numai așa se poate ajunge la o încredere în efortul colectiv de care avem atâta nevoe și cu care se pot realiza lucruri pe cari nu le bănuim, încă, îndeajuns.

Virgil Mirescu

◇

ANTONIA POZZI. — S'a născut în Milano, unul din orașele italiene cele mai puțin reprezentative, oraș sgomotos întrucât mașini, tramvaie și autobuze îl parcurg la orice oră din zi și până noaptea târziu, aglomerat întrucât numără peste un milion de locuitori, întunecat și lipsit de verdeață, fără mari monumente de artă, un oraș obositor, un oraș al Italiei moderne. În 13 Februarie 1912 s'a născut și la 3 Decembrie

1938 moare prin sinucidere. Plăpândă și delicată, de o sensibilitate pe care poesia sa ne-o relevă în toate cutele, incapabilă să reziste la dureri, creindu-și din toate nimicurile probleme și catastrofe, splendid dotată intelectualicește, acest mărunt lut omenesc animat de sguduitoare sentimente femenine, nu poate suporta existența și într'o bună seară de Decembrie își ascunde în poșetă o însemnată cantitate de somnifere și odată ajunsă în afara orașului le înghite, spre a fi descoperită în nesimțire câtva timp mai târziu într'un șanț. Dar la viață n'a mai putut fi readusă. A isprăvit facultatea de litere din Milano cu un studiu despre Flaubert: „Flaubert negli anni della sua formazione letteraria“ (1935). Doi ani mai târziu publică un eseu despre Hustley. Măsurați între aceste două piscuri ale literaturii universale întinderea unei curiozități nespus de vii și adâncirea unor temperamente literare foarte deosebite; adăugați la aceasta contribuția poetică postumă din singurul volum „Parole“ (1939), din care am încercat să redăm câteva poeme caracteristice și veți avea o imagine apropiată despre senzibilitatea acestei poetese, dramatică senzibilitate, povară, durere și chin de fiecare zi și fiecare oră.

A nădăjduit ca fiecare din noi, a cântat aspirațiile unei generații care, pe deasupra tuturor prăpăstioaselor evenimente ce trăim se va recunoaște mai târziu identică, și ne referim la generațiile de elită, la generațiile scriitoricești, cimentatoare ale spiritului, clăditoare de pietre peste care toate furtunile de vor trece nu se vor urni, ci vor crește, din contră, mai răsbunătoare, mai impunătoare, sub toate cerurile vitrege aici și pretutindeni. A fost îndurerată ca noi, a iubit ca noi, și-a cântat iubirea, în acest stil sfâșietor, femenin, aproape matern:

„A avea două lungi aripi | de
umbră | și a adăposti cu ele
durerea ta; | a fi umbră, pace |
de seară | în jurul stânsului
tău | surâs |.“ (Pensiero)

A dorit copiii, avându-le nostalgia, ca noi toți, acei copii ai unei lumi mai bune:

„O bimbo, bimbo mio non nato,
la tua mamma non sa
che viso avrai,
ma la tua manina la sente
per agni sua vena
leggera
come un piccolo fiore senza peso“.

Căci astfel sfârșește la această poesie, unică din câte mi-a fost dat să cunosc până azi, prin nostalgia ce-o cuprinde, bolnăvicioasă, a copiilor ce nu i-a născut și nu-i va naște niciodată:

„Ma tu, tu, creatura,
nelle piccole mani posterai,
fiore della rinuncia mia,
tesoro di tutti gli umani,
una speranza di Bene“.

Și nu-i în această poesie nici o urmă, nici un semn, nici o aluzie la sfânta animalitate maternă, care în atâtea ocazii face ca poesia să-și piardă din înălțimile transparente. Totul aici este un strigăt, o durere după acel copil pe care nu-l va naște, căruia nu-i va ști niciodată chipul, pe care-l visează, îl alintă, îl poartă la școală și-l duce la cel ce Sus îl așteaptă, așa cum nu va face niciodată. Totul contribuie ca această litanie, nostalgicul plâns al cărnii femenine ce-și vrea pruncul, să treacă printre cele mai frumoase poesii ce se cunosc. Copiii au provocat în Antonia Pozzi emoții rare, puțin obișnuite, care ne încântă și ne dor. Copilul în adâncurile ei s'a legat de cele mai caste emoțiuni:

„E astăzi pe câmpuri un aer de
părăsire | un aer de singurătate
festivă | care face mai tristă tris-
tețea ceasului. | Dar dinaintea |
grilajului meu | un grup de copii |
așteaptă întoarcerea mea. Ca să
mă privească | ca să mă pri-
vească bine de-aproape | spre a
vedea cum e făcută | această
ființă curioasă care-s eu. | Iată-i
dinainte dintr'odată, | fixându-mă
cu curaj | fără să se rușineze: |
și dintr'odată simt | că eu sunt
aceia care mă rușinez de ei | și
nu ei de mine. | Mi-i rușine
de buchetul de flori | de topo-
rașii prea simpli | mi-i rușine
de mersul meu | de corpul meu,
prea grele. | Și iată, ași vrea
să fiu ca ei, | micuță, săr-
mană și necunoscută, | cât mai
aproape de micimea lor... |“ (Rossori-Rușinări)

Prea greu sufletul, prea urâte florile, prea grele trupul și pasul, în fața acestei minuni care este copilul. A iubit Antonia Pozzi singurătatea și-a căutat-o mereu dealungul anilor săi tineri. A iubit și simbolurile castității și gingășiei femenine, florile și mieii. A fost timidă și fragilă;

a vrut să fie mamă, cântând copiii; și-a cântat propria mamă, singurătățile, și-a înăbușit adesea lacrimile plânsetelor în gât, până când s'a desprins ca una din frunzele palide, lipsite de clorofilă, ale pomilor, toamna. Odată se compară cu nufărul a cărui rădăcină nu se împlântă în pământ, a cărui floare iese dintr'un lac:

„nici eu n'am rădăcini
care să lege viața mea
de pământ.
Și eu cresc din fundul
unui lac, plin ochiu
de lacrimi“.

În moartea voluntară a Antoniei Pozzi trebuie să găsim și-un sentiment consolator. În nebunia de azi care a secat orice isvor de bucurie și entuziasm, fapta unei Antonia Pozzi, minte de elită, mergând împotriva durerii nu poate fi altfel decât consolatoare:

Mihail Chirnoagă

◇

JURNAL LITERAR (II). — Din zi în zi mă conving tot mai mult de situația tragică a poetului. Are numai două posibilități: ori să evadeze din umanitate, ceea ce este o crucificare; ori să renunțe la poesie, ceea ce este o ratare. Împăcarea nu e decât o cruntă ilusie.

*

Dacă aș crede în mine însumi aș fi fericit. Marea noastră nenorocire este însă că nu putem crede niciodată în noi, în așa fel, încât să nu mai dorim să fim *altfel*. Numai Dumnezeu își este sie-și suficient.

*

Poesiile lui N. Crevedia sunt o moschee: totul în ele nu e decât simțuri. Poesiile lui Lucian Blaga sunt însă o pagodă: totul în ele e misticism. Și totuși e posibilă o ierarhizare.

*

Pentru ce scriem? Răspundem: pentru promovarea spiritului românesc. Cât de rafinat mințim! Cei mai mulți nu scriem decât din vanitate. Asta înseamnă că nu suntem prea nenorociți. A scrie însă din convingere, dintr'o poruncă a destinului, asta e o cruntă tragedie. De aceea ne apare astăzi Eminescu atât de mare și de aceea a fost el, pentru sine, atât de mic.

Scriu poesii. Oare asta e totul? Pascal avea multă dreptate: «Les gens universels ne sont appelés ni poètes, ni géometres, etc. mais ils sont tout cela et juges de tous ceux — la». De ce nu-l învățăm pe Pascal pe dinafară?

*

Prietenul C. G. mi-a cerut nu prea demult câteva cărți pentru a face o bibliotecă în cazemate. Știam că prietenul C. G. e frate de cruce cu Psihari, Léon Bloy, etc. dar o întrebare: ce altceva au lăsat în urma lor acești bravi confrați, decât o frumoasă intenție? C. G. era însă prea entuziast pentru ca să-mi priceapă pesimismul.

*

Frumusețea și grandoarea naturii mă doare. Emil Cioran nu greșește: o plimbare pe înserate e periculoasă.

*

Aud mereu vorbindu-se de *contemplația artistică*. Pe mine însă capodoperile mă tulbură, mă răscolesc în adâncuri. Contemplația e liniște, detașare, participare directă la *idee*. Aici nu există nici-o delimitare. Eu văd însă toate lucrurile în raport de cauzalitate. Prin urmare, pentru mine contemplația nu există.

*

Prietenii mei fac elogiul singurătății, scriu despre o bucurie de-a fi singur. Nimic mai fals, pentru mine. Mie mi-e groază de singurătate. In fiecare zi strig împreună cu Schopenhauer: O! dați-mi odată un om! Numai Dumnezeu poate îndura singurătatea, pentrucă numai Dumnezeu are *totul* în sine. Noi suntem oameni. Chiar și poeții.

*

Generația mea din Europa întreagă suferă de lipsă de voință. Toți scriem frumos, dar aproape niciunul nu știm ce *vrem* în scrisul nostru. Ne lipsește *atitudinea*. De aceea prietenii mei poeți se complac în poesia de atmosferă.

*

Citesc mereu: vom face, vom clădi, vom realiza, etc. Dar oare *facem* într'adevăr ceva?

*

Am început să fac însemnări pe margini de regulamente militare. Străbunii mei în-

semnau pe margini de ceasloave, prin evanghelieri. Diferență de preocupări și de situații. Dar câtă esențialitate.

*

Poeții: ce amară distincție a destinului. Menirea lor e *să înțeleagă* și *să exprime*. Mareșalii învinși, siliți de soartă să îmbrace în cuvinte frumoase discursul de capitulare.

*

Paliditatea poeților nu e numai o vorbă. E un destin.

*

Leonhard Frank povestește undeva o întâmplare ciudată. O femee vrea să se sinucidă cu otravă. Luând însă sticluța în care această otravă este închisă, ea observă că dopul nu cedează. Femeea aceasta depune o sforțare așa de mare pentru scoaterea dopului, când uită că trăește ultimele clipe și moare fericită că a reușit să desfunde sticluța. Tot așa e și în literatură. Cei mai mulți dintre scriitorii generației mele uită de *conținutul* sticluței, muncindu-se să-i scoată dopul.

*

Să-l parafrazăm pe Miron Costin: mai rar cu voroavele și mai des cu faptele.

*

A *înțelege* și a *accepta* nu e totuna. Prietenii mei nu știu asta. De aceea pretind că silindu-se să cunoască anumite lucruri au făcut destul ca să aibă o atitudine.

*

Clasicii erau împăcați și senini și cultivau tragedia. Generația mea e tragică și cultivă seninătatea. Numai un joc de cuvinte. Dar câtă amară realitate.

*

Am vorbit mereu de apărare, de tradiție, de păstrarea propriilor granițe. Câtă resemnare! Poate am fi avut dreptul să fim mai imperialiști, mai neîncăpători între maluri. Asta n'au înțeles-o decât acei cari au știut mai bine să moară decât să *cedeze*.

*

Toată instrucția noastră e defensivă. Toată cultura noastră e resemnare. Vorbim mereu de o filosofie românească, de conservarea etnicului, de frumusețea doinei. Mereu numai despre asta. Poesia e bună fiindcă e românească, pictura e frumoasă fiindcă reprezintă ciobani și mioare, muzica fiindcă e cântată din fluer. Titu Maiorescu s'ar putea supăra și astăzi contra megalografiei din revistele noastre. Câtă bătrânețe! Tineretul adevărat este obraznic, violent, plin de impulsivitate. El nu se mulțumește cu ceea ce are, ci vrea să rivalizeze direct cu Dante, cu Goethe, cu Napoleon — Pentru tineretul acesta niciodată România n'a fost destul de mare, de puternică, de eternă.

*

Cât suntem de slabi! Toată poesia noastră e un cult al amintirilor. Pentrucă nu avem puterea să suportăm prezentul, nici să desbrăcăm trecutul de înfloriturile imaginației. Totdeauna ne silim să speculăm situația, să ni se pară realitatea mai bună, mai frumoasă, mai suportabilă. Până și poesia pe care o scriem e o speculație. Realitatea ar fi prea grea, prea crudă, fără podoabele imaginației. Dar asta e o tragedie adevărată.

*

Astăzi am repaos. Cruntă nedumerire. Va trebui să rămân singur, cu mine însumi. Poate voiu încerca să fug și voiu scrie.

*

Toată viața noastră, a modernilor, se reazimă pe muncă. Pentrucă numai munca ne poate împiedica să ne coborîm în noi înșine, dându-ne totodată iluzia că săvârșim ceva nobil. In fond, nu e decât o amară încercare de evadare, o fugă de propria nelămurire.

*

La ferma unde locuesc trăește o familie de canari de soiu. In fiecare dimineață, proprietara fermei scoate din colivia familiară canarul-bărbat și-l instalează într'o colivie singuratică. Numai așa canarul-bărbat cântă. De singurătate, de jale, de dragoste. La fel a făcut Dumnezeu și cu poetul. In colivia singurătății sufletești unde l-a așezat, el își cântă dragostea, jalea, destinul.

*

Nu-i adevărat că nu suntem liberi. Suntem cele mai libere ființe din lume. Pentrucă suntem singurii cari am inventat *principiul rațiunii suficiente*.

*

Incă tot mai citesc viața lui Napoleon. Asta înseamnează că încă tot mai cred că e posibil să fii mare.

*

A. S. P. e cel mai inteligent dintre noi. Pentrucă e singurul care are curajul să fie caraghios. Poate că a învățat asta dela Napoleon sau dela Nietzsche.

*

A apărut o carte: *Lucian Blaga și gândirea mitică*. Ar fi fost mai bine: *Lucian Blaga și gândirea lui Mitică*.

TRIUMFUL POETULUI. — Numirea poetului Radu Gyr la direcția Operelor și Teatrelor Române echivalează cu un veritabil triumf al scriitorilor tineri. In epocala resurecție națională pe care o trăește România dela 6 Sept. încoace, s'a instalat acea noblețe de merit pe care tineretul român o visează de atâta vreme. Poetul Radu Gyr, nedreptățit și persecutat pentru credințele lui naționaliste, închis și destituit din postul pe care-l ocupa la Universitate, a fost totdeauna un idol al acestui tineret dornic de fapte și de realizări depline. Imi amintesc de seminariile pe care le conducea la catedra profesorului Mihail Dragomirescu, totdeauna cu sala arhiplină, ascultat și iubit de toată studențimea. Poesiile sale, inspirate dintr'o sănătoasă realitate etnică, bogate în imagini și prospețimi autentice, au format garanția publicațiilor unde apăreau. Interpret al celor mai alese gingășii sufletești, dar și viguros poet epic, activitatea sa concretizată în atâtea poesii publicate în ultimii ani, este deosebit de bogată și ea a impus definitiv o autentică valoare artistică. Adăugând la această activitate poetică, numeroasele articole răslețite prin aceleași publicații, imaginea Poetului se încheagă întreagă și măreață.

România Legionară, care știe să răsplătească adevăratele merite, a reabilitat și a pus capăt nedreptății ce i s'a făcut lui Radu Gyr în ultimii ani. Căpitanul spunea: «*Comandantul nu numește; el consacră*». Radu Gyr a fost consacrat într'o demnitate pe care o merita de multă vreme. Faptul acesta ne bucură cu atât mai mult, cu cât Radu Gyr este un poet. A venit în sfârșit timpul ca și poetul de merit să fie scos din umbră și consacrat așa cum se cuvine. In distincțiunea lui Radu Gyr găsim înțelegerea și considerația de cari avem nevoie.

AM VENIT DIN ARDEAL. — Da, am plecat în pribegie. Ne-am lăsat casa, părinții, amintirile, totul. N'am avut răgaz nici cel puțin să ne uităm în urmă. A venit așa de pe neașteptate, atât de surprinzător, cu atâta brutalitate. Ne-am sguduit din temelii, ni s'au tulburat toate credințele. Am visat, am scris, am așteptat o Românie mai mare, mai deplină, mai veșnică. Atâta vreme și cu atâta suflet! Am ascultat șoaptele strămoșilor, am descifrat sensul vieții lui Horia, nebunia lui Iancu și ne-am jurat în sufletul nostru să-i răsbunăm și să le ascultăm îndemnul. In naivitatea noastră am crezut că toți sunt ca noi, că nu se poate să fie altfel. Cu câtă pasiune am poposit lângă cărțile sfinte și cât de mult am crezut că generația noastră este lafel de eroică. Ne-am căutat prieteni, am crezut în *Meșterul Manole* și ne-am închipuit că avem dreptul să începem lupta cea mare, munca de fiecare zi pentru a ne depăși propriile granițe, pentru a bate la poarta unei universități românești. Cât de mulți au crezut la fel cu noi. Astăzi privim o Românie nouă, ciuntită, strâmbă. *Asta* nu poate fi România noastră. Cineva ne-a trădat, ne-a întins o cursă, a vrut să ne arunce în prăpastie. Generația asta n'a fost înțeleasă. Am vrut să fim ofensivi, revizioniști, mândri, demni, am vrut să fim eroici, dar nu ni s'a dat voe. Acum avem în fața noastră o ruină, o monstruozitate. Am fost chemați să salvăm ce se poate, să muncim din nou, titanic, ziua și noaptea, pentru a ridica un palat pe care nu ni s'a dat voie să-l curățim până era falnic. Am vrut să fim catedrală, dar nu ni s'a dat voie să fim nici măcar bisericuță. Da. Am venit din Ardeal. Și am adus Ardealul aici, cu toate Credințele, hotărîrile și dârzeniile lui.

CAZEMATE IN CULTURA. — Această revistă a început să apară sub semnul violenței și al ostilității. Am vrut să fim, dela început, ofensivi, imperialiști, neîncăpători între maluri. Am visat o Românie direct părtașă la eternitate. Pentru asta am vrut să luptăm. Mulți ne-au criticat, ne-au hulit, nu ne-au înțeles. Cultura noastră era prea defensivă, prea împăcată în ceea ce este pentru a ne înțelege dela început. Eram tankurile, avioanele și blindatele răsboiului ofensiv, alături de cazematele celui de apărare. Toată ideologia generațiilor mai vechi ne era împotrivă. Acei cari au cheltuit miliarde cu întăriturile defensive, era natural să nu ne priceapă. Iată însă că, noua orientare a României este de partea noastră. Noi am reușit să începem ceva mai de vreme această luptă tinerească ascunși sub haina literaturii. Este mândria și încrederea noastră.

De-acum, Meșterul Manole, care este singura revistă de literatură românească cu o ideologie precisă, va păși demn spre jertfa care-l așteaptă.

Ion Șiugariu

◇

ULTIMA CARTE. — Am primit cu o emoție plăcută ultima carte pe care ne-a trimis-o Parisul, înainte de prăbușirea lui în întunericul — trecător ca o noapte — în care n'am fi crezut, totuși, niciodată că are să cadă. Și această carte are, parcă o misiune simbolică. Este minunatul poem al lui Rilke, intitulat «*Cântecul de dragoste și moarte al stegarului Christophor Rilke*». Imprejurările în care apare, condițiunile în care a fost tradusă de Maurice Betz, prezentarea grafică sub care ni se înfățișează înaintea ochilor fac din această carte un obiect la care ținem și mai mult, fiindcă ea ne răscolește o mulțime de amintiri și nostalgii livrești și ea este ultimul salut, ultimul semn de viață pe care ni l-a trimis Parisul înainte de a trece pe celălalt tărâm.

Tradus, undeva, într'o cazemată a frontului din Sarre, pe colțul unui mesuțe de campanie ocupată de obiecte ce slujeau virtuțile războinice, nu pe cele lirice — un revolver, un telefon, o tablă de logaritmi, cum mărturisește traducătorul — poemul lui Rilke a avut norocul să întâlnească și în această ocazie atmosfera descrisă de poet în evocarea figurii eroice a unuia din străbunii săi de demult. Din umbra 'ntunecată a armelor, manuscrisul a trecut apoi în atelierului unui artist parizian, care a împodobit volumul cu vignete luminoase și a terminat imprimarea lui în atelierul său, «en 1940, le Jour des Rois». Din punct de vedere grafic, cartea este una dintre cele mai frumoase primite dela Paris în ultimii ani.

Dar poemul lui Rilke capătă un sens simbolic și prin conținutul lui, nu numai prin prezentarea sau împrejurările în care apare. Scris într'o noapte, dintr'o singură explozie de inspirație, cu cinci zeci de ani în urmă, *Cântecul de dragoste și moarte al stegarului Christophor Rilke*, este evocarea aventurii unui soldat din sec. XVII-lea, strămoș al poetului, Stegarul din Laugenau, care, sub cerul împurpurat al unei primăveri de vis, își vede sufletul supt în două, între datorie și iubire. Ce teme ar fi putut găsi în Rilke un mai bun interpet decât acestea, atât de proprii strămoșilor castelani: cavalerismul și iubirea? Dar, în acelaș timp, care ar fi avut în noi, astăzi, o rezonanță mai mare, știut fiind că sufletul fiecărui om de acum e sfâșiat între rigorile implacabile ale războiului și mângâerile tot mai rare ale visului? Miracolul acestui poem se desprinde pe nesimțite dintre paginile imprimate atât de frumos și alunecă discret, ca o muzică nobilă, spre cele mai tăinuite unghere sufletești.

Iată pentruce această ultimă carte, primită dela Paris în cele din urmă clipe ale ciclului de lumină care, pe noi, ne-a bucurat, dar ne-a și îmbătat atât de mult, va rămâne ultima și cea mai frumoasă mărturie a unui Paris despre care nu ne vom putea aminti decât cu duioșie...

◇

ORIENT ȘI OCCIDENT. — Unul din argumentele pe care Ungurii s'au bazat totdeauna în formularea revendicărilor lor nelegiuite, a fost și aceste: Ungaria e o țară occidentală, România una orientală. Lanțul Carpaților desparte Occidentul de Orient, deci, etc., etc... Și, bineînțeles, arpadienii nu se mulțumeau să invoce numai această latură geografică a argumentului

lor cusut cu ață albă, ci treceau la o dialectică ceva mai rafinată, căutând să mângâie susceptibilitatea occidentalilor prin fraza care, firește, nu putea decât să placă celor dela apus. Intre România și Ungaria, spun vecinii noștri dela vest, există cel mai izbitor contrast din structura civilizației și a culturii europene. Ungurii, care sunt un neam turanic, au știut să vie și să se apropie de occident, însușindu-și cultura, civilizația și religia de acolo, pe câtă vreme Românii, care se trag din Occident, având acelaș sânge cu majoritatea popoarelor din vest, au rămas totuși legați de orient, adoptând civilizația și religia ortodoxă a Bizanțului. Și pe tema aceasta, tătarii dela vest, uitând că sunt una și aceeași spiță cu spița ruptă cu secole în urmă dela carul mongol sfărâmat în Urali și aruncată în partea maghiară, al cărei climat le convenea de minune, caută să se facă acum frați cu latinii spre a-și putea păstra locul cucerit în mijlocul Europei omenoase.

Intr'adevăr ungurii sunt catolici, iar noi, românii, suntem ortodoxi. La Budapesta există o catedrală a Sfântului Ștefan care caută să țină de coada celei din Viena, din Kölu și hiar de a grandioaselor monumente de artă și de umanitate care sunt catedralele franceze, — iar la București nu există decât o Patriarhie construită în stilul bizantin și cam la fel cu schitul Daphni de lângă Atena...

Să fie oare acesta, însă, un argument serios? Dragă doamne, dar dacă e vorba să aducem discuția pe un astfel de teren, servindu-ne de creații spirituale și luând argument *credința* pentru câștigarea unor anumite drepturi politice în Europa, atunci dați-ne voe să vorbim și noi puțin, noi orientalii ăștia de aici, care am fost totdeauna soldații de gardă ai Occidentului împiedicând atâtea și atâtea invazii venite din Orient să clatine așezările seculare ale Europei civilizate. Tot timpul cât Europa, cu toate statele ei civilizate de astăzi, s'a putut organiza, desvolta și întări, România a trebuit să lupte an de an și secol de secol, împotriva valului de stricăciune ce venea din Levant, oprind aici și înghețând în frământări și suferințe necunoscute occidentalilor, aspirațiile de răspândire și acaparare, de distrugere și răsturnare ale puhoiului din Orient. Și dacă românii au rămas credincioși ortodoxiei, a fost numai pentrucă această religie era cea mai apropiată de Dumnezeu. Iar ei nu aveau martor și protector aici, decât pe Dumnezeu. Catolicismul poate să fie o religie mai rafinată, mai coplexă, mai apropiată de om; ortodoxia este însă mai apropiată de Dumnezeu și cei care credeau în ea îl vedeau mai ușor pe Acesta. Catolicii poate n'au simțit niciodată o nevoie atât de imperioasă de a crede în Dumnezeu, fiindcă ei aveau timp să-și construiască imensele catedrale devenite acum monumente istorice, pe câtă vreme românii din necesitate de a-I cere un ajutor lui Dumnezeu, sau din bucuria de a-I mulțumi, își construiau în grabă câte o bisericuță, de lemn sau de lut, și în ea se rugau cu toată ardoarea sufletului desnădăjduit sau recunoscător. Bisericile noastre, așa cum se văd în Maramureș, în țara Moților, pe plaiurile Moldovei de Nord și oriunde pe întinsul țării Românești, nu sunt impunătoare, nu sunt frumoase.

Dar când intri în ele găsești acolo o frumusețe pe care n'o întâlnești în nicio catedrală occidentală: e credința. In catedralele occidentale intră mai mult turiști care vor să vadă simfoniile de piatră create de mâna artiștilor de pe vremuri, câtă vreme în bisericile noastre intră numai lume care *se roagă*. De aceea, din acest punct de vedere, Occidentul și-a materializat credința în piatră, devenind rece și auster, în timp ce România, care nici a Occidentului, dar nici a Orientului nu este, și-a păstrat credința caldă, puternică, vie în suflet. Niciodată Românii nu s'au gândit să facă din credința lor un argument pentru susținerea unei teze diplomatice sau a unui războiu, ideologic. Aceasta o fac cei care nu mai știu ce este aceea credință, amestecând-o cu alte preocupări cotidiane și punând-o alături, sau în serviciul unui discurs ipocrit, ori a unei minciuni convenționale. Puterilor sufletești, noi le acordăm totul, fiindcă, datorită poate tocmai lor, nu ne-am pierdut mintea chiar într'atâta, încât să nu ne dăm încă seama că cea mai mare glorie și mai frumoasă victorie a omului pe pământ este să nu-și distrugă templele din inimă.

Deaceea, România va trăi și va fi chiar mai mare decât a fost altădată. Indiferent dacă e mai aproape, sau e mai depărtată de Occident. In ea se păstrează sângele Occidentului și poate inima Orientului. Cu acestea poate suferi oricât și poate învinge orice.

Pericle Martinescu

<>

— PUȚIN IN URMA. — Mi-aduc aminte, cu deosebită bucurie, de admirabilele seri petrecute în biblioteca prietenului meu Vintilă Horia. Erà în toamna frământată și tristă a anului 1938. Câțiva gândeam ceva neobișnuit, mare și îndrăsneț: scoaterea unui manifest care să ne salveze din sbuciumul sufletesc și să ne îndemne și mai mult la ceeace gândeam, cu toții, de atâta vreme. Cine să-l facă?

— Il fac eu a spus, liniștit, Vintilă Horia și vi-l citesc mâine.

Și așa a fost. L-a citit, foarte grav, explicându-ne că nici-un cuvânt care l-a scris nu isvorește decât din convingerea și, în acelaș timp, din mâhnirea unei generații creatoare.

— *«Care e scopul generației noastre* a continuat el, *tineri ai României de azi? Sub bagheta cărui ideal vă închinați condeiul, pensula și dalta? Eforturile voastre izolate se vor risipi oare în căutarea fără liman a unui țel, a unei ținte pe care să o simțiți numai a voastră? Ar insemna să uităm tradiția măreață care ne împinge din urmă. Ar insemna să iscălim cu propriile noastre mâini încheierea unui efort care e abia la început și să lăsăm în ruină temeliile unor așezări pe cari simpla noastră dorință de continuitate le poate ridica la cer. Care e dar secretul acestei continuități?* INALȚAREA CULTURII ROMANEȘTI PE PISCUL DE LUMINA PE CARE-L MERITA.»

Manifestul, din care am reprodus un fragment, s'a tipărit și poartă data: 16 Sept. 1938.

Curând i-a urmat «Meșterul Manole» pe care îl iubim ca pe o odraslă a noastră.

De el ne leagă atâtea idealuri atâtea înfăpturi și speranțe cari, suntem siguri, toate se vor împlini.

Căci «între zidurile lui stă, ca un simbol și ca o garanție a perenității, ideea forță a unui mit».

Ovid Caledoniu

CĂRȚI ȘI REVISTE PRIMITE LA REDACȚIE

MARIA BOTIȘ-CIOBANU: Povești, Arad, 1940. Imprimeria Județului. 64 p. 14×20,5.

N. F. COSTENCO: Elegii păgâne, versuri. Chișinău, 1940. Tipografia Tiparul Moldovenesc. Editura Societății scriitorilor din Basarabia. 256 p. 17×24,5 98 lei.

GHERGHINESCU VANIA: Privighetoare oarbă, versuri. București 1940. Tipografia Universul, Colecția Universul Literar. 96 p. 17×21,5. 50 lei.

GEORGE IONAȘCU: Chemarea focului, versuri. Cernăuți, 1939. Tip. Mitropolitul Silivestru. 48 p. 16×21,5. 100 lei. Coperta Rybiczka.

MARIA VICTORIA JIMENEZ, CAIUS JIGA: Antologie Spaniolă, seria 1. Cluj, 1940. Tipografia Renașterea. 24 p. 15,5×23, 40 lei.

AL. LASCAROV-MOLDOVANU: Furnica, poem dramatic în versuri prolog, epilog, trei acte, Și un tablou. București 1940, Editura Cugetarea. 140 p. 19,5×25. 60 lei.

COSTIN I. MURGESCU: Note pentru Statul Totalitar, București 1940. Tipografia Universul, Colecția Universul Literar, 40 p. 12,5×19,5. 30 lei.

TEODOR NENCEV: Poezii. Chișinău 1940. Tipografia M. Lencovschi Editura Societății Scriitorilor din Basarabia. 48 p. 13×20,5.

ȘTEFANIA ZOTTOVICEANU RUSU: De ziua Tatii și Scrisoare către Dumnezeu, versuri, București, 1940. Editura Cugetarea. 64 p. 19,5×25. 60 lei.

ILARIU SPULBER: Vrăjitorul de cuvinte, poezii, Bolgrad, 1940. Tipografia Gimnaziului Industrial 32 p. 16×23,5.

DUMITRU TEODORESCU: Funcțiunea Impozitelor Miniere în Politica Mineritului. Politica petrolului. Impozitele asupra concesiunilor, țițeiului, metalelor prețioase, etc. și funcția lor. București, 1940. Tipografia A. B. C. 100 p. 15,5×23. 250 lei.

ROMULUS VULCĂNESCU: Bazele esteticei române. Mânăstirea Dealului 1940. Tipografia Furnica București. 24 p. 11,5×15,5.

Afirmarea, An. V. nr. 6-8. Iunie-August 1940. Semnează: I. Ţolescu-Văleni, George Şoimu, Dimitrie Danciu, Petre Manoliu, Dimitrie Scheianu, etc.

Convorbiri literare, an. LXXIII nr. 4 şi5, Aprilie-Mai 1940. Semnează: C. Rădulescu Motru, I. Petrovici, D. Caracostea, Aurel Marin, Teodor Al Munteanu, Aurel Chirescu, Horia Niţulescu, I. E. Torouţiu, Vintilă Horia, I. O. Suceveanu, Lucian Dumitrescu.

Decalog, an. V nr. 115 şi 116, Iunie 1940. Semnează: Pr. N. Munteanu, Ion Şiugariu, Victor Moiş, Coriolan Gheţie, Constantin Noica, Horia Niţulescu, Ovid Caledoniu, Al. Husar, Marin Sârbulescu.

Dobrogea Jună, an. XXXVI nr. 62, 15 Iunie 1940 Semnează: Ion Neicu, Aurel Dumitrescu, Eugeniu Haralambie, D. Stoicescu, etc.

Evul Nou, an. III nr. 4-5. Aprilie-Mai 1940. Semnează: Al. Pătraşcu, Octavian Păcuraru, Roman Boca, Nicolae Graur, Ion Oţel.

Făt-Frumos, an. XV nr. 3, Mai-Uunie 1940. Semnează: Victor Morariu, Tiberiu Crudu, Const. Turcu, Leca Morariu.

Gânduri dela Mare, an. IV nr. 1-3-4-5 Aprilie-Mai 1940. Semnează: George Negru, Aurel Dumitrescu, Vasile Cocoş, Titus Cergău, Ioan Micu, D. Olaru, Grigore Sălceanu, Valerian Petrescu.

Inoirea, an. III nr. 12 Iunie. Semnează: Horia Niţulescu, Grigore Bugarin, Petre Paulescu, Tiberiu Novac, G. Moţiu, Tulia Bogdan.

Itinerar, an. III nr. 4-5 Aprilie-Mai 1940. Semnează: Sergiu Matei Nica, Pan Halippa, N. Spătaru, George Meniuc.

Prepoem, an. I nr. 12, Iunie 1940. Semnează Traian Mihăilescu, Aurel Marin, Radu Gyr, N. Milcu, Ovidiu Răureanu.

Ştiinţă şi progres, an. V. nr. 3, Aprilie-Iunie 1940. Semnează: N. Donciu, Cezar Ivănescu, Daniel Popescu, Vasile Cocoş, etc.

Scânteia, an. XI nr. 5-8, Mai-August 1940, Semnează: Emil Precup, Traian Russu-Şirianu, Sima Vasile, Eugen Giurgiu, Florian Gavril, etc.

Revista Scriitorilor şi Scriitoarelor Române, an. XIV nr. 4-5, Aprilie-Iunie 1940, Semnează: Sabin Velican, Aghata Bacovia, Aurel Chirescu, Silviu Lazăr, George Petcu, Iordache Răducu, etc.

Viaţa Basarabiei an. IX nr. 7-8, Iulie-August 1940, Semnează: Ludovic Dauş, Ion Buzdugan, Ion Pelivan, George Gregorian, D. Ion, Pan Halippa, N. Smochină, Th. Holban, Artur Garovei, I. Valerian, etc...

Plaiuri Săcelene, an. VII nr. 4-5 şi 6-7, Aprilie-Iulie 1940, Semnează: Victor Tudoran, Ion Apostol Popescu, Doiniţă Sassu, Sergiu Soroceanu Vlad Şeitan, Vasile Dima.

Vocea Târnavelor, an. IV nr. 12-16, Iunie-August 1940, Semnează: Ştefan Lupu, N. Nicoară Dobârceanu, Horia Teculescu, Aurel Ciorbea,

Gazeta cărţilor, an. IX-X nr. 15-20; 1-2, Martie-Iunie 1940, Semnează: D. Munteanu Râmnic, A. G. Stino, Al. Iordan, Paul I. Papadopol, Perpessicius, Aurel A. Mureşianu, Alex. Popescu Strejuicu, Ion Pantazi, I. A. Bassarabescu, Cezar Cristea, Dragoş Vrânceanu, Silviu Cernea.

Luceafărul, an. IV nr. 21-31, Iulie-Septemvrie 1940, Semnează: George Radorim, Mihu Dragomir, Ion Horia Munteanu, Paul Bărbulescu, Virgil Treboniu, Emil Vora, C. Pârlea, Aristia Gabrielescu, Mircea Eliade, Radu Gyr, Romulus Vulcănescu, Virgil Carianopol, Ion Dacian, E. Ar. Zaharia, Const. Barcaroiu, Alexandru Constantin, Cuza Marinescu, Th. Martinescu-Asău, George Ciulpan, Ovid Băliban.

